

extriemaadura

ORNITHOLOGISCHE ROUTES

Zwarte roodstaart

Eerste editie: januari 2009

JUNTA VAN EXTREMADURA

Raad voor Cultuur en Toerisme

Coördinatie

Directoraat Generaal voor Toerisme

Coördinatie teksten en foto's

Juan Pablo Prieto Clemente

Teksten

Casimiro Corbacho Amado, *routes 5, 15, 16 en 19*
Atanasio Fernández García, *routes routes 9, 11, 12, 14 en 17*
Víctor Manuel Pizarro Jiménez, *routes 1, 4, 10 en 18*
Javier Prieta Díaz, *routes 2, 3, 6 en 7*
Juan Pablo Prieto Clemente, *routes 8 en 13*

Foto's

Juan Pablo Prieto Clemente, *pages pagina's 3, 6, 9, 11, 12, 14, 15, 18, 26, 30 onder, 31, 37 boven, 42, 45, 56, 62, 64, 65, 66, 67, 74, 75 onder, 78, 79, 90 onder, 92 en 94*
Atanasio Fernández García, *pagina's 46, 48, 49, 54, 57, 58, 60, 61, 63, 68, 70, 71, 80, 82 en 83*
José Gordillo Caballero, *pagina's 4, 5 onder, 27, 35, 36, 44, 52 onder, 87 en 91*
Javier Prieta Díaz, *pagina's 16, 19, 20, 22, 23, 34, 37 onder, 38, 40 en 41*
Ricardo Peralta, *pagina's 5 boven, 8, 30 boven, 53, 75 boven en 90 boven*
Casimiro Corbacho Amado, *pagina's 28, 72, 76 en 88*
Victor M. Pizarro Jiménez, *pagina's 24, 50, 52 boven en 84*

Grafische productie

XXI Estudio Gráfico

Drukkerij

Indugratic. Artes Gráficas

Legal Depository

BA-095-09

Paap

Kleine trap

Vogelexcursie

Inleiding

Extremadura heeft zich dankzij de vele verschillende habitats, uiteenlopend van het hoge Gredos-gebergte tot de laagvlaktes van La Serena of de steppe van Cáceres en Trujillo, en dankzij de geostrategische ligging, aan een route die vele trekvogels volgen, kunnen ontwikkelen tot een bestemming waar zich een nieuwe en groeiende vorm van toerisme heeft gemanifesteerd, bekend als “ornithologisch toerisme, of Birdwatching”. Het is zelfs zo, dat het internationaal bekende merk Swarovski, gespecialiseerd in materiaal voor verrekijkers en telescopen die de beste vogelkijkers in de wereld gebruiken, de naam Extremadura heeft gekozen voor een nieuw rugzak-model, bedoeld voor het vervoer van optisch materiaal voor natuurliefhebbers. Het feit dat het park Monfragüe kort geleden is uitgeroepen tot Nationaal Park, met de bijbehorende publiciteit en financiële ondersteuning door de Ministeries van Milieu, Platteland en Zee en het Ministerie van Toerisme, hebben ervoor gezorgd dat het aantal bezoekers aan deze regio aanzienlijk is toegenomen. Zij kunnen hier vele verschillende vogelsoorten observeren, die niet op andere plekken te vinden zijn. Echter, Monfragüe is slechts één van vele gebieden binnen een regio die goed behouden is en waar het barst van de diersoorten die de moeite waard zijn om te ontdekken en te leren kennen. Deze gids met vogelroutes beoogt de vogelkijker op eenvoudige en comfortabele wijze ook naar andere gebieden van Extremadura te leiden die minder bekend zijn dan het Monfragüe Park en die soms helemaal niet beschermd worden, maar waar een zeer gevarieerde natuur en fauna ervoor zal zorgen dat iedere vogelliefhebber die een paar dagen wil genieten in deze regio, slechts geholpen door een verrekijker en een telescoop, het hier prima naar zijn of haar zin zal hebben.

De routes zijn samengesteld met als doel eenvoudig te zijn, zonder dat dit afbreuk doet aan de nauwkeurigheid. De routes zijn bedoeld voor zowel de meer ervaren ornitholoog, als voor een lokale familie die graag aan de hand van onze uitleg een gebied (beter) wil leren kennen, dat hen onbekend is, wellicht omdat te ver van huis lag, of omdat ze niet wisten dat het bestond. Hiertoe geven we bij iedere route de volgende informatie: Een algemene presentatie van de route, op basis waarvan besloten kan worden deze route wel of niet te gaan doen, een overzicht met de meest representatieve vogels van de route en de tijd van het jaar dat ze het beste te zien zijn. De vogels zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

Standvogels: Vogels die het hele jaar in het gebied te vinden zijn.

Zomergasten: Broedvogels die zich in het gebied bevinden gedurende de lente en de zomer, en die aan het einde van de zomer vertrekken naar hun overwinterplek.

Wintergasten: Vogels die niet in Extremadura broeden, maar die hier de herfst- en wintermaanden doorbrengen.

Trekvogels: Vogels die deze regio gebruiken als pleisterplaats op weg van hun broedgebieden gelegen ten noorden van Extremadura naar de meer zuidelijk gelegen winterkwartieren. Deze vogels komen gewoonlijk twee keer per jaar langs: vóór en ná het broedseizoen.

Daarnaast vinden we bij iedere route de volgende informatie:

- **Ligging en bereikbaarheid:** met voldoende informatie om bij het vertrekpunt van de route te komen.
- **Beschrijving van de route:** met GPS-coördinaten van splitsingen en kruispunten, en van de meest interessante plekken, zodat we optimaal kunnen genieten van alles dat de route te bieden heeft.
- **Ornithologische waarde:** hier vinden we de gegevens van de meest bijzondere vogelsoorten die we op deze route kunnen aantreffen, hoewel dit vaak slechts een klein deel is van de vele vogels die we kunnen zien.
- **Seizoenskenmerken:** beste moment om de route aan te doen, of wat we kunnen zien in ieder seizoen.
- **Overige natuurlijke en culturele waarde:** Aanvullende informatie over andere bezienswaardigheden van de route en de directe omgeving.

Rest mij niets anders dan eenieder die besluit één van deze routes te gaan doen, toe te wensen dat hij/zij een geslaagd dagje uit moge hebben en ik hoop dat de informatie die deze gids biedt, hierbij nuttig zal blijken.

Juan Pablo Prieto Clemente

Kerkuil

Goed gedrag van de vogelspotter

We dienen er rekening mee te houden en zorg voor te dragen dat onze liefhebberij onder geen voorwaarde een gevaar of overlast mag betekenen voor de vogels, of voor andere natuurbewoners. Het is daarom van belang een aantal regels in het achterhoofd te houden bij het bezoeken van deze routes:

- Voorkom overlast tijdens het broedseizoen. Hiertoe vermijden we in de buurt van nesten te komen, omdat het storen van een volwassen vogel tijdens het broeden of tijdens het verzorgen van zijn jongen ervoor kan zorgen dat het nest verloren gaat en dat de nakomelingen van dit paar sterven.
- Zo discreet mogelijk kleden, met kleuren die camoufleren en geen visueel impact veroorzaken.
- Zo stil mogelijk zijn tijdens de route, en opgaan in de omgevingsgeluiden. Met name de roepjes en zang van de vogels wijzen ons op de aanwezigheid van de verschillende soorten.
- Waar mogelijk, het gebruik van de auto vermijden, en lopen. Wandelend zien we meer en kunnen we bovendien al onze zintuigen gebruiken.
- Als we hulpmiddelen als een verrekijker of een telescoop gebruiken, hoeven we niet te dicht in de buurt van de vogels zelf te komen en zal het gemakkelijker zijn de verschillende soorten te onderscheiden en ervan te genieten. Daarnaast is het raadzaam een gespecialiseerde natuurgids aan te schaffen.

Inhoud

	Page
1 Sierra de Gata	12
2 Valle del Ambroz	16
3 La Vera en de Jerte-vallei	20
4 Tajo internacional	24
5 Canchos de Ramiro en het stuwmeer van Portaje	28
6 Nationaal Park Monfragüe	32
7 Het Arrocampo-stuwmeer	38
8 Sierra de San Pedro	42
9 De Vlakte van Cáceres, Magasca en Trujillo	46
10 Villuercas	50
11 Stuw in de Guadiana-rivier en uitmonding van de Caya-rivier ...	54
12 Cornalvo en Los Canchales	58
13 Moheda Alta / Sierra Brava	64
14 Orellana stuwmeer en Puerto Peña	68
15 LaDe Meren en de Vlakte van La Albuera	72
16 De centrale Sierras van Badajoz	76
17 La Serena en Sierra de Tiros	80
18 De dehesas van Jerez	84
19 Arroyo Conejos stuwmeer en Campiña Sur	88

Ligging en bereikbaarheid

Deze route ligt in de Sierra de Gata-streek, aan de van de rivier de Alagónen de Árragovallei, aan de zuidkant van de Sierra de Gata. We kunnen deze route beginnen in het dorp **Moraleja** (Cáceres), gelegen aan de EX-108 tussen Coria en Moraleja. We slaan de weg richting **La Moheda** en het stuwmeer Borbollón in. Ook bereikbaar vanaf de EX-205, afslaand richting Moraleja, of om vanuit de Árragovallei omhoog te klimmen.

Beschrijving van de route

De route heeft een lengte van ongeveer 106 km (heen en terug) over zowel verharde wegen als bospaden, vanaf Moraleja tot het einde van het voorgestelde traject. De route is ontworpen om in één dag met de auto af te leggen, en onderweg te stoppen op de meest interessante uitkijkplaatsen.

De route voert voor een deel langs de bedding, de weilanden en irrigatiegebieden van de Alagónrivier, waarde overwinterende kraanvogels speciale aandacht *verdienen*. Daarna volgt de route de Árrago rivier die zich een weg baant tussen schaduwrijke beekbossen met essen en elzen, om zich stroomopwaarts tussen de bergen Bolla en Gomara, beide hoger dan 1.100 meter, te vervolgen. Hier broeden meer dan vijftig paren *monniksgieren*. De hoogstgelegen punten van de route komen we tegen op de passen Puerto Nuevo en Puerto Viejo bijna op de grens met de provincie Salamanca, en in de Sierra de los Ángeles, waar veel dennenbomen, bremstruiken en heideplanten groeien. Halverwege de route, tussen de bergen en de vlaktes, verzachten de steeneiken in de (boom)weides en de

bossen van pyreneese eik de overgang van de bergtoppen naar de laagvlaktes. Het Borbollón stuwmeer, is een verplichte stop voor vele authentieke overwinterende watervogels, zoals *eenden*, *ganzen*, *aalscholvers*, *meeuwen* en *kraanvogels* die een eilandje – Parra Chica of Borbollón- gebruiken als vaste slaapplek gedurende de winterperiode. Daarnaast vormt dit eiland ook een broedplek voor *witte ooievaars*, *koereigers* en *blauwe reigers*, tijdens de zomerperiode.

We beginnen onze route in het dorp **Moraleja**. Op de EX-108 nemen we de weg die ons naar de woonkern La Moheda en naar het Borbollón stuwmeer leidt. We gaan linksaf op het punt (X:0703715, Y: 4442234) en volgen de borden richting het Rivera de Gata- stuwmeer. Onderweg komen we langs een mozaïek van maïsvelden, weilanden, beemden en boomweides, waar we fouragerende *kraanvogels* kunnen waarnemen en de *grijs* wouw zich ook laat zien. Het landschap wordt gedomineerd door de traditionele tabaksdrogerijen en in het noorden, in de verte, zien we de toppen van de Sierra de Gata liggen. We keren terug naar de hoofdweg en gaan richting het stuwmeer van Borbollón, een gebied dat is uitgeroepen tot Vogelrichtlijngebied. Aangekomen bij de camping, nemen we de weg naar Hoyos en Villasbuenas de Gata, om op het punt (X:0705617, Y: 4445362) rechtsaf te slaan. Hier vandaan vertrekt een pad dat helemaal langs de oever van het Borbollón stuwmeer voert; We raden u aan om dit pad pas tijdens de schemering, na het voltooiën van de gehele voorgestelde route, te bewandelen. Het is een goede plek om voorbijtrekkende kraanvogels te bekijken, op weg van de voederplekken naar het eilandje dat ze als slaapplek gebruiken. Vanaf één van de uiteinden van het stuwmeer die het dichtst bij het kleine ei-

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels

- Monniksgier
- Vale gier
- Havikarend
- Zwarte mees

Zomergasten

- Zwarte ooievaar
- Aasgier
- Ortolaan
- Duinpieper
- Tapuit

Wintergasten

- Heggenmus
- Geelgors
- Goudvink
- Kraanvogel

Trekvogels

land liggen, kunnen we de vogels aan de oevers zien staan. Daarnaast kunnen we ook aalscholvers waarnemen die in de eucalyptusbomen slapen.

We vervolgen onze route richting de EX-205, en slaan rechtsaf richting het dorp Hervás, om vervolgens

links af te slaan op het kruispunt naar Cadalso en Descargamaria. We klimmen onder de verkoelende schaduw van de beekbossen, vanuit de vallei van de Árragorivier, waar we de nerveuze vlucht van de *waterspreeuw* kunnen aanschouwen. Aangekomen in het

Koolmees

mooie dorpje Robledillo de Gata, dat tot Conjunto Histórico Artístico (Cultuur-historisch erfgoed) is uitgeroepen, nemen we de smalle weg die ons naar de pas van Puerto Viejo zal leiden. We vinden het uitkijkpunt “Mirador de la Lagartera” op het punt (X:0715446, Y: 4446783), waarvandaan we een mooi uitzicht hebben op de nauwe vallei van de Árrago en waarvandaan een oude Romeinse weg ons de weg wijst (omhoog de bergen in) naar de bron van de rivier. Het pad heeft dichtbegroeide hellingen, vol met zwarte dennen, struikvormige steeneiken, pyreneese eiken en enorme boomheide, een ideale plek om kleine struikvogeltjes te bekijken: *grasmussen*, *heggenmussen*, *roodborstjes*...

Aangekomen bij de pas, op het punt (X:0715802, Y: 4470009), nemen we een bospad aan onze linkerhand. Dit pad leidt langs enkele hoge toppen, waar we vooral de zwarte den aantreffen en dicht struikgewas van heide en brem. In dit habitat kunnen we vogels observeren die hier in de zomer broeden, zoals de *ortolaan*, de *tapuit* en de *duinpieper*, naast de *geelgors* die hier ooit éénmaal in de winter is waargenomen. Op specifieke plekjes in de dennenbossen op deze berg is het mogelijk om de *koolmees* en de *zwarte mees* te observeren. Ook kunnen we hier aaseters zoals de *monnikgier*, de *vale gier* en de *aasgier* zien vliegen. Het pad loopt verder tot de weg naar “Puerto Nuevo”, op het punt (X:0710899, Y: 4467314), gelegen tussen de dorpen Descargamaría en Ciudad Rodrigo (Sala-

manca). Hiervoor dienen we de volgende punten en afslagen te volgen: Punt (X:07149172, Y:4469784). Rechts afslaan. Punt (X:0714467, Y:4469218). Rechts afslaan. Punt (X:0713105, Y:4468702). Rechts afslaan. Punt (X:0711596, Y:4468458). Links afslaan.

Aangekomen bij de verharde weg, slaan we linksaf, richting Descargamaría. De weg slingert en biedt mooie uitzichten op valleien en rotswanden, waar tussen de aardplaten jeneverbessen en struikvormige steeneiken groeien. De aanwezigheid van de *monnikgier* is hier steeds frequenter, en hun activiteit concentreert zich op de schaduwrijke noordhelling van de **Gomara**. Er is een mooi punt om vanaf de weg de sierra te bekijken (X:0712815, Y:464117).

Aangekomen in Descargamaría, keren we terug op de weg naar Robledillo de Gata, om op het punt (X:0713912, Y: 4464947) rechtsaf te slaan. Onze route klimt nu flink omhoog richting de top en richting het **uitkijkpunt El Chorrito**, waarvandaan we een indrukwekkende waterval kunnen zien, bekend als “**Chorro de los Ángeles**” (Straal van de Engelen). De nabijheid van een gierenvoerplaats (recent heropend en onderdeel uitmakend van een netwerk van geautoriseerde voederplaatsen voor gieren) maakt deze plek tot een ideaal gebied om de bezigheden van deze aaseters, te observeren, met name de *vale gier*, waarvan er tientallen slapen op de wanden van de bergengtes en de Kliffen van de “**Sierra de los Ángeles**” (Gebergte van de Engelen).

Ornithologische waarde

Gezien de diversiteit aan habitats, is de ornithologische waarde van deze tour hoog en gevarieerd. De aanwezigheid van de overwinterende populatie *kraanvogels* verdient speciale aandacht, met een totaal van zo'n 4000 vogels. Tijdens de winter is de aanwezigheid van de grijze wouw frequent op plekken waar gesproeid wordt en in de waarden van de rivieren. Het eiland Borbollón is tijdens de zomerperiode een plek waar onder andere de *koereiger* (240 broedparen) en de *blauwe reiger* (met 160 nesten) te zien zijn. De laatste soort heeft hier zelfs de grootste broedkolonie van Extremadura. De *monniksgier* telt in deze streek meer dan 50 broedparen. Samen met de noordelijke kernen Hurdes en Granadilla vormen zij een gebied van zo'n 100 broedparen. We kunnen hier ook andere zomergasten zien, zoals de *zwarte ooievaar*, hoewel de omstandigheden in deze habitats voor haar niet ideaal zijn. Op sommige hellingen kunnen we de *zwarte mees* zien, en in het struikgewas van heide en brem, broedsoorten, typisch voor dit soort berghabitats, zoals de *tapuit*, de *ortolaan* en de *duinpieper*, naast de kenmerkende soorten van het struikgewas, zoals de *heggenmus* en de *grasmus*. Op de dichtbegroeide hellingen en in de loofbossen, vinden we de *dwergarend*, de *sperwer* en de *havik*, onder de dagroofvogels, en de *bosuif* en de *ransuif* onder de nachtroofvogels.

Seizoenskenmerken

Deze route kan in ieder jaargetijde bezocht worden. 's Winters kunnen we genieten van het schouwspel van de vogels die hier overwinteren, met name de kraanvogel, die zich ophoudt in de irrigatievelden, de boomweides en rond het water. In de lente keren de vogels terug die hier de zomer doorbrengen, zoals de Zwarte Ooievaar, de Aasgier, de Dwergarend, of de Slangarend. De lente is tevens het broedseizoen, dus dienen we ons aan de aangegeven route te houden. Zo voorkomen we dat we de vogels storen tijdens deze gevoelige periode. Ondanks dat een deel van de route door bergachtig gebied voert, is het in de zomer erg warm, dus dan is het aan te raden er niet op de warmste momenten van de dag te komen. De warmste uren zijn bovendien ook niet de meest ideale om vogels te kijken.

Overige natuurlijke en culturele waarde

- **Uitkijkpunt "El Chorrito"** (Torrecilla de los Ángeles)
- **Het Kunsthistorisch geheel van:** Gata, Robledillo de Gata, Trevejo en San Martín de Trevejo.

Tekst: Víctor Manuel Pizarro Jiménez

Tapuit

Ligging en bereikbaarheid

De **Valle del Ambroz (Ambroz-vallei)** ligt in het centrum van het noordelijke deel van de provincie Cáceres, aan de zuidkant en de noordkant omgeven door de uitlopers van de **Gredos** en ten westen door de rivier de **Alagón**. De rivier de **Ambroz**, die de streek zijn naam gegeven heeft, doorkruist deze van noordoost naar zuidwest. Dankzij de grote hoogteverschillen, vinden we er een grote verscheidenheid aan ecosystemen van de boomweides van de vlakke gedeelten, tot de hoge bergen. De bereikbaarheid van de gehele Ambroz-vallei is goed, dankzij de snelweg A-66 die door het gebied loopt, van noord naar zuid. De snelweg wordt ook wel de "Zilverroute" genoemd, omdat hij parallel loopt aan deze oude Romeinse weg. De A-66 komt Extremadura in het noorden binnen via de schilderachtige Béjarpas, en verlaat de Ambrozvallei in het zuiden, in Plasencia.

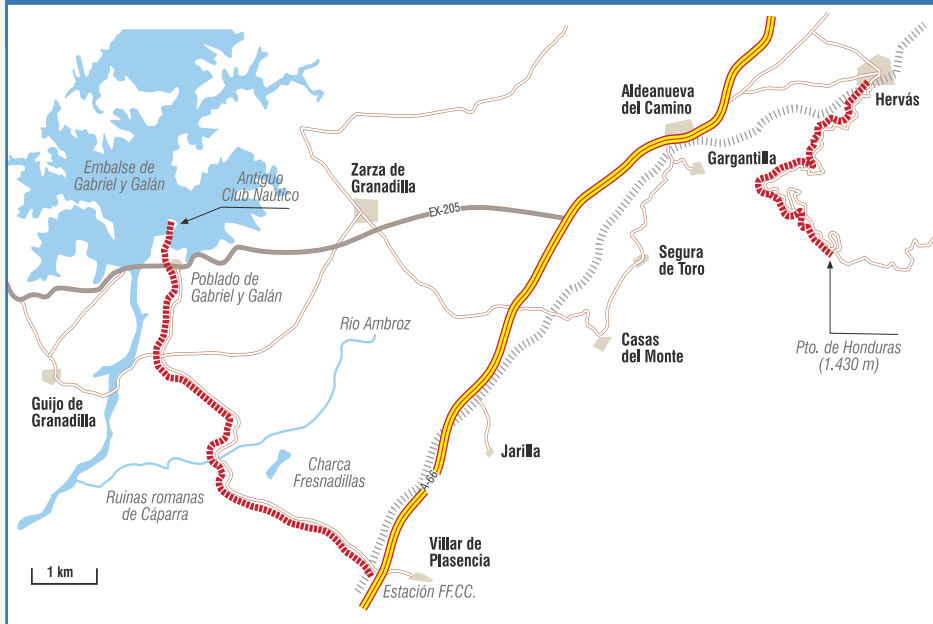
Beschrijving van de route

De route die we hier aanraden, bestaat uit twee aparte stukken. Eén daarvan is de **Honduras-pas**, een bergroute die begint in Hervás, en een andere door de boomweides en langs de Romeinse ruïnes van Cáparra en het Gabriel y Galán-stuwmeer.

De klim naar de Honduras-pas loopt via een smalle weg, met vele bochten en weinig verkeer, waardoor we langzaam kunnen rijden en af en toe langs de weg kunnen stoppen, zonder risico. We klimmen van 700m, de hoogte in Hervás, tot 1.430m op de pas. Onderweg komen we door verschillende hoogtezones of "gordels" met ieder hun eigen begroeiing, van eiken en kastanjabomen in Hervás tot de hoger gelegen

bremstruiken. De route begint in Hervás, waarvandaan we de weg richting Cabezuela del Valle nemen, die we de rest van de route niet meer zullen verlaten. We zullen vooral bosvogels tegenkomen (*sperwer, havik, wespindief, dappelvink, wielewaal, kleine bonte specht, boomkruiper, boomklever, gaai, grote lijster, bonte vliegenvanger, bergfluitier*), bergvogels (*vale gier, slechtvalk, steenarend, rode en blauwe rotslijster, zwarte roodstaart, grijze gors*) en struikvogels, (*grasmus, Provençaalse grasmus, ortolaan, blonde tapuit, boomleeuwerik*). De klim met de auto kan uitgebreid worden met stukken lopen in het bos of in de bergen. Eenmaal boven, kunnen we kiezen voor terugkeren naar Hervás, of afdalen naar de Jerte-vallei via soortgelijke landschappen, hoewel zonder kastanjabomen. Het tweede gedeelte van de route loopt door een heel verschillend habitat: de "dehesa" (boomweide). Het vertrekpunt is de afslag van de A-66 naar **Guijo de Granadilla** en de dam van het Gabriel y Galán stuwmeer, naast het verlaten treinstation van **Villar de Plasencia**. Let goed op de toegangsborden tot dit kleine weggetje, want er is geen directe toegang. Eenmaal op weg, komen we door een typisch boomweide, waar we in de winter de *kraanvogel* kunnen zien en de rest van het jaar de *blauwe ekster*, de *hop*, en andere soorten het hele jaar door. Boven in de elektriciteitsmasten zien we ontelbare *ooievaarsnesten*, en enkele *ravennesten* (soms ingenomen door *torenvalken*), hoewel de elektriciteitsmaatschappijen recentelijk zijn begonnen deze te verwijderen. Een soort die hier huist, hoewel niet in grote getale, is de *scharrelaar*, die vaak op kabels of gebouwen zit. Op 4,4km van het begin, aan de linkerkant, vinden we een andere weg, die voert naar een veedrinkpoel (let op, want vlak daarvóór is een andere weg naar links, die moeten we niet in slaan). We bevinden ons nu in

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> Vale gier, monnikgier, havik, slechtvalk, steenarend, grijze wouw, zwarte ooievaar, blauwe reiger, fuut, griel, kleine bonte specht, waterspreeuw, heggenmus, blauwe ekster, blauwe rotslijster, Provençaalse grasmus, vuurgoudhaantje. 	<ul style="list-style-type: none"> Wespendief, slangenarend, dwergarend, aasgier, scharrelaar, bijeneter, koekoek, vale gierzwaluw, grasmus, bonte vliegenvanger, bergfluitier, ortolaan, wielewaal. 	<ul style="list-style-type: none"> Kraanvogel, visarend, grauwe gans, eenden, kokmeeuw, kleine mantelmeeuw, goudplevier, Kievit, aalscholver. 	

Fresnedillas, waar we *zwarte ooievaarders* kunnen zien (het hele jaar); doortrekkende *lepelaars* en *grote zilverreigers*, *kieviten*, *kraanvogels* en *goudplevieren* in de winter, en in de lente *scharrelaars* en *rotsmussen*. Desalniettemin is de aanwezigheid van al deze soorten onregelmatig en incidenteel. Terugkerend naar de vo-

rige weg, vervolgen we onze tocht langs de **Romeinse ruïnes en boog van Cáparra**, richting de dam van het **Gabriel y Galán**-stuwmeer. Daarna steken we de rivier de **Ambroz** over en komen we in een gebied zonder bomen, waar 's winters de *griël* en de *goudplevier* te zien zijn, evenals de *kraanvogel* en de *grijze wouw*. We

blijven steeds op dezelfde weg, tot het einde van de EX-205, naast de dam van het Gabriel y Galán-stuwmeer. Hier is het aan te raden vanaf de dam rond te kijken (er

is een groot parkeerterrein aan de rechterkant), waar stroomafwaarts een kolonie *blauwe reigers* te zien is in de populieren, waar 's winters bovendien de *aalschol-*

Bonte vliegenvanger

Bijeneter

Zwarte ooievaar

ver slaapt (met een beetje geluk zien we hier ook de *zwarte ooievaar* en de *visarend*), en over het stuwmeer zelf zien we de uitgestrekte watervlakte. Om watervogels te zien, is de staartvan het meer aan de zuidoostkant de beste plek, omdat we hiervandaan het schiereiland kunnen zien waar de **Watersportvereniging** vroeger zat (en wat nu een sportcomplex is). Dit is een ideale plek om kraanvogels en meeuwen richting hun slaapplekken te zien vliegen en om *eenden*, *ganzen* en *futen* te zien in de winterperiode. Aan de noordkant van het meer, broedt de *monniksgier*, die eenvoudig waar te nemen is. Tot slot was dit de beste plek van Extremadura voor de *Pardellynx*.

vooral om de kraanvogel en watervogels in het stuwmeer te zien, is tijdens de wintermaanden.

Ornithologische waarde

De diversiteit van de **Ambroz-vallei**, biedt de mogelijkheid om in een relatief klein gebied zowel bosvogels, als bergvogels, als struikvogels, als weilandvogels, akervogels, als watervogels te zien. Over het algemeen komen hier weinig vogelliefhebbers, met name doordat ze niet weten dat het er is. Er huizen geen grote populaties van bekende soorten, maar de diversiteit is groot, en bovendien vinden we hier een groot aanbod van cultuurhistorische monumenten en mooie landschappen.

Fenología van de route

De hier voorgestelde routes kunnen op ieder moment van het jaar bezocht worden, tijdens één of meerdere bezoeken. De klim naar de Honduraspas is eenvoudiger te doen in de lente of in de zomer, van maart tot september, vooral tussen mei en juli. Echter, de beste tijd van het jaar om langs de boomweides te trekken, en

Overige natuurlijke en culturele waarde

De Ambroz-vallei biedt bezoekers een veelheid aan prachtige landschappen, met als mogelijke uitstapjes de omgeving van La Garganta, de dennenbossen van Granadilla, of de boomweides van Oliva de Plasencia. In de streek zijn verscheidene bijzondere bomen te vinden, te weten de *berk*, op de *Honduraspas* (bijna helemaal boven, aan de noordkant), de *pyreneese eik* van de *Acarreadero* in Cabezabellosa (de grootste van de regio), de enorme tamme kastanjes van Casas del Monte en Segura de Toro en de *kurkeik* van La *Fresnada* in Aldeanueva del Camino. Wat betreft de monumenten zijn vooral bijzonder: het complex in **Hervás**, en speciaal de joodse wijk en de kerken; de Romeinse ruïnes van Cápparra (met vertaalcentrum); het *paleis* van de *Hertogen van Alva* in **Abadía**; het *badencomplex* van **Baños de Montemayor**; het dorp **La Garganta** en het verlaten en ommuurde dorpje **Granadilla**, omgebouwd tot educatief centrum (informeer naar de openingstijden). Typische producten van deze streek zijn de *kersen* en *tamme kastanjes*, de *aardbeien* van **Casas del Monte**, *geitenvlees*, *forel*, de *worsten* en de traditionele *lokale huiswijnen*.

Bekende feesten zijn “**El Otoño mágico**” (de Magische Herfst), dat in november in de hele streek gevierd wordt. In sommige dorpen is ook het *carnaval* het bezichtigen waard en in **Hervás** worden in juli joodse theaterstukken opgevoerd.

Tekst: Javier Prieta Díaz

VAN HET KLOOSTER VAN YUSTE NAAR
DE PIORNAL-PAS

Ligging en bereikbaarheid

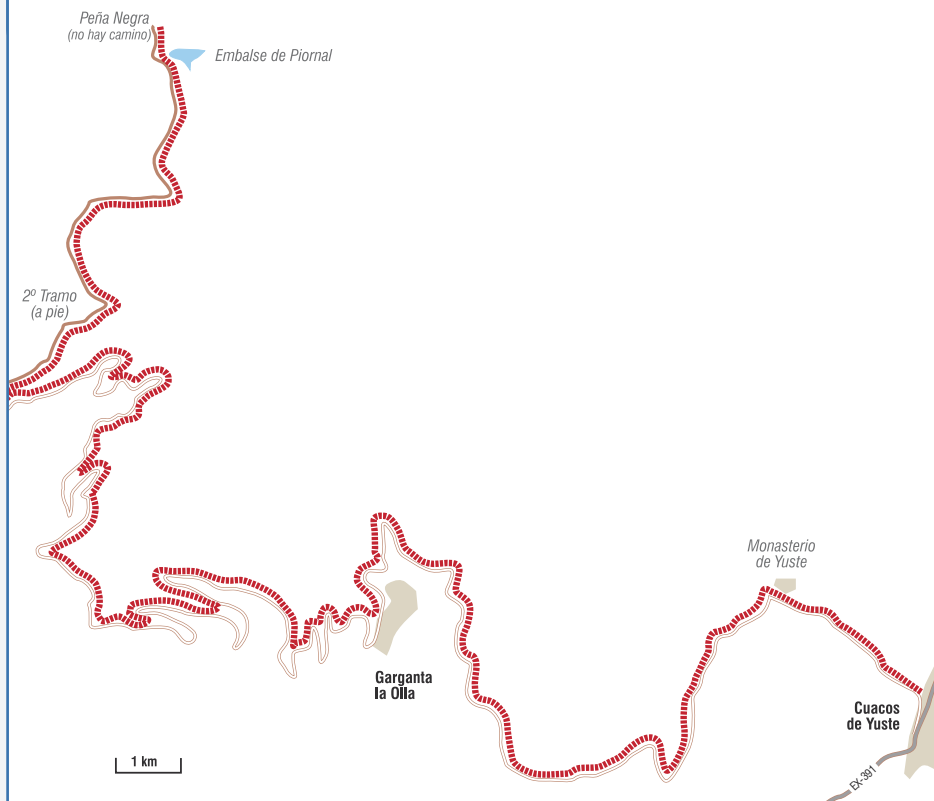
De hoogstgelegen punten van Extremadura zijn die van het Gredos-gebergte. Dit kolossale blok graniet is verdeeld in drie delen: de **Ambroz-vallei**, de **Jerte-vallei** en **La Vera**. De Jerte-vallei ligt in het midden, en vormt een 40 km lange vallei, aan weerszijde beschermd door een stevige bergpartij: aan de noordkant Tras-la-Sierra en de Ambroz-vallei, en aan de zuidkant Tormantos en La Vera. De hooggelegen gebieden worden beschermd door het Red Natura 2000-netwerk van de EU, zoals de LIC (Lugares de Interés Comunitario, hierna *Site of Community Interest* (SCI)) “*Jerte-vallei en Sierra de Gredos*”, en een klein deel van de Jerte-vallei van 6.800 ha., de “*Garganta de los Infernos*”, dat tot Beschermd Natuurpark is uitgeroepen. La Vera en de Jerte-vallei zijn bijzonder binnen Extremadura, omdat het de enige hoge bergen zijn en omdat hier de meest inheemse bosgebieden te vinden zijn, hoofdzakelijk bestaand uit de Pyreneese eik. De bereikbaarheid van beide streken loopt via twee wegen die langs de meeste dorpen van elke streek komen. De Jerte-vallei ontvouwt zich langs de N-110 tussen **Plasencia** en de **pas van Tornavacas**, en gaat daarna richting Ávila. De dorpen van La Vera liggen grotendeels langs de EX-203, tussen Plasencia en Candeleda (Ávila). Om de hierna voorgestelde route vanaf **Cuacos de Yuste** te doen, raden we aan om eerst naar **Jaraiz de la Vera** te gaan. Dit kan via de EX-203 vanuit Plasencia (op 32km), of via de snelweg EX-A1, waar we de afslag ter hoogte van **Casatejada** nemen. We vinden Cuacos de Yuste vanaf **Jaraiz** via de EX-203, zo’n 5km richting het noorden.

Beschrijving van de route

De voorgestelde route bestaat uit een gedeelte met de auto van zo’n 22km tussen **Cuacos de Yuste** en de **pas van Piornal** en een gedeelte te voet van zo’n 5km (heen) tot **Peña Negra** de Piornal. De gehele route ligt in de bergen, en klimt van de 600m hoogte waarop Cuacos ligt tot bijna 1.500m in Peña Negra. Onderweg komen we verschillende vegetatietypen tegen. Langs de verhardeweg vooral eikenbos en langs het wandelgedeelte bremstruiken. De wegen zijn klein en hebben weinig verkeer, waardoor we rustig kunnen rijden en zonder risico af en toe stoppen langs de kant van de weg. Het vertrekpunt ligt in Cuacos de Yuste, bij het kruispunt van de hoofdweg en de afslag naar het **klooster van Yuste**. Als we deze weg volgen, komen we via een dichtbegroeid eikenbos bij het klooster, waar we de eerste bosvogels kunnen observeren (*appelvink, wielewaal, roodborstje, vink, kool- pimpelmees, boomkruiper, boomklever, gaai, grote lijster, staartmees, zwartkop, zwarte kraai, etc...*) die we de hele route zullen zien. Na het verlaten van het bos, komen we door een gedeelte met rotsen met lage struiken. Hier kunnen we *zwarte en blonde tapuiten* en *theklaleeuweriken* zien. Een goede plek is naast een rots aan de linkerkant van de weg, die gemarkeerd is met een groene driehoek. De route loopt hierna verder door het bos en daarna tussen olijf- en kersenboomgaarden, waar we vooral in de winter *zanglijsters* en *koperwieken* zien, en soms *kepen*. Verderop kruist de weg de **Garganta Mayor**, een bergbeek waarlangs vele zware elzen staan, geschikt om *waterspreeuwen* te zien, of de *grote gele kwikstaart* (of om te zwemmen, want er is een natuurlijk zwembad). Niet lang daarna komen we bij het schilderachtige dorpje **Garganta de Olla**. Hier moeten we goed oplet-

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels

- Monniksgier, de sperwer, Slechtvalk, bosuil, kleine bonte specht, thekla leeuwerik, rotszwaluw, zwarte tapuit, waterspreeuw, blauwe ekster, blauwe rotlslijster, Provencaalse grasmus, vuurgoudhaan, zwarte kraai.

Zomergasten

- Wespendif, slangenarend, dwergarend, koekoek, nachtzwaluw, dwergooruil, vale gierzwaluw, blondetapuit, Orpheusspotvogel, brilgrasmus, bonte vliegenvanger, bergfluitier, ortolaan, wielewaal

Wintergasten

- Houtsnip, goudhaan, sijs, koperwiek, keep.

ten om de juiste weg te nemen, rechtsaf, richting **Piorنال**. Hier vandaan klimmen we naar de pas van Piorنال via een smal weggetje met scherpe bochten. Het is

hier wel erg mooi, dankzij het schitterende eikenbos. Let op dit stuk goed op, en stop af en toe op de mooie plekjes (waterbronnen, watervallen, grote tamme kas-

tanjobomen) of waar we interessante vogels zien. Op een bepaalde hoogte kunnen we de luidruchtige *bergfluiters* horen en een enkele *kleine bonte specht* en *bonte vliegenvangers* (stukken met oude bomen zijn hiervoor het beste), en met enig geluk zien we hier ook roofvogels als de *wespendief* en de *sperwer*.

Eenmaal bij de col, op een vals plat stuk, zonder bos, eindigt de route met de auto. Het wandelgedeelte begint op het eerst pad aan de rechterkant, nadat we de col gepasseerd zijn. Dit pad heeft een brede entree en wildrooster (km. 16'7; coördinaten 30-266050-4445600). Het is echter aan te raden om eerst even te kijken bij een klein dennenbos, zo'n 500m naar links, waar we de *blauwe ekster* kunnen zien, en ook de *zwarte mees*, de *kuifmees* en de *vuurgoudhaan* tijdens het broedseizoen (en heel soms ook nestelende *kruisbek*), waar in de winter de *vuurgoudhaan* en de *sijs* bijkomen (soms ook *kepen* en *kramsvogels*). In de buurt van dennenbossen zien we vaak de *grasmus* en er hebben ook wel eens *tuinfluiters* en *Iberische tijtjafs* genesteld. We keren nu terug naar het punt km. 16'7, waar de wandelroute begint met een verhard stuk weg, waarna het verder gaat over een zandpad van zo'n 3'5 km tot aan de stuwdam. We komen aan het begin langs heidevelden, en meer aan het einde langs bremstrui-

Brilgrasmus

ken, met enkele verspreide eiken. In de lente zien we hier regelmatig *heggenmus*, *boomleeuwerik*, *nachtegaal*, *winterkoning*, *Provençaalse grasmus*, *baardgrasmus* en gewone *grasmus*, evenals *grijze gors* en *ortolaan*. We blijven op dit pad en komen bij een klein huis ("Villa Martín"), waar we links afslaan. Op deze kruising kunnen we de *brilgrasmus* zien, als we rechtdoor gaan, en zelfs de *rode rotslijster* op de rotsen aan de zuidkant. In de lente en de zomer komen de *kleine torenvalken* uit **Jaraiz de la Vera** hier om te jagen, en in augustus en september kunnen we in dit gebied *grauwe kiekendieven* voorbij zien trekken. Het genoemde pad aan de linkerkant brengt ons naar de stuwdam, waar we aan het eind een grote rotspartij zien, **Peña Negra** geheten, waar we door het veld heen omhoog moeten lopen, want er is geen pad. Vanaf deze

Kleine bonte specht

plek hebben we een fantastisch panoramisch uitzicht over de Jerte-vallei en kunnen we *rode en blauwe rotslijster* zien, evenals *brilgrasmus*, *zwarte roodstaart*, *torenvalk* en met enig geluk ook roofvogels als *sperwer*, *wespendief*, *slechtvalk*, *slangen-* en *dwegarenden*. Hier eindigt de tocht en dienen we terug te keren over dezelfde route. Als we terug gaan via het dorpje Piornal, moeten we goed op de *gierzwaluwen* letten, want er nestelen hier veel *vale gierzwaluwen*.

Ortolaan

Ornithologische waarde

De streek **La Vera** en de **Jerte-vallei** hebben een rijk en bijzondere avifauna binnen de regio Extremadura, met de beste regionale populatie bos- en bergvogels. Voor het merendeel zijn het typische vogels voor een noordelijk gebied (*zwarte kraai*, *kleine bonte specht*, *heggenmus*, *appelvink*, *grote lijster*, *bonte vliegen-vanger*, etc.), aangevuld met bepaalde Mediterrane soorten, zowel bosvogels (*bergfluitser*) als, met name, struikvogels (*bril-*, *baard-* en *provencaalsegrasmus*, *ortolaan*, *boomleeuwerik*) en de rotsvogels (*rotszwaluw*, *blauwe en rode rotslijster* en *blonde en zwarte tapuif*). Onder de roofvogels kunnen we vooral de *wespendief* gemakkelijk zien, maar de *slechtvalk*, de *boomvalk* en de *sperwer* minder goed, terwijl in de hoge bergen de *kleine torenvalk* en de *grijskeieken-dief* te vinden zijn.

Seizoenskenmerken

Anders dan de meeste ornithologische routes in Extremadura, is deze zeer geschikt om in de **zomer** te doen. De beste maanden voor een bezoek zijn tussen april en oktober, met name in mei, juni en juli. Desalniettemin is de winter ook geschikt om het eerste deel van de route te zien. We kunnen dan zelfs andere vogelsoorten zien (*sijs*, *goudhaan* en *lijsters*). Echter, op het laatste gedeelte, langs de bergstruiken, zijn **s winters** bijna geen vogels te zien. Ook de sneeuw -veel voorkomend in dit gebied- bemoeilijkt een bezoek tijdens de wintermaanden. In dat geval is het van belang van tevoren te weten hoe de situatie op de pas van Piornal is, want deze wordt vaak gesloten voor verkeer wanneer er sneeuw ligt.

Overige natuurlijke en culturele waarde

Zowel in **La Vera** als de **Jerte-vallei** zijn vele mooie landschappen en zwemgelegenheden te vinden. Om er een paar te noemen, het oord **Los Pilones** (Garganta de los Infiernos) is een bezoek waard, en ook de **waterterval van Caozo** (op de afdaling van Piornal richting de rivier de Jerte). Er zijn ook verschillende bijzondere bomen te zien: de grote **tamme kastanjabomen van Casas del Castañar** (met een bewegwijzerde route die start in dit dorp), de **eiken van La Solana in Barrado** en die van **Prado Sancho in Cabezuela del Valle** en de **den van Aldeanueva de la Vera**. De col van Tornavacas is interessant om andere broedvogels te zien, zoals de veldleeuwerik, de tapuif en de grauwe klauwier. De dorpen in de omgeving, vooral in La Vera, bieden inzicht in de lokale architectuur, waarbij vooral **Garganta la Olla** de moeite van een bezoek waard is, evenals **Cuacos de Yuste** en haar klooster (laatste woonplaats van Karel V), **Jarandilla de la Vera** en haar kasteel –omgebouwd tot staatshotel-, **Guijo de Coria** en **Madrigal de la Vera**. In de Jerte-vallei zijn vooral **Tornavacas**, **Jerte** en het kersenmuseum in **Cabezuela del Valle** bijzonder. Wat betreft typische producten, een bezoek is niet compleet zonder de beroemde **keresen** van Jerte geproefd te hebben, evenals de **paprikapoeder** van La Vera en de **tamme kastanjes**. Ook de **geitenkazen** van La Vera, de **worsten** van Piornal, **forel** en zoete ambachtelijke **likeuren** zijn bekend. Verder wijzen we op de feesten **“El Peropalo”** in Villanueva de la Vera (tijdens carnaval), **“Los Escobazos”** in Jarandilla de la Vera (7 december), **“El Jarramplas”** in Piornal (20 januari), **“Los Empalao”** in Valverde de la Vera (Witte donderdag) en **“El cerezo en flor”** in de hele Jerte-vallei (ieder jaar andere datum).

Teksten: Javier Prieta Díaz

Ligging en bereikbaarheid

De route bevindt zich in het zuidwesten van de provincie Cáceres, aan de rand van de grens met Portugal, die wordt gevormd door een gedeelte van de rivier de Tajo (de Taag). Het gebied staat bekend als “Tajo Internacional”, dat tot NatuurPark is uitgeroepen in 2006. We vinden de voorgestelde route vanuit Valencia de Alcántara via de N-521 (Cáceres-Portugese grens), waar we de afslag van de EX-374 nemen, richting Cedillo, ofwel vanaf het dorpje Membrío, via de CC-126. Vanuit het noorden, komen we er via de EX-117.

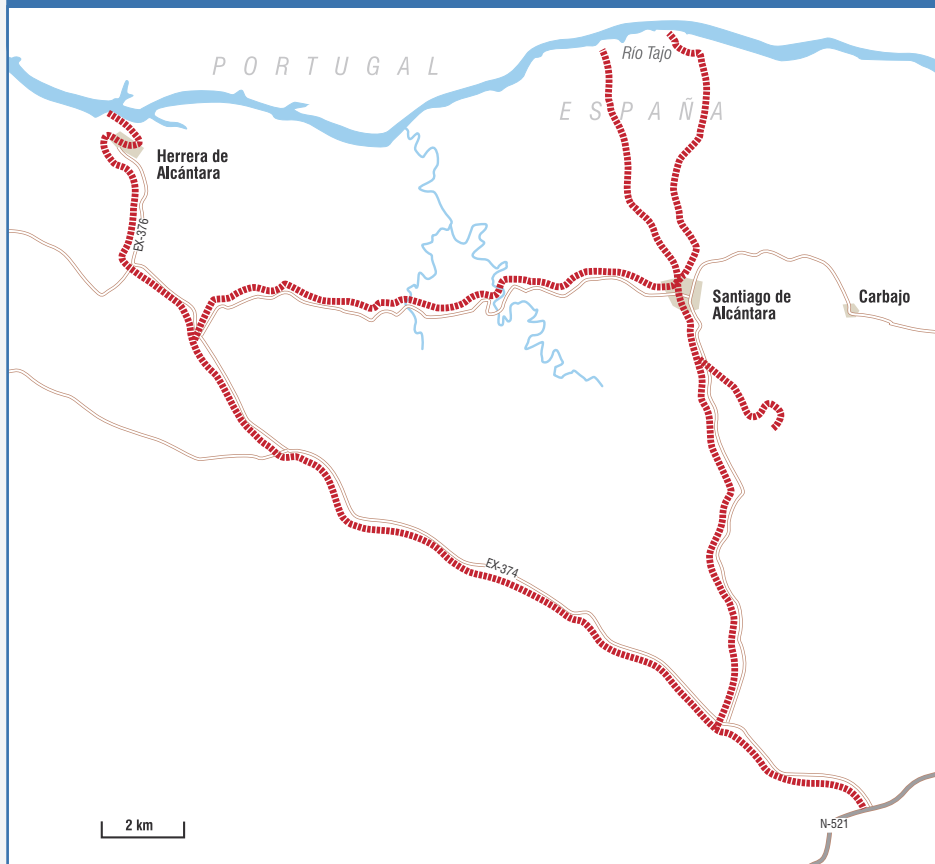
Beschrijving van de route

De voorgestelde route is een lus, waarbinnen wegen en zandpaden elkaar afwisselen. De route is bedoeld voor een bezoek met de auto, en is op één dag af te leggen, waarbij we op verschillende bijzondere observatiepunten zullen stoppen. De route loopt langs vlakke gedeeltes, met weides en uitgestrekte velden met brem, ideaal voor klein wild, dus veelbezocht door roofvogels die vanuit de nabijgelegen bergen en rivierbeddingen komen. Het is een gebied waar veel veeteelt plaatsvindt, dus we kunnen er verschillende aaseters zien, zoals de *monniksgier*, de *vale gier* en de *aasgier* die het terrein afspeuren op zoek naar eten. Onderweg zien we egale en kleurrijke weiden met hier en daar steen- en kurkeikbossen, en de vele poelen en meertjes worden vaak bezocht door *zwarte ooievaars*. Op de elektriciteitsmasten kunnen we vaak het silhouet van de *rode wouw* ontwaren, evenals de *buizerd* en de *slangenarend*. Het landschap is vrij glooiend, soms ruw onderbroken door de gekloofde en ondoorganke-

lijke rivierbeddingen van de Tajo Internacional, die op een zo geweldige en spectaculaire manier ingesneden is in het landschap, dat het vanuit de verte onzichtbaar is. Het is zelfs zo dat we vanuit Spanje wél de dorpen en weides in Portugal kunnen zien liggen, maar niet de oevers van de rivier, waarvan de loop soms alleen ver-raden wordt door de mistbanken die 's winters in de vallei voorkomen. Aan de oevers van de rivier vinden we één van de belangrijkste broedpopulaties van *zwarte ooievaar* en *aasgier*, naast andere roofvogels, als de *vale gier*, de *monniksgier*, de *steenarend*, de *havikarend* en de *oehoe*. Aan de overkant, en in de nabijgelegen bergen, nestelt de *Spaanse keizerarend*, waarmee de de lijst van vogels die de ornitholoog het meest waardeert, compleet is. Buiten de rivierbedding, zetten we de route voort richting de Sierra de Santiago, waar zich een uitgestrekt landschap van boomweides (“dehasas”) uitstrekt. Als de vlucht van de grote roofvogels en de mooie silhouetten van de *zwarte ooievaar* al een spectaculair uitzicht bieden, wat dan te zeggen van de vele duizenden *houtduiven* in deze streek overwinteren en die dagelijks ware wolken vormen wanneer ze zich richting hun voederplaatsen begeven, om zich te goed te doen aan eikeltjes, of richting hun slaapplekken in de eucalyptusbomen in de gebergtes en de rivierbeddingen.

Vanuit **Valencia de Alcántara**, komend vanaf de N-521, nemen we de afslag richting **Cedillo**, via de EX-374 en daarna richting **Herrera de Alcántara** over de EX 376, om vervolgens af te dalen richting de oevers van de Tajo Internacional, waar we van het schitterende landschap en van de meest representatieve habitats van dit beschermde natuurgebied kunnen genieten. Op het punt (X:0636373, Y: 438969) vinden we een uitzichtpunt vlak aan de weg, waarvandaan we de vallei van

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • spaanse keizerarend • monnikgier • vale gier • havikarend • oehoe • zwarte kraai 	<ul style="list-style-type: none"> • grijze wouw • zwarte ooievaar • aasgier • slangenarend • dwergarend 	<ul style="list-style-type: none"> • cetti's zanger • goudvink • houtduif 	

de Taago-rivier kunnen bezichtigen, een prachtige, schaduwrijke noordhelling aangekleed met vele aardbeibomen, viburnum, smalbladige steenlindes en olijf-

bomen die groeien op de leestebanken, maken dit gebied bij uitstek geschikt om kleine struweelvogels, zoals *lijsters*, *appelvinken* en *goudvinken* te zien, voor-

Zwarte wouw

namelijk tijdens de herfst en winter, wanneer er een zeer groot aanbod aan vruchten is voor de overwinterende vogeltjes. Op het traject richting Herrera de Alcántara, kunnen we vele zwermen *blauwe eksters* zien, naast *grijze wouwen* en *zwarte kraaien*, een soort die in deze regio plaatselijk en jaarrond voorkomt.

Hiervandaan keren we terug richting het plaatsje **Santiago de Alcántara** via de CC-37, waar we door ingeklemde rivierbeddingen komen, zoals die van het riviertje de Alburrel, die zich een weg zoekt tussen muren van leisteen, voordat hij even verderop uitmondt in de Taag. Op het leisteen kunnen we eenvoudig de *zwarte tapuit* zien, die altijd in rotsachtige habitats te vinden is. Aangekomen in Santiago de Alcántara, volgen we de borden om naar het bezoekers- en **informatiecentrum “El Péndere”** te gaan. Daarvandaan vertrekt de route naar de **bron van de Geregosa**, een kleine tocht van zo’n 7 kilometer die ons leidt naar de oevers van de Tajo en de beroemde bron van medicinaal/helend water. Het is een eenvoudige route, want de borden zijn gehomologiseerd en de weg is in goede staat. Echter, op het punt (X:0650063, Y: 43486053) gaan we rechtdoor. Aangekomen bij de oever van de Tajo, vinden we enkele voorzieningen voor openbaar gebruik, zoals het uitkijkpunt en borden met uitleg over de omgeving. Deze plek biedt prima mogelijkheden om

de vlucht van enkele oevervogels te observeren: *blauwe reiger*, *aalscholver*, *vale gier*, *zwarte ooievaar* en *aasgier*, etc. Terug in Santiago de Alcántara, nemen we de CC-126 richting het plaatsje Membrío. Bij het verlaten van het dorp, slaan we linksaf een weg in op het punt (X:0651072, Y: 4386209), die ons bij een oord brengt dat bekend staat onder de naam “**Las Viñas**”. De route is goed aangegeven en het wegdek is het hele stuk over de PR-CC96, goed. Als we aankomen bij het einde van deze weg, vinden we wederom verschillende voorzieningen voor openbaar gebruik, zoals een parkeerplaats, een uitkijkpunt en een indrukwekkende observatietoren waarvan we comfortabel kunnen kijken naar de rotswanden langs de rivier en waar de *vale gier*, de *zwarte ooievaar* en de *aasgier* nestelen. Terug in Santiago de Alcántara, nemen we de CC-37, die ons terugbrengt naar de N-521, begin- en eindpunt van de route. Op het punt (X:0651077, Y: 4384412) nemen we een weg naar links, die ons naar het hoogste punt van de **Sierra de Santiago** brengt. Het is aan te raden de auto beneden aan de bergen te laten staan en te voet naar het uitkijkpunt te gaan, dat zich op hoogte bevindt en waar we een indrukwekkend landschap kunnen aanschouwen. Tijdens de klim zien we de **Peña de los Barberos**, een paar klippen kwartssteen, waar zich een kolonie *vale gieren* bevindt.

Ornithologische waarde

De *Spaanse keizerarend* en de *zwarte ooievaar* verdienen speciale aandacht, omdat deze met uitsterven bedreigd worden. Zij broeden zowel in de boomweides als in de bergen en de steile rotsoevers van dit gebied. Deze populatie van de *spaanse keizerarend* samen met die van de berggrug van de Sierra San Pedro vormen de belangrijkste bolwerk van deze soort in Extremadura. De *zwarte ooievaar* heeft vele verzamelplekken voordat de trek begint, verdeeld over grote en kleine plassen tussen de boomweides en de uitlopers van de rivieren. De *monniksgier*, die zo past bij dichtbegroeid Mediterraan struikgewas is in grote getale aanwezig in dit gebied, deels dankzij de grote kolonies in de naburige Sierra de San Pedro. Het is niet moeilijk hier soorten te zien als de *havikarend*, de *steenarend*, de *slangenarend*, de *dwergarend*, de *vale gier* of de *oehoe*, waarvan er in deze contreien vele paren nestelen in de veilige omgeving van de rotswanden en de bomen. We benadrukken de *aasgier*, waarvan hier één van de belangrijkste broedpopulaties van Extremadura stand houdt.

De uitermate goede staat van de rivierbegeleidende vegetatie en die van de schaduwzijde van de sierra, bieden uitstekende plekken om zich te verschuilen en om eten te zoeken voor een ontelbaar aantal kleine soorten: *grasmus*, *roodborst*, *heggenmus*... In de boomweiden, zien we vaker de *grijze wouw* en de *zwarte kraai* – zeldzaam en zeer plaatselijk aanwezig in Extremadura, - en ontelbare zwermen luidruchtige *blauwe eksters*. Tijdens de winter zijn vooral de zwermen van duizenden *houtduiven* indrukwekkend, omdat zij in enorme wolken rondraaien tijdens hun vluchten. De omgeving van de Tajo Internacional samen met de Sierra de San Pedro vormen verreweg het belangrijkste overwinteringsgebied van Extremadura voor deze soort. Bovendien kunnen we 's winters grote aantallen *aalscholvers* zien in de Taag-rivier.

Seizoenskenmerken

Deze route kan in ieder jaargetijde bezocht worden. In de winter kunnen we van indrukwekkende zwermen houtduiven genieten, en in de lente, keren de zomergasten terug: *zwarte ooievaar*, *aasgier*, *dwergarend*, *slangenarend*... De lente is tevens het broedseizoen,

Havikarend

dus dan dienen we niet van de aangegeven route af te wijken. Zo vermijden we overlast voor de vogels in deze gevoelige periode. In de zomer is het erg warm, dus dan is het aan te raden er niet op de warmste momenten van de dag te komen. De warmste uren zijn bovendien ook niet de meest ideale om vogels te kijken. In deze periode verzamelen de *zwarte ooievaars* zich, alvorens aan de trek te beginnen.

Overige natuurlijke en culturele waarde

- **Dólmenes** (prehistorische grafmonumenten), (Santiago de Alcántara, Herrera de Alcántara en Cedillo)
- **El Buraco**, Grot met prehistorische rotstekeningen (Santiago de Alcántara)
- **Het burlen van de herten**, in de herfst.
- **Alcántara**, plaatsje waarvan de religieuze gebouwen, zoals de kerk van Onze Lieve Vrouwe van Alcocóvar, het klooster van San Benito en de kerk van San Pedro de Alcántara speciale aandacht verdienen, evenals één van de best bewaarde Romeinse bruggen.

Tekst: Víctor Manuel Pizarro Jiménez

5 Canchos de Ramiro en het Stuwmeer van Portaje

Ligging en bereikbaarheid

Plaatsen die als referentiepunt dienen: **Torrejuncillo**, **Portaje**, en **Cachorrilla**, alledrie gelegen in de streek van Coria. Aanbevolen toegangsroute is de snelweg A-66 (N-630), afslag Torrejuncillo-Coria (EX-371) op de col Puerto de los Castaños (Cañaverál); eenmaal aangekomen in Torrejuncillo, rijden we richting Coria (EX-109) en op iets meer dan 4 km. nemen we de afslag naar links, via een B-weg naar de dorpen Portaje (5 km.) en Cachorrilla (15 km; na de afslag richting Pecueta te hebben genomen). Bladnummers 621 en 622 van de IGN (Nationaal Geografisch Instituut)-kaarten met schaal 1:50.000.

Beschrijving van de route

1) Canchos de Ramiro (Rotsen van Ramiro): Canchos de Ramiro en de rivieren en de sierras van de omgeving (Sierra de la Garrapata, Sierra Solana, etc.) zijn vanwege hun uitzonderlijke rijkdom aan flora en fauna uitgeroepen tot Site of Community Interest (SCI) en Speciaal Vogelrichtlijngebied (ZEPA), en maken onderdeel uit van de Red de Espacios Naturales Protegidos (Netwerk van Beschermde Natuurgebieden) van Extremadura. Met name Los Canchos, vormt een spectaculaire toegangspoort tot de rivier de Alagón, tegenwoordig onderbroken door het **Alcántara stuwmeer**. De voorgestelde route is 10 km. (heen en terug) en kan dus gemakkelijk in een halve dag worden afgelegd, zowel te voet (aanbevolen), als met de auto. Canchos (of El Boquerón) is eenvoudig te bereiken. We hoeven slechts een pad vanuit **Cachorrilla** te volgen, dat gedomineerd is met bordjes die de weg wijzen. Om precies

te zijn, moeten we vanuit deze plaats de weg naar Cevalvín nemen en na 200m., op de plek waar de **Ermита del Cristo** en een kleine poel liggen (29S-699309-442090), slaan we rechtsaf het pad in, (genaamd Camino del Chorrillo (pad van het straatje)), dat zich een weg zoekt tussen mooie weides en beekjes en dat ons tot bij de rotsen brengt.

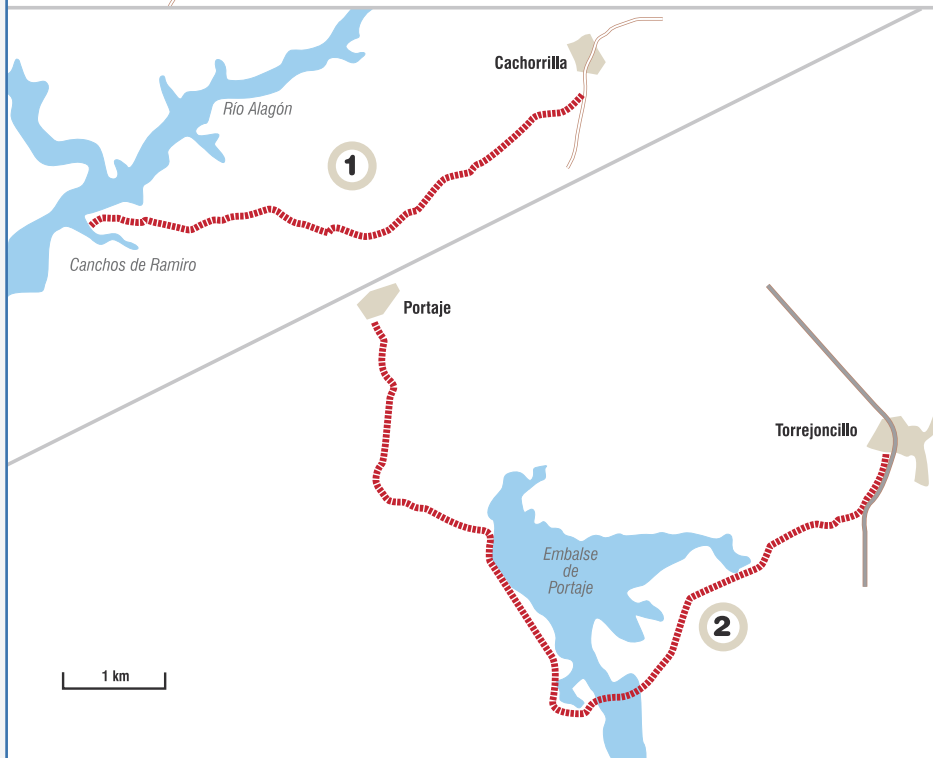
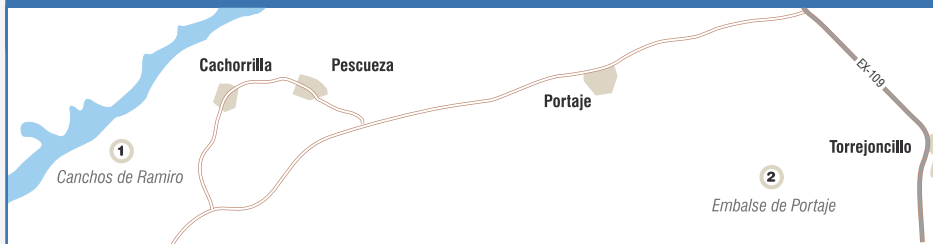
2) Het stuwmeer van Portaje. Een klein meertje van grote ornithologische waarde, dat zich dichtbij de plaatsen Portaje (op 4,5 km.) en Torrejuncillo (op 3 km.) bevindt, waarvandaan het stuwmeer, via verschillende geasfalteerde wegen, goed bereikbaar is. De totale lengte van de voorgestelde route is 17 km. en is bedoeld om met de auto af te leggen in een halve dag. Vanaf het eerstgenoemde dorp, nemen we (naast de Ermita de Cristo) de ventweg van de stuwdam, die we ongeveer 2,5 km. volgen. We komen dan bij een kruispunt (29S-70852-441903) waar we linksaf gaan. Na ongeveer 800 m., en na het oversteken van de **Ribera de Fresnedosa** komen we bij de dam (waar de Ermita de la Virgen del Casar staat). Bij het stuwmeer gaan we rechtsaf en volgen de genoemde weg, die ons helemaal langs de linkeroever van het stuwmeer leidt. Nadat we de brug over één van de uitlopers zijn overgestoken, komen we aan in het plaatsje **Torejuncillo**. We kunnen op één van de eerdergenoemde kruisingen (29S-714624-441808), dichtbij het water, ook een ander pad nemen, dat langs de rechterkant van het meer loopt.

Ornithologische waarde

1) Canchos de Ramiro: Grote diversiteit en concentratie van grote roofvogels die nestelen op de steile kliffen van het kwartsgebergte. Met name de kolonie *vale*

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels

- vale gier
- monniksgier
- Spaanse keizerarend
- havikarend
- steenarend
- blauwe reiger
- krooneend

Zomergasten

- zwarte ooievaar
- aasgier
- zwarte wouw

Wintergasten

- houtduif
- kraanvogel
- Eendensoorten

Trekvogels

- Watervogels

Witgat

gieren (+100 paren) is bijzonder, evenals de aanwezigheid van enkele paren *steenarenden*, *havikarenden*, *aasgieren*, *oehoes*, *torenvalken*, *slechtvalken* en *zwarte ooievaars*. Lopend richting de waterkant, zien we vooral typische vogels van de dehesa (boomweide) (*slangenarend*, *dwegarend*, *blauwe ekster*, en vele andere soorten zangvogels, die we vaker zien in deze Mediterraan leefomgeving. In de “dehesas” en in de omliggende gebergtes nestelen voorts de *Spaanse keizerarend*, de *rode* en de *zwarte wouw* en de *monniksgier*. Op en nabij het water van het stuwmeer kunnen we verder diverse watervogels zien, waaronder de *aalscholver*, de *blauwe reiger*, of verschillende *eendensoorten*.

Blauwe reiger

2) Het stuwmeer van Portaje: Dit wetland is uitgegroeid tot één van de belangrijkste voor watervogels (grote aantallen en diversiteit) van de provincie Cáceres. Er zijn meerdere projecten uitgevoerd om de habitats te onderhouden en te verbeteren (stuwen, kunstmatige eilanden, observatietorens, etc.). Tijdens de winterperiode herbergt deze zone ruim 2.500 vogels met een grote diversiteit aan soorten (eendensoorten, fuutachtigen, meerkoeten, etc.). Tijdens het broedseizoen, valt vooral de *krooneend* op, want dit is één van de weinige plekken in Extremadura waar deze soort nestelt. Daarnaast is er een belangrijke kolonie van *blauwe reiger* en *ooievaar* aan de achterkant van het stuwmeer.

Seizoenskenmerken

Deze route kunnen we op ieder moment in het jaar bezoeken, maar is met name tijdens de broedtijd in de lente en in de winter zeer de moeite waard.

Overige natuurlijke en culturele waarde

Natuurlijke waarden: Prachtige, altijd groene bossen van steen- en kurkeiken bedekken de gehele streek, met name de waarden en de vlaktes rond de Ribera de Fresnedosa. Deze en andere riviertjes worden bovendien begeleid door fantastische beekbossen met essen.

Etnografische waarden: Volksarchitectuur in de kleine dorpen (Cachorrilla, Pescueza, Portaje, etc.) en typische gebouwen die bij landbouw en veeteelt horen (stenen muren, ronde hutten, waterputten, etc.)

Volksfeesten: Een aantal zijn uitgeroepen tot Toeristisch Belang: **Las Carantoñas** (Acheuche, 19-20 januari), **Los Sanjuanés** (Coria; 24 juni) en **La Encamisá** (Torrejuncillo 7 december).

Monumenten: Van Toeristisch Belang: het historische centrum van de stad Coria herbergt een aantal van de meest bijzondere monumenten van Extremadura (stadsmuren, Romeinse bruggen, kasteel, kathedraal, paleizen, kloosters, etc.). Het **Klooster van El Palancar** (Pedroso de Acim), waarvan men zegt dat het “het kleinste klooster ter wereld” is, is een prachtig voorbeeld van religieuze architectuur.

Teksten: Casimiro Corbacho Amado

Slechtvalk

Ligging en bereikbaarheid

Monfragüe ligt ongeveer in het midden van de provincie Cáceres, waar de rivieren de **Taag** en de **Tiétar** samenkomen. Het is het enige **Nationale Park** van Extremadura, en heeft een oppervlakte van 18.118 ha. beschermd gebied. Het Park en de directe omgeving, in totaal 116.151 ha. zijn als Vogelrichtlijngebied (ZEPA) beschermd in het kader van het Natura2000 netwerk. De kern van het park wordt gevormd door verschillende aaneengesloten en parallel lopende kleine bergruggen ("sierras"), die onderling verbonden worden door de Tajo-rivier. De Tiétar en andere kleinere beken, slijten diepe kloven uit, alvorens in de Tajo uit te monden, waardoor een spectaculair samenspel ontstaat van rotskliffen waar zich een veelheid aan vogels bevindt. Het water van genoemde rivieren wordt tegenwoordig opgestuwd door de stuwdammen van Alcántara, Torrejón-Tajo en Torrejón-Tiétar. Ondanks dat het gebied niet erg hoog ligt, hebben het grillige reliëf en de rivieren ervoor gezorgd dat de mediterrane bossen en struwelen, die een heel hoge natuurwaarde hebben, goed behouden zijn gebleven. Maar wat dit gebied werkelijk meerwaarde geeft is de enorme oppervlakte aan "dehasas" (boomweides) die zich uitstrekken van noord naar zuid door het Nationale Park, en die een ware voorraadkast vormen voor de meest waardevolle vogels van Monfragüe om uit te eten.

De toegang tot Monfragüe is eenvoudig te vinden en staat overal goed aangegeven. Binnen in het park ligt slecht één woonkern, **Villarreal de San Carlos**, het gehucht dat toebehoort aan de gemeente **Serradilla**, en dat volledig in het teken staat van het Park. Hier bevinden zich de verschillende bezoekerscentrums. Het park is via de weg op drie verschillende manieren bereik-

baar: Vanuit het noorden, over de EX-208, op zo'n 20 km. van **Plasencia** en op 15 km. van de snelweg EX-A1. Vanuit het zuiden, via de eerdergenoemde EX-208 vanaf **Trujillo**, op zo'n 50 km. nadat we door **Torrejón el Rubio** zijn gekomen. Tot slot, vanuit het noordoosten, over een kleine weg vanaf de snelweg EX-A1, waar we de afslag nemen ter hoogte van de Tiétar-rivier. De EX-390 verbindt de stad Cáceres met Torrejón el Rubio en de EX-385 verbindt de EX-208 met de snelweg A-5, die langs Jaraicejo loopt.

Beschrijving van de route

Het grootste gedeelte van het Park is niet toegankelijk voor bezoekers, waardoor het gedeelte dat wel open is, relatief klein is. We vinden in dit stuk park echter het beste van wat Monfragüe op vogelgebied te bieden heeft. Er zijn zelfs plekken die wereldwijd bekend zijn onder ornithologen, vanwege het feit dat men hier eenvoudig en onder spectaculaire omstandigheden enkele emblematische vogels kan observeren. Vanwege de beperkingen, is de beste manier om optimaal van een ornithologisch bezoek aan Monfragüe te genieten, een tocht langs de belangrijkste observatiepunten, allen langs de weg gelegen, duidelijk aangegeven en met parkeergelegenheid. Bij meerdaagse bezoeken kunnen we de tocht herhalen, ofwel één van de aangegeven wandelroutes afleggen die in en om het park lopen. Welke vogelsoorten we op de verschillende plekken kunnen zien, wisselt licht van jaar tot jaar, omdat, zoals bij ieder biologisch proces, er een zekere dynamiek plaatsheeft.

De belangrijkste uitkijkposten van het Park zijn, van zuid naar noord:

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels

- Blaue reiger, rode patrijs, rode wouw, vale gier, monnikgier, havik, Spaanse keizerarend, steenarend, havikarend, slechtvalk oehoe, kleine bonte specht, zwarte tapuit, rotszwaluw, thekla leeuwerik, blauwe rotslijster, blauwe ekster, alpenkraai, appelvink

Zomergasten

- Zwarte ooievaar, ooievaar, zwarte wouw, aasgier, slangenarend, dwergarend, moorse nachtzwaluw, alpengierzwaluw, kaffergierzwaluw, vale gierzwaluw, bijeneter, roodstuitzwaluw, blonde tapuit, orpheusgrasmus, baardgrasmus, brilgrasmus, Provencaalse grasmus, wielewaal.

Wintergasten

- Aalscholver, heggenmus, goudvink, koperwiek, vuurgoudhaan, goudhaan, sijs.

“Salto del Gitano” (“Sprong van de Zigeuner”)

Salto del Gitano-Peña Falcón. In de entree vanuit Trujillo. Een indrukwekkende rotsklip, zonder twijfel het meest gefotografeerde punt van het Monfragüe. De vogelgemeenschap die hier huist is al even indrukwekkend, met de grootste populatie *vale gieren* van het park (meer dan 100 paren bij elkaar opgeteld en soms wel meer dan 400 exemplaren), de *zwarte ooievaar* (2-5 paren in de laatste jaren), *spaanse keizerarend*, *havikarend*, *slechtvalk*, *aasgier* en de *oehoe*. Ook de

steenarend is te zien. Onder de kleine vogels, ontdekken we als we goed kijken de *kaffergierzwaluw* en de *zwarte tapuit*.

La Serana. Bij de toegang komend vanaf Plasencia. Hier huizen de *vale gier*, de *aasgier*, en soms de *havikarend* en de *kaffergierzwaluw*.

La Tajadilla. In de buurt van de stuwdammen van Torrejón en voorzien van een uitzichtpunt, picknicktafels en een grote parkeerplaats. Het is een kleine rotswand die een goede gelegenheid biedt om *vale gieren* en *aasgieren* te observeren, evenals *havikarenden*. Recent zijn er ook *zwarte ooievaars* en *kaffergierzwaluwen* naar toe gekomen, maar hun aanwezigheid zou slechts tijdelijk kunnen zijn.

La Báscula. Een prima plek om de *monniksgier* te zien en, met enig geluk, ook de *spaanse keizerarend*.

La Higerilla. Biedt een panoramisch zicht op de rivier de Tiétar, waar we de *zwarte ooievaar* en de *aasgier* kunnen zien. Aan de overkant nestelt de *monniksgier*.

Portilla del Tiétar. De noordoostelijke uitgang van het park. Hoewel kleiner dan Peña Falcón, is de de andere “hotspot” van Monfragüe. Een uitzonderlijke plek om de *vale gier*, de *spaanse keizerarend*, de *oehoe* (beste plek van het park) en de *aasgier* te zien en te horen.

Vale gieren

Daarnaast raden we aan de weg te volgen tot La Bazagona en de snelweg EX-A1. Rijdt langzaam en voorzichtig over dit stuk, dat eerst door een oud bos met kurkeiken loopt waar de *kleine bonte specht* nestelt, en misschien zelfs de *Iberische tijftjaf*. Daarna volgt een gebied met boomweides, zeer geliefd bij herten gedurende de het burlen, en met een kolonie (*witte ooi-evaars* en *blauwe reigers* in het westen, bij de rivier de Tiétar. Het einde van de weides en geïrrigeerde akkers is met name interessant vanwege de recente aanwezigheid van luidruchtige *kraanvogel* en de *keep* in sommige jaren. Het bezoek aan de drie eerdergenoemde uitkijpunten kan aangevuld worden met drie wandelroutes:

Rode route. Tussen Villarreal de San Carlos en het kasteeltje van Monfragüe. We hebben hier verschillende mogelijkheden, met routes tussen de 10 en 16 km. (van 3 uur en 30 minuten tot 6 uur). Dit pad loopt door afwisselende zones, met olijfbomen, zonneroosjesstruweel, steeneikenbomen, en speciaal, een dichtbegroeid bos van aardbeibomen en eiken op de schaduwrijke noordhelling onder het kasteel. Een bezoek aan het **Kasteel van Monfragüe** is verplicht. We kunnen het ook bereiken vanaf de zuidkant, via een gefalteerde weg, tussen eikenbomen en wilde olijfbomen.

Vanaf het kasteel hebben we een schitterend panoramisch uitzicht, opgeluisterd door de vlucht van *gieren*, en de mogelijke aanwezigheid van de *kaffergierzwaluw* en *alpenkraai*.

Gele route

Tussen Villarreal en La Tajadilla, een km. of 8, zo'n 3 uur, heen en terug. Doorkruist boomweides en een maquis-achtige vegetatie met vooral struiken van *Cistus* (zonneroosje).

Groene route

Van Villarreal naar de Gimio-heuvel, zo'n 7 km, ofwel 2,5u. heen en terug. Deze route loopt langs de typische landschappen van Monfragüe en eindigt bij een uitkijkpunt, met een fraai panoramisch uitzicht.

Ornithologische waarde

Monfragüe is waarschijnlijk de beste plek van Extremadura om vogels te kijken, vooral voor roofvogels. De volgende cijfers onderstrepen de variëteit en de hoeveelheid vogels: De *monniksgier* is waarschijnlijk de meest karakteristieke, met maximaal 339 getelde paren en schattingen die boven de 400 paren uitkomen. Er zijn 12 paren van de *spaanse keizerarend*,

waarvan sommige recent genesteld hebben in de buurt van de beste uitkijkpunten. Van de *aasgier* zijn er meer dan 30 paren, net zoals de *zwarte ooievaar*. De meest zichtbare roofvogel is zonder twijfel de *vale gier*, met zeker 635 paren en schattingen die over de 800 gaan. Minder aanwezig zijn de steenarend (6-7 paren), de *havikarend* (6-7 paren) en de *slechtvalk* (3-4 paren). Van andere roofvogels zijn geen exacte cijfers beschikbaar, maar er leven enkele tientallen paren van soorten als

oehoe, *rode wouw*, *buizerd*, *dwegarend* en *slangenarend* in Monfragüe, vooral in de "dehesas" in de omgeving. Veel talrijker is de *zwarte wouw*, met 150-200 paren; veel meer dan de meer zeldzame *havik*, *sperwer*, en de *grijze wouw*. Naast de roofvogels, zijn ook vogels die zich ophouden in bergachtig gebied interessant, zoals de *kaffergierzwaluw*, *alpenkraai* *zwarte tapuit*, *blauwe rotslijster*, *rotsmus*, *roodstuitzwaluw* en de *zwarte roodstaart*. De bosvogels zijn hier minder bij-

Spaanse keizerarend

zonder, omdat de meerderheid in heel Extremadura voorkomt, maar wel speciaal zijn de *Orpheusgrasmus*, de *kleine bonte specht*, de *Iberische tijftjaf*, de *appelvink* en de *goudvink*. Belangrijker zijn de vogels van open veld, eenvoudig te zien in ontboste gedeeltes van het park waar eucalyptusbomen weggehaald zijn. We hebben het dan over de *blonde tapuit*, *theklaleeuwe-rik*, *bril-*, *baard-* en *Provencaalse grasmus* en de *kleine zwartkop*.

Kleine zwartkop

menten het kasteel van Monfragüe, de Cardenal-brug (soms bijna niet zichtbaar onder het hoge water van de Tajo) en de prehistorische grotsschilderingen, waarvoor bezoeken met gids mogelijk zijn. Wat betreft de dorpen direct buiten het park, zijn vooral de monumenten en de pre-Romeinse dorpen Torrejón el Rubio, het klooster van Santo Cristo, het etnografisch museum van Serradilla, de parochiekerken van Serrejón en Malpartida de Plasencia, het kasteel van Mirabel en de traditionele architectuur van onder andere Casas de Miravete. Iets verder weg liggen de monumentale complexen van Plasencia en Trujillo.

Wat de gastronomie betreft, noemen we hier de kazen, de honing, typische “migas” uit Extremadura, en jacht-schotels. Feestdagen: Las Candelas in Torrejón el Rubio en Cristo de la Victoria in Serredilla. Ambachtelijke producten: houtwerk, textiel (kant en klederdracht) vinden we in sommige dorpen in de buurt.

Tekst: Javier Prieta Díaz

Seizoenskenmerken

De tijd van het jaar dat we de grootste variëteit aan vogels kunnen zien, is de lente, van maart tot mei. Dit is echter ook de tijd van het jaar dat de meeste bezoekers naar het park komen, speciaal in de weekenden en rond feestdagen, zoals Pasen en 1 mei. Hoe dan ook, we kunnen hier het hele jaar door bijzondere en karakteristieke soorten observeren, hoewel het in de maanden juli en augustus is aan te raden om vooral de eerste en de laatste uren van de dag te benutten, omdat het midden op de dag vaak erg warm is. In de herfst en in de winter is vooral de aanwezigheid van de wintergasten bijzonder. Tot slot, doet zich tussen september en oktober het spectaculaire burlen van de enorme hoeveelheden edelherthen voor.

Overig natuurlijk en cultureel aanbod

Naast vogels, kunnen we in Monfragüe nog een groot aantal dieren zien, zoals *edelherthen*, enkele tamme *vossen* die vaak bij de uitkijkpunten komen, schuwe *wilde zwijnen* en, vooral in de winter, *otters*. Van de *lynx* daarentegen, bestaan in het recente verleden geen betrouwbare observaties. Andere aantrekkelijke onderdelen van een bezoek aan Monfragüe zijn de landschappen, op sommige plekken werkelijk adembenemend, en de geologische rotsformaties, met borden met uitleg op de meest interessante punten. Zo zijn er ook twee notabele bomen, de netelboom van Lugar Nuevo (bij Villarreal de San Carlos in de moestuin van Ojaranzo, met een rondwandeling en een kleine picknickplaats) en de kurkeik el Abuelo de Toril (“de opa”) (naast de weg van Portilla del Tiétar naar La Bazagona). Binnen in het park zijn de bijzondere artistieke ele-

Monniksgier

7 Het Arrocampo-stuwmeer

Ligging en bereikbaarheid

Het Arrocampo-stuwmeer ligt in het noordoosten van de provincie Cáceres, op de grens van de streek Campo Arañuelo en in de buurt van Monfragüe. Het stuwmeer en de omgeving, in totaal 687 ha., zijn beschermd als vogelrichtlijngebied (Speciale BeschermingsZone) en maken deel uit van het Europese Natura 2000 netwerk. Er is tevens een **vogelobservatiepark** gecreëerd in **Saucedilla**, om bezoeken mogelijk te maken.

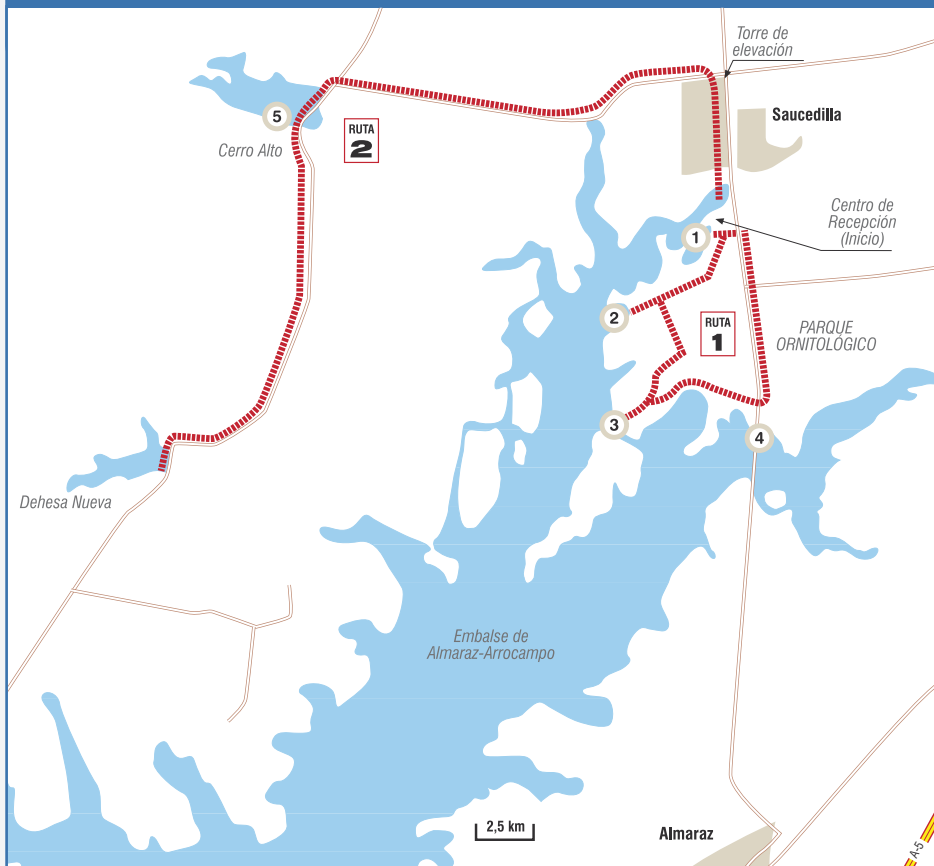
Arrocampo is een stuwmeer met bijzondere eigenschappen, zodat het binnen Extremadura zelfs uniek is met een eigenaardige avifauna, die verder bijna nergens anders op het Iberisch schiereiland te vinden is. Het hoofddoel van het stuwmeer is het koelen van de kerncentrale in Almaraz, waardoor het waterpeil constant is – het wordt voortdurend aangevuld vanuit de **Tajo**- en heeft dus geen last van schommelingen in de waterstand, zoals andere stuwmeren. Daarom is een groot deel van de oevers begroeid met moerasvegetatie. Bovendien is de temperatuur van het water wat hoger dan normaal en in de vlakke omgeving, wordt akkerbouw, al dan niet met irrigatie, bedreven, hetgeen de diversiteit aan vogelsoorten verder vergroot. Het stuwmeer is eenvoudig te bereiken, doordat het in de buurt ligt van een tweetal snelwegen. Vanuit het noorden, vanaf de snelweg EX-A1, tussen Navalmoral de la Mata en Trujillo, hebben we twee mogelijkheden: Afslag 190 nemen, richting Saucedilla, of we kunnen via Almaraz rijden, dat op haar beurt bereikbaar is via drie afslagen vanaf de A-5, tussen km. 193 en km. 200. De weg van Almaraz naar Saucedilla heeft een vrij lage brug over één van de uitlopers van het stuwmeer.

Beschrijving van de route

Het voorgestelde bezoek aan het stuwmeer komt overeen met de twee routes die het **Vogelobservatiepark van Saucedilla** aanbiedt. **Route nr. 1** is een tocht van zo'n 4 km. over onverharde paden, met stopplaatsen bij een viertal vogelkijkhutten. **Route nr. 2** bestaat uit een klein stukje met de auto van **Saucedilla** naar een nabijgelegen waterplas. Beide routes beginnen bij het **Informatiecentrum** in het zuiden van het dorp Saucedilla, naast een kanaal en een voetbalveld. Binnen in dit centrum vinden we een kaart met de routes, die eenvoudig te vinden en te volgen zijn, dankzij duidelijke markering en bewegwijzering. In totaal zijn er vijf vrij kleine observatiehutten die normalitair gesloten zijn met een slot. De sleutels zijn te verkrijgen in het informatiecentrum, waarvan de openingstijden ietwat onregelmatig zijn en die soms niet samenvallen met de beste tijden om vogels te kijken (bijvoorbeeld 's ochtends vroeg). Mochten we bij een dichte vogelkijkhut komen, dan kunnen we de helling naar de hut gebruiken als verhoogd uitkijkpunt. Hoewel in de tekst de vogelsoorten worden genoemd die bij elke hut voorkomen, kunnen we deze vogels in werkelijkheid met enige tijd en geluk, op de gehele route zien. Het begin van route nr. 1 is bij het genoemde informatiecentrum. Op slechts 200 m. bevindt zich de **eerste observatiehut**, welke een breed uitzicht biedt. Hier bestaat de mogelijkheid om moerasvogels als *purperkoet*, *waterral*, *woudaapje*, *snor* en *ralreiger* waar te nemen. Gaan we verder richting het zuidwesten, dan komen we bij de **tweede observatiehut**, misschien wel de meest interessante, waar in de winter de moeilijk zichtbare *roerdomp* en de *blauwborst* te vinden zijn. In de lente zijn hier de *purperreiger*, *baardmannetje* en *buidelmees*

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels

- Blauwe reiger, kleine en grote zilverreiger, woudaapje, ralreiger, purperkoet, fuut, meerkoet, krakeend, bruine kiekendief, rodewouw, monniksgier, grijze wouw, buidelmees, baardmannelje, tijgervink.

Zomergasten

- Ooievaar, lepelaar, kwak, zwarte wouw, slangenarend, dwergarend, kleine torenvalk, lachstern, Moorse nachtzwaluw, bijeneter, kleine en grote karekiet, snor.

Wintergasten

- Aalscholver, roerdomp, visarend, smelleken, goudplevier, blauwborst en rietgors.

Trekvogels

aanwezig. Verder naar het zuidwesten, komen we bij **observatie-hut nr. 3**, met een breed uitzicht over de waternlakte van het stuwmeer en de binnenmuur, een plek waar veel *ooievaars* hun nesten bouwen, en waar *aalscholvers* en *reigers* uitrusten. Het is ook een plek om verschillende *eendensoorten*, *koeten*, *grote zilverreigers* en *futen* te zien. Gaan we nu oostwaarts, dan komen we bij **hut nr. 4**, bij de brug. Hoewel we vanuit de ramen van het uitzichtpunt vooral naar de veelheid aan lisdodden, waar vele bekende moerasvogels leven, is het interessanter om hier richting het oosten te kijken, richting een uitloper van het stuwmeer die erg geliefd is bij de *bruine kiekendief* en alle soorten *reigers*. We kunnen ook kijken vanaf de brug, waar een ruime geïmproviseerde parkeerplaats ligt, en waar we ook kunnen lopen. Het water ligt aan weerszijde van de brug, waardoor dit een goede plek is om vogels als reigers te zien vliegen (ook de *roerdomp*), *lachs*tern en *visarend*. We kunnen terugkeren naar het vertrekpunt via een paadje dat parallel aan de weg loopt. Deze route kan op een verschillende manieren worden bezocht, bijvoorbeeld de andere kant op, slechts een paar uitkijkpunten aan te doen, of door op beschutte plekken langs de oever die we zelf uitkiezen te stoppen.

Route nr. 2 begint bij het Informatiecentrum, loopt door Saucedilla richting het noorden en we slaan links af in de laatste straat van het dorp. Het gaat verder over een deels geasfalteerd pad dat zo'n 3,8 km. tussen akkers, boomweides, en grasland loopt. Op dit stuk kunnen we

Ralreiger

o.a. de *grijze wouw* en de *kuifkoekoek* zien. Aan het einde van de onverharde weg staat een hoge betonnen toren (om het irrigatiewater op te pompen), waar we linksaf gaan. Meteen na de kruising zien we de waterplas Cerro Alto rechts liggen, waar zich de observatiehut **nummer 5** bevindt. In de plas kunnen we resten zien van onder water gelopen dode eiken, waar vroeger een kolonie *blauwe reigers* leefde, en waar tegenwoordig *aalscholvers* en, soms, *grote zilverreigers* en *visarenden* zitten. Route nr. 2 eindigt hier, maar een km. of 2,5 naar het zuiden ligt het meertje Dehesa Nueva, en enkele km. verderop kruist de weg een andere uitloper van het Arrocampo stuwmeer. Met deze uitbreiding kunnen we meer watervogels zien; de bijeneter in broedtijd; ganzen, de goudplevier en de griel in de winter; en diverse roofvogels het hele jaar door. Tot slot de dorpen in de

Vogelspotters

omgeving (Saucedilla, Casatejada, Almaraz), waar in de kerken kolonies *kleine torenvalken* leven, die gedurende de hele route te zien zijn.

Ornithologische waarde

Het stuwmeer van Arrocampo is de beste plek van Extremadura om moerasvogels te bekijken. Hier leven de beste populaties van de regio en van sommige soorten zelfs de enige, zoals de *purperkoet*, de *purperreiger*, de *ralreiger*, de *snor* en het *baardmanneltje*. Vrijwel zeker zien we de *bruine kiekendief*, en in de winter mogelijk ook de *blauwe kiekendief*. Tijdens de trek, neemt de diversiteit behoorlijk toe, dankzij de aanwezigheid van de *blauwborst* (aanwezig in de winter), de *rietzanger*, de *lepelaar*, de *grote zilverreiger* en de *kleine waterhoen*, de *porseleinhoen* en de *kleinst waterhoen*. Over het algemeen zijn van de watervogels de *reigers* het best vertegenwoordigd, waarvan alle Iberische soorten te zien zijn: een grote groep rallen (*purperkoeten*, *allerhande waterhoenen*, *waterrallen*, *meerkoeten*), eenden (vooral *krakeenden* en *wilde eenden*), *aalscholvers*, *oievaarders*, *dodaars* en *futen*. Ook voor het observeren van moeraszangvogels is Arrocampo zonder twijfel de beste optie in Extremadura.

Seizoenskenmerken

We kunnen Arrocampo het hele jaar door bezoeken, maar in juli en augustus is het door de hoge temperaturen niet altijd even aangenaam op het midden van de dag. In de zomermaanden is het dan ook aan te raden de ochtend en de namiddag te benutten. In de **lente** is het observeren van de broedende *reigers* (*woudaapje*, *blauwe en purperreiger*, *ralreiger*, *kwak*, recente broedpogingen van *lepelaars*) en moerasvogels (*snor*, *rietzanger*, *baardmanneltje*, *purperkoet* en *buidelmees*). **Winters** kunnen we met een beetje geluk de *roerdomp* en de *visarend* zien, terwijl de *bruine kiekendief* en de *aalscholver* dan algemeen zijn. De hogere watertemperatuur maakt in de winter bovendien soms de aanwezigheid van typische zomergasten mogelijk, zoals verschillende soorten *zwaluwen*, *ralreigers* en *woudaapjes*. Tijdens de trek (van augustus tot oktober, en in maart en april), bevindt zich er een mengeling van eerderegenoemde soorten. De verschijning van ontel-

Visarend

bare trekvogels verhogen dan de ornithologische rijkdom van Arrocampo.

Overige natuurlijke en culturele waarde

Tussen Arrocampo en Monfragüe liggen uitgestrekte boomweides. Om hier optimaal van te genieten, kunnen we het beste kiezen voor kleine weggetjes, zoals die tussen Serrejón en La Bazagona, of die richting Toril. In het grondgebied van deze gemeente staat de eeuwenoude kurkeik "El Abuelo" en in Navalmodal de la Mata staat de enorme steeneik La Marquesa. Ook de ecologische corridor van de dennenbossen van de Tiétar, met de enige inheemse dennen van Extremadura. Ze staan langs de oevers van de Tiétar in de gemeenten Talayuela, Casatejada, Majadas en Toril. In sommige van deze dennenbossen leven geweldige kolonies oievaarders, blauwe reigers en zwarte vrouwen. De dorpen in de buurt bieden voorbeelden van lokale en monumentale architectuur, zoals de parochiekerken van Saucedilla, Casatejada en Almaraz en het tot de verbeelding sprekende, middeleeuwse kasteel van Belvis de Monroy, daterend uit de XIIIe en XIVe eeuw. We kunnen ook de overblijfselen van een ander kasteel zien in Almaraz. Wat betreft de gastronomie, zijn in deze regio de kazen, de worsten, de Extremaduriaanse 'migás' en jachtschotels typisch. Feestdagen: de pelgrimstocht van Rocamador in Almaraz en het carnaval van Navalmodal de la Mata.

Tekst: Javier Prieta Díaz

Ligging en bereikbaarheid

De route ligt in de streek van de Sierra de San Pedro, op de scheidslijn van de provincies Cáceres en Badajoz, hoewel de tocht die we maken geheel in de laatstgenoemde ligt. We vertrekken vanuit het dorp Alburquerque, waar we kunnen komen vanuit Badajoz over de EX-110, vanuit Herrerueta over de EX-324, vanuit Aliseda over de EX-303 of vanuit San Vicente de Alcántara over de EX-110.

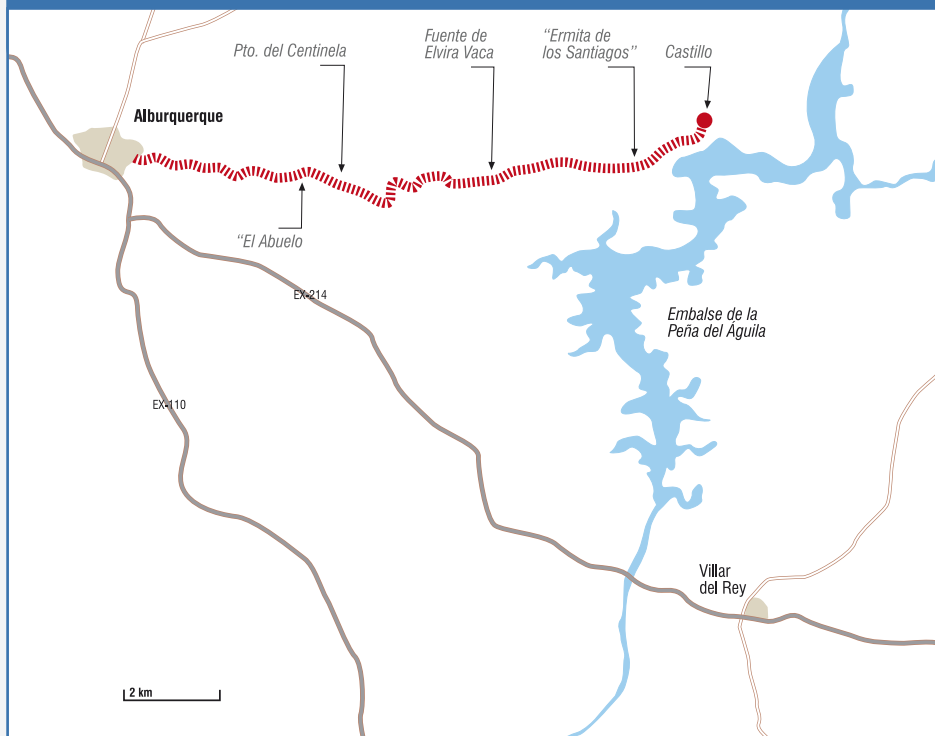
Beschrijving van de route

De route is 27,4 km. lang, heen en terug van **Alburquerque** naar het Kasteel van Azagala. Het is aan te raden de tocht deels met de auto af te leggen, en deels wandelend, in één dag. Het bijzondere van deze route is dat het gebied vrijwel onbewoond is, en weinig gecultiveerd, er zijn geen grote infrastructurele werken (afgezien van het stuwmeer van Peña del Águila), waardoor het vrijwel onaangetast is. Vanuit de hoogte van de Sierra de Santiago, is een uitgestrekte dehesa (boomweide) te zien, begrenst door lagere bergen van zo'n 600 m. boven zeeniveau (alleen de Torrico is hoger, met 703 m.), enkele boerenhoeves en nauwelijks elektriciteitskabels, dankzij enkele aanpassingen uitgevoerd binnen het kader van de LIFE projecten van het Directoraat Generaal voor Natuur, waardoor we vele vogelsoorten kunnen zien in hoeveelheden die elders in Europa ondenkbaar zijn. Deze interessante tocht door de Sierra van San Pedro voert ons langs de meest representatieve habitats van dit beschermde natuurgebied en, met enig geluk, kunnen we de meest representatieve vogels zien, want hiernestelen verscheidene paren van de

spanse keizerarend, monniksgier, zwarte ooievaar, steenarend en de aasgier. We vertrekken vanuit het dorpje Alburquerque, om precies te zijn vanuit de Calle de San Antón, naast de arena (X:0673458, Y: 4343090), (dit vertrek is bedoeld om met de auto te doen, omdat we op die manier een deel van de route af kunnen leggen dat geasfalteerd is en waar geen stoep is, dus zo voorkomen we ook gevaarlijke situaties met het weinig verkeer dat hier rijdt). De start loopt over een geasfalteerde weg, tussen de traditionele stenen muren en een enkel hek, langs kleine moestuinen en familieboerderijen ingeklemd tussen schitterende boomweides met groene steen- en kurkeiken.

Aan de rechterkant, dichtbij, ligt de sierra van de Puerto del Centinela, over wier helling we wandelen, en aan de linkerkant liggen de boomweides en de vlakke met aan de horizon de bergtop "Torrico de San Pedro". (X: 0675300, Y: 4342685) Hier vinden we aan de rechterkant de afslag naar de ingang van het klooster van de **Frailes Viejos** (oude monniken), hoog in de bergen zien we een grote uitholling, bekend als "**El Ojo del Diablo**" (Oog van de Duivel). We gaan verder over de geasfalteerde weg en op het punt (X: 0676387, Y: 4342515) vinden we aan de rechterkant, in het eucalyptusbos, de afslag richting de oude kurkeik "**El Abuelo**", die 600 m. verder staat in een mooie boomweide. Als we verdergaan over de asfaltweg ligt aan de rechterkant een eucalyptusbos, terwijl we links een boomgaard met sinaasappelbomen zien. Al snel komen we aan de linkerkant een waterbron tegen, "**Elvira Vaca**" geheten, met een grote vijver waar we ons op warme dagen kunnen verkoelen. Van hieruit hebben we een mooi panoramisch uitzicht op een groot deel van de Sierra de San Pedro en een prachtig steeneikenbos. We gaan verder over de asfaltweg tot het punt (X: 068547,

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Spaanse keizerarend • Monniksgier • Vale gier • Havikarend • Roodborsttapuit 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwarte ooievaar • Aasgier • Slangenarend • Dwergarend 	<ul style="list-style-type: none"> • Heggenmus • Goudvink • Houtduif • Kraanvogel 	<ul style="list-style-type: none"> • Visarend • Bonte vliegenvanger • Grauwe vliegenvanger

Y: 4341837), waar we linksaf gaan. We zien hier een leistenen bord waar op staat "al castillo" dat ons richting het kasteel wijst. We raden aan om de auto hier achter te laten en verder te lopen, want op sommige stukken is het wegdek slecht en niet geschikt voor personenauto's en bovendien kunnen we te voet veel meer vogelsoorten zien en met al onze zintuigen genieten van de natuur waarin we ons bevinden. We hebben nu bijna 6 km. afgelegd. Met nog slechts 12 km. voor de boeg, heen en terug, kunnen we het rustig aan doen en de tijd nemen om halverwege te stoppen voor

de lunch. We gaan verder over deze weg en zien enkele grote varkenshouderijen en ontelbare schapen op het pad, bovendien staan er nog meer borden met "Al Castillo", dus dat kan niet missen. We komen aan bij het punt (X: 0678840, Y: 4343035), waar we een bord zien dat ons rechtdoor wijst naar de "**Ermita de los Santiagos**", (dat zeker een bezoek waard is), en aan de rechterkant "Al Castillo". Deze kant gaan we op, en na een lange wandeling tussen dichter en minder dicht begroeide boomweides, met een groot aantal Iberische varkens, komen we bij het punt (X: 0683882, Y:

4342860), waar we opnieuw een tweesprong tegenkomen, met borden die ons rechtsaf wijzen naar “el Pantano” (naar het stuwmeer) en linksaf “al Castillo”. Beide opties kunnen we vanaf dit punt zien liggen: het kasteel ligt hoog in de evenwel niet al te hoge sierra de Santiago en het stuwmeer loopt er omheen en ligt in de bergkloof waar de Albarragena-rivier uitmondt. We gaan verder en komen aan bij de voet van de rotspar-tij waarop het kasteel staat. Vanaf het begin van de route tot hier is het zo’n 13,7 km. en het pad omhoog naar het kasteel is privéterrein, dus we kunnen hier bijvoorbeeld stoppen om wat te eten, uitkijken over de omgeving en wat uitrusten alvorens aan de terugweg te beginnen. Vanaf het kasteel van Azagala, hebben we een breed panoramisch zicht op het grootste gedeelte van de Sierra de San Pedro en haar uitlopers en zien we Torrico, de Sierra de Los Leones, de Sierra del Puerto del Centinela, de Sierra de La Caraba en de Sierra Fría...

Ornithologische waarde

De parel van deze tocht is zonder enige twijfel de *spaanse keizerarend*, waarvan we in een omtrek van 15 km. rond de route liefst 4 broedparen tegenkomen. Bovendien kunnen we eenvoudig *monniksgieren* zien, waarvan in deze omgeving ook een flink aantal broedparen leven, de *zwarte ooievaar*, die behalve broedt in dit gebied, de staart van het meer ook gebruikt als verzamelplaats voordat de trek begint, de *havikarend*, met verschillende nestelende paren op de kliffen en in de bomen, de *slechtvalk*, zeldzaam, heeft in het verleden

Monniksgier (achter) en Vale gier

wel eens nesten gehad in de kloof van de Albarragena, maar tegenwoordig is het slechts in de winter mogelijk hem te zien. De *steenarend* daarentegen is tijdens een tocht in ieder seizoen vaker te zien, net als de *vale gier*, omdat er hier behoorlijk veel van leven. Andere bijzondere roofvogels die hier veel te zien zijn: de *slangenarend*, de *dwegarend*, de *aasgier*, de *sperwer*, en in de omgeving van het oude centrum van Alburquerque leeft een omvangrijke broedpopulatie *kleine torenvalken*. Onder de nachtroofvogels vinden we de *oehoe*, een soort die houdt van rotsachtige klippen, ook al liggen ze dichtbij een dorp. De meest algemene nachtroofvogel is echter de *steenuil*, die we in de minst dichtbegroeide steeneikenbossen en in de buurt van granieten rotsblokken zien wanneer de avond valt, de *bosuil*, in de meer dichtbegroeide steeneikenbossen, en de *kerkuil* in verschillende hoeves in de omgeving en in sommige oude huizen en ruïnes in het dorp.

Andere soorten die we in deze omgeving veel kunnen zien, zijn de *boomklever*, vaak gezien bij oude kurkeiken en heel vaak in de buurt van de kurkeik “El Abuelo”; de *blauwe ekster*, een mooie kraaiachtige kolonievogel die vaak gezien wordt in de boomweides, de *boomleeuwerik*, de soort die van de *leeuweriken* het meest gehecht is aan de bossen, erg opvallend door z’n melodische gezang, de *hop*, de *koekoek*, de *nachttegaal*, de *koolmees*, de *pimpelmees*, de *staartmees*...

Seizoenskenmerken

We kunnen deze route bezoeken op ieder moment van het jaar. Hij zal ons in geen enkel seizoen teleurstellen, hoewel het wel aan te raden is enkele zaken te overwegen. In de lente en in de zomer zijn er meer soorten te zien, omdat er dan meerdere zomergasten zijn, zoals de *zwarte ooievaar*, de *aasgier*, de *dwegarend* en de *slangenarend*, maar we moeten er wel rekening mee houden dat de lente ook de broedtijd is, en dat we dus niet van de route af dienen te wijken, om overlast bij het broeden te voorkomen.

In de zomer is het erg warm, dus dan is het aan te raden de middaguren te vermijden (dit zijn ook de uren dat de vogels het minst actief, en dus moeilijk te zien zijn).

De herfst valt samen met de bronst van de edelherten. Aan de oevers van het stuwmeer kunnen we dan het gebul en het geluid van tegen elkaar stotende geweiën horen. Vanaf sommige uitkijkpunten kunnen we met

Kurkeik "El Abuelo" ("De Opa")

Roodborsttapuit

behelp van een goede telescoop of verrekijker dit schouwspel bewonderen.

De winter is de jachtperiode. We moeten er rekening mee houden dat de landerijen in de omgeving van de route rond het kasteel en het stuwmeer worden gebruikt voor de jacht op grof wild. De drijfjachten vinden plaats tussen november en februari, waardoor we aanraden vooraf in het dorp te informeren of er die dag een drijfjacht is. Het is ook belangrijk om niet van de aangegeven paden af te wijken.

Niet vergeten:

Voorkom overlast aan personen die in de omgeving wonen of leven. De meeste landgoederen die we op de route tegenkomen zijn privéterrein, dus dienen we geen enkel hek open te laten staan en overlast aan het vee te voorkomen.

Overige natuurlijke en culturele waarde

De bronst, die eind augustus begint en heel september duurt (dit kan variëren, afhankelijk van het weer), is het paarseizoen van de edelherten, die in Extremadura bekend staat als de "berrea" (burltijd), en elders als "brama" (idem). De mannetjesherten vechten onderling om de vrouwtjesherten. De sterke mannetjes onderhouden zodoende een harem van vrouwtjes waarmee ze paren. In deze periode zijn de herten minder schuw en komen ze uit de dekking van het struweel naar de vlaktes en de weides.

De kurkeik "El Abuelo" is een bezoekje waard en hiervoor hoeven we slechts 600 m. van de route af te wijken om deze majestueuze kurkeik te zien, die door de plantkundige Diosdado Simón Villares tot "bijzondere boom" benoemd.

Etnografische waarden. In de omgeving staan diverse ambachtelijke bouwwerken waarbij gebruik is gemaakt van materialen uit de regio en die de moeite waard zijn om even te stoppen, zoals stenen muren, schuren, stenen ovens, varkensstallen...

Paddestoelen. Tijdens de herfst kunnen we in deze streek verschillende eetbare paddestoelen vinden. Enkele daarvan zijn: *Boletus aereus*, *Boletus edulis*, *Macrolepiota procera* en, zeldzamer, de *Amanita caesarea*.

Prehistorische rotstekeningen. Er zijn in de omgeving vele prehistorische kunst-uitdrukkingen, zoals de tekeningen van La Cruz de San Blas, of van de kloof van het kasteel. Er zijn er meer te vinden op diverse rots-wanden in de omgeving, maar het is moeilijk om daar bij te komen. In de buurt van San Vicente de Alcántara en Valencia de Alcántara zijn diverse monumenten uit het stenen tijdperk te zien, zoals meer dan honderd hu-nebedden en menhirs.

Kastelen. Naast het kasteel van Azalaga waar we de tocht zullen eindigen, kunnen we in de buurt nog drie kastelen zien:

Castillo de Luna in Alburquerque, bezoek met gids mogelijk.

Castillo de Mayorga, gelegen in het landgoed "Galana de Mayorga", die we vinden aan de weg die La Codocera met San Vicente de Alcántara verbindt. Dit is een particulier landgoed, maar vlak erbuiten loopt een openbaar pad door een prachtig landschap naar Alcorneo. Dit pad leidt ons tot vlakbij het kasteel.

Castillo de Piedrabuena, gelegen in de Piedrabuena-dehesa, die we kunnen bereiken via een geasfalteerd pad, dat de weg van San Vicente de Alcántara naar Alburquerque verbindt met die van Alburquerque naar Herrerueta. Het kasteel is goed behouden en is in particuliere handen, waardoor het niet van binnen te bezoeken is.

Tekst: Juan Pablo Prieto

9 De vlaktes van Cáceres, Magasca en Trujillo

Ligging en bereikbaarheid

Zuidelijk van de Taag-rivier, strekt zich een grote vlakte uit, doorkliefd door de rivieren de *Almonte* en de *Tamuja*, waardoor een licht glooiend landschap is ontstaan. Dit gebied wordt met name benut voor de veeveelt in de weides en de verbouw van granen. De route ligt tussen de plaatsen **Cáceres, Santa Marta de Magasca en Trujillo**. De meest eenvoudige toegang is over de snelweg A58 (de oude N521) die Trujillo en Cáceres verbindt. De belangrijkste toegangsroute van Cáceres wordt gevormd door de A-66, zowel vanuit Mérida als vanuit Plasencia. Trujillo bereikt men via de E-90 komend vanuit Mérida of Navalmoral de la Mata. Indien het vertrekpunt het **Nationaal Park Monfragüe** is, hebben we meerdere mogelijkheden, via kleinere binnenwegen met schitterende landschappen. Zo komen we bijvoorbeeld bij het uitrijden van Torrejón el Rubio langs een kruispunt waar we over de EX-208 richting Trujillo kunnen gaan, of naar Cáceres over de EX-390, over wegen die niet teleur zullen stellen.

Beschrijving van de route

Het vertrekpunt van de route ligt bij de afslag van de snelweg A-58 in de richting van Santa Marta de Magasca over de CC-99. Komend vanuit *Cáceres*, komen we deze afslag 7 km. na de afslag naar *Sierra de Fuentes* (naar rechts) tegen en komend vanuit *Trujillo* ligt de afslag 10 km. na de brug over de rivier de *Gibranzos*. Eenmaal op de CC-99, volgen we deze weg een kilometer of 14, totdat we aankomen in *Santa Marta de Magasca*, nadat we eerst door een smalle doorgang van de rivier de *Tamuja* zijn gekomen. Precies bij het

binnenrijden van het dorp, voorbij de bushalte, nemen we de weg die rond het dorp loopt, linksaf. Deze weg loopt eerst door een boomweidegebied en daarna daalt hij richting de *Magasca*-rivier, om daarna opnieuw een gebied met weides en korenvelden te doorkruisen. Op zo'n 8 kilometer van *Santa Marta de Magasca*, komen we bij een kruispunt waar we richting *Monroy* kunnen gaan (op 22,2 km. afstand), of naar *Trujillo* (op 23,8 km.). Als we de eerste optie kiezen, rijden we eerst door weides en open dehesas om uiteindelijk bij de spectaculaire beek van de *Almonte* (op 18 km. van de kruising) uit te komen. Als we rechtsaf gaan richting *Trujillo*, komen we na 18 kilometer bij de kruising met de EX-208, die direct naar de genoemde plaats voert. De route eindigt in het oude centrum van *Trujillo*, waar we in de straten interessante vogels kunnen zien.

Ornithologische waarden

De route loopt langs één van de meest interessante vogelgebieden van de regio en het is dan ook niet verwonderlijk dat we hier door liefst vier verschillende gebieden komen die allen Vogelrichtlijngebied (ZEPA) zijn (ZEPA "*Llanos de Cáceres en Sierra de Fuentes*", ZEPA "*Magasca*", ZEPA "*Riveros del Almonte*" en ZEPA "*Colonias de primilla de Trujillo*"). Langs de complete tocht kunnen we een veelheid aan soorten en representatieve habitats zien die kenmerkend zijn voor deze streek, met een groot aandeel van natuurlijk grasland en korenvelden, afgewisseld door steeneikenopstanden in de weides (dehesas) en struiken (met name brem en kuiflavendel). Het grootste contrast in het landschap doet zich voor in de buurt van de riviertjes, waar we een abrupte overgang zien van de droogte van

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Grote trap • Kleine trap • Witbuikzandhoen • Zwartbuikzandhoen • Ooievaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Kleine torenvalk • Grauwe kiekendief • Scharrelaar • Kortteenleeuwerik 	<ul style="list-style-type: none"> • Kievit • Goudplevier • Graspieper • Veldleeuwerik 	<ul style="list-style-type: none"> • Tapuit • Blonde tapuit • Paap • Duinpieper

de vlaktes naar de weelderige rivierbeddingen, waarvan de steile wanden volledig overgroeid zijn met steeneiken en wilde olijfbomen. In de graslandgebieden zijn de typische steppevogels in ruime mate vertegenwoordigd, waarbij vanwege hun grote aantal vooral de *kalanderleeuwerik*, de *theklaleeuwerik*, de *grauwe gors* en de *Spaanse mus* opvallen. Zij zullen ons gedurende de gehele tocht vergezellen, evenals andere soorten, zoals de *steenuil*, de *kuifkoekoek*, de *hop*, de *roodborsttapuit*, de *graszanger*, de *zwarte spreeuw*, de *zuidelijke klapekster* en de *bijeneter*. Als we de auto even stilzetten en goed kijken, kunnen we ook vogels zien die in minder grote aantallen aanwezig zijn, zoals de *kortteenleeuwerik* of de *blonde tapuit*. Het hele jaar

door kunnen we grote trappen zien, maar in de lente zijn ze gemakkelijker te ontdekken, dankzij het opvallende prachtkleed. Om deze vogels te vinden wordt het aangeraden een hoog gelegen plek met goed uitzicht te kiezen en vervolgens de uitgestrekte vlakte uit te kammen met de verrekijker of de telescoop. De *kleine trap* is ook ruim vertegenwoordigd, maar vallen minder op in gebieden waar het gras of het koren hoog zijn. Zijn aanhoudende roep in de paartijd verradt vaak zijn aanwezigheid, net als het geluid van zijn vlucht, die indrukwekkend is als er een omvangrijke zwerm overvliegt.

Om andere grasland-soorten te zien, zoals *witbuikzandhoen*, *zwartbuikzandhoen* en *griël*, is het aan te

Grauwe kiekendief mannetje

raden op één plek te blijven of de veedrijfpaden te bewandelen die de route kruisen.

Ook de *scharrelaar* en de *kleine torenvalk* komen veel voor. Ze maken veelvuldig gebruik van de nestkasten die aan de telegraafpalen zijn gehangen.

Op sommige stukken van de route vormen zich kolonies *grauwe kiekendieven* die hun nesten bouwen in de korenvelden langs de weg. Zij zijn met name actief in mei wanneer de eerste jongen geboren worden en het voeren begint.

Aan het einde van de lente en het begin van de zomer zijn de *treksprinkhaan* en andere *krekelachtigen* het meest talrijk. De vogels profiteren dan optimaal van deze voedselbron. Op de elektriciteitsmasten en -draden, evenals op de hekken langs de wegen zien we *scharrelaars*, *torenvalken*, *zwarte wouwen* en andere vogels zitten. Zij proberen hier één van de duizenden ongewervelde beestjes te vangen die de weg oversteken, want op de weg zijn deze veel beter zichtbaar dan in het grasland. De ongewervelden vormen ook de belangrijkste voedselbron voor de *ooievaar* en de *ko-*

reiger, soorten waarvan grote koloniën kunnen ontstaan in de weinige beschikbare bomen.

De aanwezigheid van de *monniksgier*, de *vale gier*, de *raaf* en de *aasgier* hoeft ons ook niet te verbazen, want de uitgebreide veestapel van de steppe, vormt voorziet deze aasetende vogels aan voedsel. De omvangrijke kolonies monniksgieren die hun nesten in het Vogelrichtlijngebied (ZEPA) “**Sierra de San Pedro**” bouwen, vinden hier hun belangrijkste fourageergebied.

Ook voor grote roofvogels als de *Spaanse keizerarend*, de *steenarend* en de *havikarend* is dit een jachtterrein met veel prooiën (konijnen, hazen en patrijzen), ook voor jonge, zwerfende exemplaren. Tijdens de najaarstrek valt vooral de aanwezigheid van de *tapuit*, de *blonde tapuit*, de *duinpieper*, de *bonte vliegenvanger*, de *paap* en de *gele kwikstaart* op. Die we vaak vanuit de auto al kunnen zien.

In de winter zien we veel *goudplevieren*, *kieviten*, *blauwe kiekendieven*, *graspiepers*, *veldleeuweriken*, *witte kwikstaarten* en zelfs *kokmeeuwen* en *kleine mantelmeeuwen*, die langs de vele veedrinkpoelen vliegen. De grote velden met distels en andere planten met aantrekkelijke zaden voor de vogels brengen grote zwermen vinkachtigen, met name van *putter*, *kneu*, *groenling* en *Europese kanarie* samen.

In de weides en de struiken waar we langskomen voordat we bij de rivieren de Tamuja en de Magasca komen, verandert de avifauna aanzienlijk. Hier zien we veel voor deze plekken gebruikelijke soorten als *buizerd*, *dwer-garend*, *zomertortel*, *blauwe ekster*, *merel*, *grote lijster*, *baardgrasmus*, *kleine zwartkop*, *Provençaalse grasmus*, *pimpelmees*, *koolmees*, etc. In de hellingen boven de rivieroever is de vegetatie veel dichter en bosrijker, bijna ondoordringbaar. De veiligheid die dit biedt, wordt benut om een nest te bouwen door sommige roofvogels (*zwarte wouw*, *slangenarend*, *sperwer*, *oehoe*), *zwarte ooievaar* en typische bosvogels (*houtduif*, *gaai*, *winterkoning*, *boomklever*, *boomkruiper*, *Orpheus-spotvogel*). Op de vele rotspartijen op de hellingen kunnen we ook de *blauwe rotslijster*, de *zwarte tapuit* en de *grijze gors* vinden. Langs de rivieren komen we verder vogels tegen die hun nesten in de bruggen bouwen, zoals de *rotszwaluw* (eenvoudig te zien op de brug over de Tamuja), de *roodstuitzwaluw* en de *huizzwaluw*. Op de zand- en grindoevers zien we ook de *kleine plevier*, de *witgat*, de *oeverloper*, de *witte kwikstaart* en de *grote gele kwikstaart* onopodelijk heen en weer lopen langs de bedding.

Kalanderleeuwerik

Grauwe kiekendief

Aan het einde van de route komen we bij de plaats **Trujillo**, één van de weinige dorpen die uitgeroepen zijn tot Vogelrichtlijngebied (ZEPA), vanwege zijn belangrijke populatie van de *kleine torenvalk*. Lopend door de straten van het oude centrum kunnen we ontelbare vliegende exemplaren zien, en hun karakteristieke roep horen. We kunnen broedkolonies vinden bij de Plaza Mayor, op het kloostervan San Francisco, de Parador de Turismo, de Calle Encarnación en het paleis van Albaida, het paleis van Luis Chaves en de Arena (gelegen in een buitenwijk van het dorp en waar de grootste kolonie leeft). We kunnen ook genieten van de vele paren *ooievaars* die hun nesten bouwen op de daken en in de klokkentorens van de historische gebouwen en één van de identiteitskenmerken van Trujillo zijn geworden. Ook noemen we hier de nestelende populatie *vale gierzwaluwen*, die hier samenleef met de *gierzwaluw*.

Seizoenskenmerken

De **lente** is de meest geschikte tijd van het jaar om deze route te bezoeken, omdat de samenstelling van de avifauna in deze streken dan onder andere bestaat uit vele zomergasten. In de **winter**, met de aankomst van de wintergasten, is het in ornithologisch opzicht echter ook interessant. De schoonheid van de steppe-achtige landschappen en het scherpe contrast met de rivieren maken deze route geschikt voor elk jaargetijde, zelfs in

de zomer (mits we de centrale uren van de dag mijden). Het weinige verkeer op de wegen in de omgeving, biedt de mogelijkheid langzaam te rijden, waardoor het makkelijker is om vogels te zien.

We dienen niet te lang stil te blijven staan in de buurt van de kolonies die nesten hebben (de *grauwe kiekendief*, de *witte ooievaar*, de *torenvalk*, de *koereiger*) en om overlast voor de vogels te voorkomen, dienen we enige afstand te houden.

Overig natuurlijk en cultureel aanbod

Een bezoek aan **Cáceres** mag niet ontbreken. Deze stad staat op de werelderfgoed-lijst van de Unesco, heeft een mooi oud centrum en is bijzonder goed behouden. Daarnaast is het culturele aanbod er gevarieerd. **Trujillo** is ook een toeristische trekpleister, waar de oude joodse wijk, de kerk van San Martín, de kerk van Santiago, het Arabische kasteel en het Pizarro museum en het Kaas en Wijn museum te bezoeken zijn. In Cáceres kunnen we ook het *Natuur- en Educatiecentrum “Olivar de los Frailes”* bezoeken, dat uitgebreide informatie kan geven over de beschermde gebieden in de omgeving. In het plaatsje **Sierra de Fuentes** kunnen we een bezoek brengen aan het Asiel voor wilde dieren en *Natuureducatiecentrum “Los Hornos”*.

Teksten: Atanasio Fernández García

Ligging en bereikbaarheid

De route ligt in het bergachtige massief van de Sierra de Las Villuercas, gelegen in het zuidoosten van de provincie Cáceres. De voorgestelde route vertrekt van uit de plaats **Guadalupe**, die we kunnen bereiken vanuit het noorden over de A5 (Navalmoral de la Mata) over de EX-118; vanuit het zuiden vanaf de N-430 via de EX-116 en de EX-102 en vanuit het westen, vanaf de A5 (Miajadas) en vanuit het oosten, vanaf Talavera de la Reina.

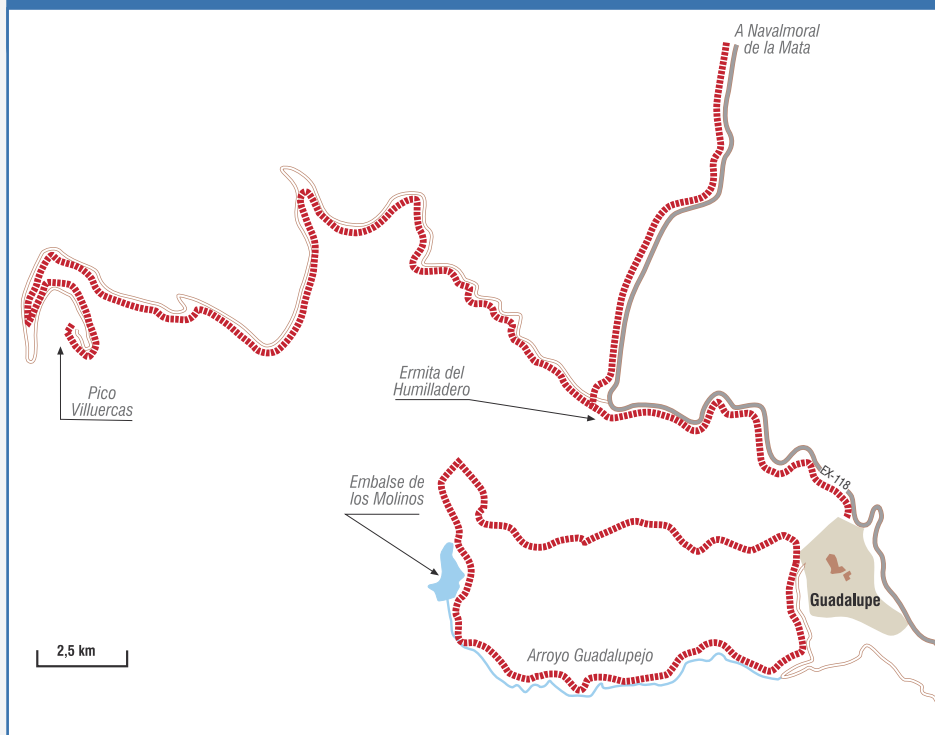
Beschrijving van de route

De route heeft een lengte van ongeveer 54 Km. (heen en weer) over een wegdek dat deels geasfalteerd is en deels bospad, vanaf de plaats Guadalupe tot het einde van de voorgestelde route. Hij is bedoeld om in één dag met de auto af te leggen. We rijden korte stukjes tussen de diverse stops en interessante uitkijpunten. De tocht voert door gevarieerde habitats. Aanvankelijk gaan we richting de oorsprong van de rivieren de Guadalupejo en de Ibor, tussen dichtbegroeide beekbossen met elzen, essen, hazelnootbomen en populieren. Daarna gaan we verder omhoog naar de toppen van de Pico Villuercas-berg, het hoogste punt van deze streek met 1601 m.

We beginnen de route in **Guadalupe**, en nemen de kleine weg die richting het viaduct over de verlaten spoorlijn loopt. We gaan rechtsaf op het punt (X:0299392, Y: 4368912), op de plek waar de weg een scherpe bocht maakt. Vanaf hier gaan we een zandpad op en volgen deze stroomopwaarts en parallel met de **Guadalupejo-beek**. Dit is een beschermd natuurge-

bied, uitgeroepen tot Ecologische Corridor voor de Biodiversiteit. Onderweg komen we langs een goed geconserveerd kreupelbos met veel spechten: de *grote bonte specht*, de *groene specht* en de *kleine bonte specht*. We kunnen hier ook de *waterspreeuw* vluchtig over de stroomversnellingen van het water zien vliegen, van steen naar steen springend, of duikend in het schone en heldere water dat ze nodig hebben om te overleven. Deze sierras onderhouden slechts een geringe populatie van deze soort. Bovenop de natuurlijke en landschappelijke waarde, kunnen we op onze tocht genieten van de aanwezigheid van **watermolens voor het malen van graan, smederijen en wolwasserijen**. Guadalupe en zijn klooster zijn officieel benoemd tot "Conjunto Histórico-Artístico" en staat ook op de werelderfgoedlijst van de Unesco. We komen bij het **Los Molinos stuwmeer**, waar we een prachtig uitzicht hebben over een oord dat **Los Hovicos** genoemd wordt, en waar de Guadalupejo-rivier ontspringt. In de rotspartijen van kwartsietgesteente broeden de *vale gier*, *aasgier* en *slechtvalk*. We gaan verder over deze overharde weg en gaan rechtsaf op het punt (X:0296656, Y: 4370768). Hiervandaan gaan we de helling van de sierra op om één van de meest spectaculaire uitzichten van de route te aanschouwen: een mozaïek van groene bossen van pyreneese eiken, tamme kastanjabomen, zwarte dennen, portugese eiken en beekbossen, bestaand uit elzen, essen en populieren. Dit landschap wordt in de herfst nog mooier, wanneer de bladeren vallen en de bomen goud kleuren. Tijdens de lente en de zomer is het mogelijk de *wespendief* te zien, waarvan in deze sierras een kleine broedpopulatie leeft, die bovendien de meest zuidelijke van Spanje is. We volgen het pad verder, totdat we in Guadalupe komen. Van hieruit nemen we de EX-118

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • De monnikgier • De vale gier • De havikarend • De zwarte mees • De alpenkraai 	<ul style="list-style-type: none"> • De zwarte ooievaar • De aasgier • De wespandief • De slangenarend • De dwergarend • De rode rotslijster • De alpengierzwaluw 	<ul style="list-style-type: none"> • De heggemus • De alpenheggemus • De goudvink • De houtduif 	

richting Navalmoral de la Mata en gaan op het punt (X:0297920, Y: 4371232) linksaf en nemen hier een pad dat “**la Carrera del Caballo**” (de Paardenweg) genoemd wordt. Deze prachtige route loopt langs de rivier de **Ibor** over de **Camino Real**, een eeuwenoud pelgrimspad van Madrid naar Guadalupe. Het is de moeite waard het nabijgelegen **Humilladero** te bezoeken, een hermitage in mudéjar stijl, waar de pelgrims neerknielden wanneer ze voor het eerst het klooster van Santa María de Guadalupe zagen.

Het wordt aangeraden met de auto tot de houtzagerij op het punt (X:02979900, Y: 4372083) te rijden en hier te parkeren om vervolgens verder te lopen langs de oever van de Ibor. Hier is de **Bergfluiter** te zien of te horen. Het verspreidingsgebied van deze soort is in Extremadura beperkt tot de de bergbossen van het Sistema Central, in Villuercas en in de Sierra de Tentudia. Ook andere vogels die typisch zijn voor loofbossen en kreupelbossen zijn hier aanwezig: *wielewaal*, *cirlgors*, *nachtegaal*, *gaai*, *staartmees*... Met enig geluk kunnen

we ook enkele endemische soorten zien zoals de *Iberische bruine kikker* en de *Spaanse smaragdagedis*, evenals *reëen*, die we kunnen horen blaffen vanuit de dichtbegroeide kastanjabossen.

We keren terug naar de auto wanneer we zien dat het pad verder van de rivier verwijderd. Hiervandaan gaan we terug naar het vertrekpunt om daar de smalle weg te nemen die omhoog loopt naar de (thans verlaten) militaire basis op de hoogste piek van de streek: **El Pico Villuercas** (1.601 m). Tijdens de klim kunnen we goed zien hoe de begroeiing verandert en hoe de dichtbegroeide bossen met de kastanjabomen, dennebomen, spaanse en portugese eiken en elsbessen langzaam overgaan in jeneverbesstuiken, Spaanse stekelbrem en bergheide, daar waar de omstandigheden zwaarder zijn voor plantengroei. Onze aandacht zal ook getrokken worden door de geologische schoonheid van het landschap en z'n unieke reliëf, **Apalachense-reliëf** geheten, een opmerkelijke aaneenschakeling van parallel gelegen valleien en sierras, waar een veelheid aan plooiingen, breuklijnen en rotspartijen waar te nemen zijn. Dit is het ideale habitat om te nestelen voor vele soorten: *vale gier*, *havikarend*, *steenarend*, *slechtvalk*, *zwarte ooievaar*, *aasgier*, *oehoe*... Een curieus detail op dit punt is het feit dat de weg waarop we de berg beklimmen tevens de scheidslijn vormt tussen de stroomgebieden van de Tajo en de Guadiana.

Kasteel van Cabañas

Het water aan de linkerkant zal uitmonden in de Guadiana (riviertjes Guadalupejo, Rucas, Gargáligas...) en dat aan de rechterkant in de Taag (via de rivieren Viejas, Ibor en Almonte...)

Op het punt (X:0295440, Y: 4371720) parkeren we de auto aan de linkerkant om de "**Pozo de la Nieve**" (sneeuwput) te bezichtigen. Deze grote put die uitgehouden is in de rotsen, werd in de winter met ijs gevuld, om etenswaren en de medicijnen van het klooster en het dorpje Guadalupe te bewaren. Van hieruit zijn de weidse landschappen van de **Guadalupejo-vallei** en **Rañas de Cañamero** te aanschouwen. Eenmaal boven aangekomen zullen we eenvoudig de diverse soorten kunnen zien die karakteristiek zijn voor de struwelen en rotsen van de bergen, zoals o.a.: *zwarte tapuit*, *zwarte roodstaart*, *heggenmus*, *Alpenheggenmus*, *blauwe rotslijster* en de *rode rotslijster* een zeldzame zomergast die in Villuercas alleen op deze bergtoppen zijn nestelt. Ook kunnen we de schelle roepen van de *alpengierzwaluw* horen, die in deze streek één van zijn beste broedplaatsen heeft. De zwermeren *alpenkraaien* zijn ook *luidruchtig*, dit is een soort die slechts op een paar plekken in Extremadura voorkomt.

Monniksgier

Ornithologische waarde

De ornithologische waarde van deze route is hoog en gevarieerd dankzij de grote diversiteit aan habitats. Vooral de vogels die hier in de zomer broeden zijn bijzonder, zoals de *wespendief*, de *zwarte ooievaar*, de *dwegarend*, de *slangenarend*, de *blauwe rotslijster*, de *alpengierzwaluw* en de *aasgier*.

De grote loofbossen vormen het ideale habitat voor nachtvogels als de *bosuil* en in de dennenbossen leven enkele geïsoleerde populaties zwarte mezen. In de best behouden bossen in de bergen komen de *bergfluiters* en de *kleine bonte specht* veel voor. Op de rotspunten en -wanden bouwen onder andere de *slechtvalk*, de

steenarend, de havikarend, de oehoe en de vale gier hun nesten. Op de toppen, tussen de rotsblokken en de lage struiken leven vele soorten, zoals de zwarte tapuit, zwarte roodstaart, heggenmus, alpenheggenmus, blauwe rotslijster en de rode rotslijster. De spaanse keizerarend, plant zich nog niet op regelmatige wijze voort in deze streek. Hij deelt zijn habitat met een grote aaseter, de monniksgier, die sinds ongeveer tien jaar regelmatig tot broeden komt in deze sierras. Het lijkt erop dat de kolonie die in Monfragüe leeft, zich deze kant op aan het uitbreiden is. Momenteel nestelen verschillende paren in de meest noordelijke gebieden van de streek, aansluitend aan de kolonies van Monfragüe.

van de zomergasten: zwarte ooievaar, aasgier, dwergarend, slangenarend, wespandief... De lente is ook het broedseizoen en als algemene regel geldt dan ook dat we niet van de aangewezen route afwijken. Ondanks dat de route door bergachtig gebied loopt, is het er in de zomer erg warm, dus moeten we zorgen dat we voldoende drinken en ons voldoende beschermen tegen de zon, onder andere door de centrale uren van de dag te vermijden. Dit zijn ook de minst aantrekkelijke uren om vogels te kijken. Tijdens de herfst bepalen de geel- en goudkleurige loofbomen het culturele en landschappelijke aanzicht van deze streek.

Seizoenskenmerken

De route kan op ieder moment in het jaar bezocht worden. De lente is de meest aantrekkelijke periode, met aangename temperaturen en ook dankzij de terugkeer

Overige natuurlijke en culturele waarde

- Klooster en dorp Guadalupe
- De hermitage Ermita del Humilladero
- De "sneeuwput" Pozo de la nieve

Teksten: Víctor Manuel Pizarro Jiménez

Slechtvalk

11 Stuw in de Guadiana-rivier en uitmonding van de Caya-rivier

Ligging en bereikbaarheid

Het riviertje de *Guadiana* komt door de stad **Badajoz**. De stand van het water wordt hier gereguleerd en op een vrijwel stabiele hoogte gehouden door een kleine stuwdam. Voorbij de stuw, is de loop van de rivier weer natuurlijk, en na 6,5 km. mondt de Caya er in uit, vanaf de rechterkant. Beide oevers van de rivier zijn vanuit Badajoz bereikbaar.

Beschrijving van de route

Voor een ornithologische tocht langs de *Guadiana*, zijn beide oevers even geschikt, omdat ze allebei goed bereikbaar zijn en vele mogelijkheden bieden om vogels te kijken.

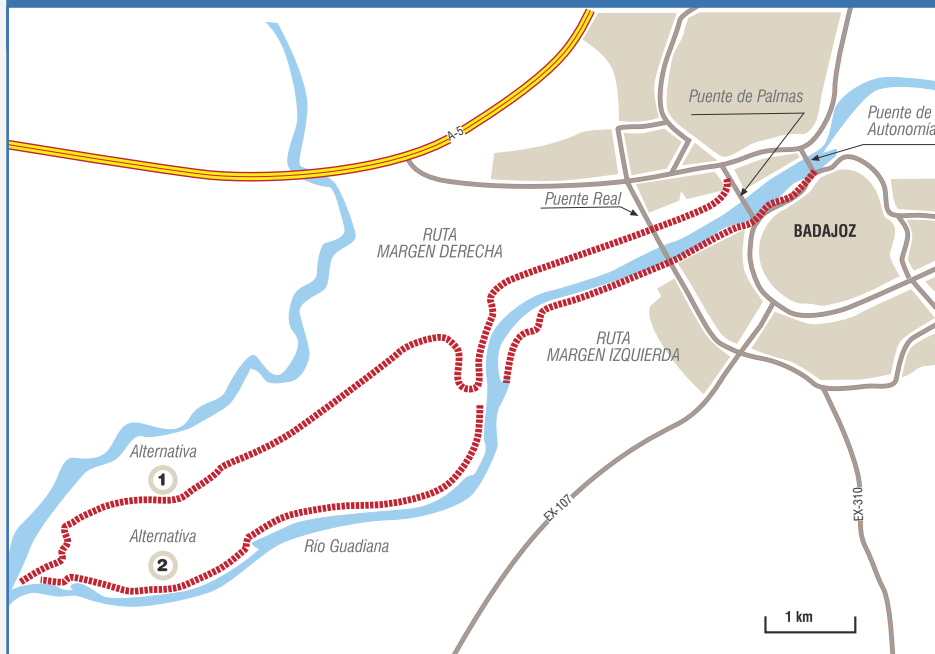
ROUTE OVER DE LINKEROEVER

Route 1. De tocht begint bij de brug “**Puente de la Autonomía**”, de eerste van vier bruggen over de *Guadiana* die we stroomafwaarts tegenkomen. We vinden deze eenvoudig, vanuit vrijwel ieder punt van de stad, omdat het één van de belangrijkste uitvalswegen van de stad is richting Cáceres over de EX-100, via de Ronda de la Circunvalación. Bij de toegang tot de brug komen de straten Suárez Figueroa, Morales, San Atón en Joaquín Costa samen op een rotonde, waar in het midden het onmiskenbare standbeeld van “*Los tres poetas*” (De drie dichters) staat. Vanaf de brug hebben we een mooi uitzicht over een stuk van de rivier waar die smaller wordt en samenstroomt met de rivier de Zapatón aan de linkerkant en de Gévora aan de rechterkant, iets verder naar boven. Ook de uitzichten op het *Alcazaba* (Arabisch fort) en het *oude centrum van Badajoz* zijn

prachtig. Vanaf het hoofd van de brug kunnen we gemakkelijk de oever aflopen over een pad van meer dan 800m. dat prima geschikt is voor voetgangers en ook geschikt voor recreatie (er zijn bankjes, terrasjes, uitzichtpunten, plantsoenen), biedt schitterende uitzichten over het water en we kunnen ons er helemaal afzonderen van de drukte van de stad. Als we dit pad verder volgen, komen we bij de brug **Puente Viejo**, of **Puente de Palmas**, die tegenover de **Puerta Palmas** ligt, een monumentale toegangspoort die onderdeel uitmaakte van de stadsmuur die vroeger rond de stad stond en één van de symbolen van Badajoz is. De **Puente Viejo** is een voetgangersbrug, en als zodanig prima geschikt om vogels te kijken vanaf een bevoorrechte plek en we kunnen er talloze soorten zien in het water, in de dichte begroeiing van de oevers en vliegend boven de rivier. Daarna gaan we verder over het pad dat parallel aan de oever loopt, tot we bij de **Puente de la Universidad** komen (de derde brug), waar het voetgangersgedeelte eindigt en waar een smal paadje ongeveer 1 km. door de kreupelbossen langs de rivier loopt. Het paadje eindigt bij de **Puente Real** (vierde brug), die eenvoudig te herkennen is aan de middenpilaren van meer dan 80 meter hoog en de kabels waar hij aan hangt. Hier eindigt het eerste stuk langs de linker oever, met een lengte van 1,9 km. dat helemaal te voet moet worden afgelegd.

Route 2. Op de kruising van de straat Paseo Fluvial en de Avenida del Guadiana, begint een zandpad dat onder de **Puente Real** doorloopt en dat na 250 m. overgaat in een geasfalteerde weg die parallel aan de rivier loopt. Deze weg is 1.800 m. lang en eindigt bij een rotonde, vlak na het gebouw van de **Kano-Vereniging** van Badajoz. Deze tocht kunnen we met de

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • De Koereiger • De Kleine zilverreiger • De Blauwe reiger • De Meerkoet • De Wilde eend • De Oeverloper 	<ul style="list-style-type: none"> • De Kleine karekiet • De Grote karekiet • De Oeverzwaluw • De Bijeneter • De Kwak • De Wouwaap 	<ul style="list-style-type: none"> • De Kleine mantelmeeuw • De Kokmeeuw • De Watersnip • De Aalscholver 	<ul style="list-style-type: none"> • De Ralreiger • De Bosruiter • De Visarend • De Waterpieper

auto doen en af en toe stoppen om vogels te kijken met de telescoop, of steeds korte stukjes lopend. Het is ook mogelijk om hetzelfde traject te voet af te leggen, over een paadje dat tussen de weg en de rivier loopt en waar we dichterbij het water en de begroeiing van de oevers lopen. Vanaf de rotonde loopt een zandpad van ongeveer 270 meter dat leidt naar één van de muren van de stuw, waar een mooi uitkijkpunt is om vogels te kijken. We kunnen de route hier beëindigen, of het pad langs de rivier verder stroomafwaarts volgen.

ROUTE OVER DE RECHTEROEVER

Op de Avenida de Elvas (in de richting van Portugal en waar deze samenkomt met de N-V), op het traject tussen de **Puente de la Universidad** en de **Puente Real**, ligt een rotonde waarvan we de derde afslag nemen (linksaf) richting “Cañada Sancha Brava”. Nadat we onder de Puente Real door zijn gereden, volgen we de weg, totdat we bij een afslag naar links komen, (ongeveer 1.250 m. na de brug) en een zandpad dat ons naar een andere asfaltweg voert dat langs de rivier loopt tot bij de stuw. Hier kunnen we kiezen uit twee alternatie-

Slaapplaats van de Aalscholver

ven. De eerste is stroomafwaarts verder lopen over een goed zandpad dat parallel aan de oever loopt, zo'n 7 km. lang tot bij de uitmonding van de *Caya*.

De andere mogelijkheid is het zandpad vanaf de stuw naar de verharde weg te nemen (links laten we een hammenfabriek liggen). Vanaf dit punt volgen we verder de weg, tot we een klein stroompje passeren; vanaf dit punt is de weg onverhard. We blijven op dit pad en rijden 1.250 m. door, en gaan op de splitsing linksaf, opnieuw richting de oevers van de rivier de *Guadiana* en evenlater de uitmonding van de *Caya*-rivier.

Ornithologische waarde

Het gebied rond de **stuw in de Guadiana** is uitgeroepen tot **Vogelrichtlijngebied (ZEPA)**, vanwege zijn belang voor talrijke vogelsoorten. Eén van de grootste trekpleisters zijn de broedkolonies van reigers, die meer dan 2.000 paar *koereigers* en *kleine zilvereigers* telt, en andere soorten als *kwak*, *ooievaar* en *blauwe reiger*. De belangrijkste kolonie bevindt zich een klein eindje stroomafwaarts vanaf de stuw, in de bomen op de verschillende eilandjes in het water. Er bevinden zich kleinere kolonies verdeeld over verschillende zones van de rivier tussen de stuw en de Puente Viejo, eveneens op de begroeide eilandjes. Van maart tot midden juli zijn deze plekken schitterend, dankzij de veelheid aan vogels in de bomen en vanwege hun onophoudelijke activiteit, die vanaf dat de jongen geboren worden, nog

verder toeneemt. De populatie nestelende kwakken wordt als één van de belangrijkste van de regio beschouwd. De rest van het jaar vormt deze plek ook de slaapplaats voor groepen *koereigers* en *kleine zilvereigers* van soms duizenden vogels, die ze delen met zwermen *kauwen* en *zwarte en gewone spreeuwen*.

Langs dit gedeelte van de Guadiana, kunnen we nog drie andere interessante reigersoorten ontwaren: de *purperreiger* (die z'n nesten bouwt in het dichte riet langs de oevers), de *ralreiger* (meer als trekvogel en in de winter) en de *grote zilvereiger* (komt steeds vaker voor in dit gebied).

Eind augustus komen de eerste *aalscholvers* aan bij de rivier en hun populatie groeit tot de winter door, wanneer deze maximaal is. Ze zijn te zien op diverse stukken van de rivier, vissend, of van de zon genietend, waarbij de Puente Viejo een goede plek is om ze daarbij te observeren. Op een eilandje zo'n 1.200 m. *stroomafwaarts* vanaf de **Puente Real**, vinden we de belangrijkste slaapplaats voor aalscholvers, die enkele honderden exemplaren samenbrengt. De plek is eenvoudig te herkennen, omdat alle takken van de bomen wit gekleurd zijn door de concentratie uitwerpselen, en is zichtbaar vanaf beide oevers van de rivier.

De vegetatie op de oevers is met name erg uitbundig tussen de stuw en de uitmonding van de rivier de *Caya*, waar de stroom z'n natuurlijke uiterlijk terugkrijgt en waar *wielewaal*, *buidelmees*, *nachtegaal*, *cetti's zanger*, *Orpheusspotvogel*, *winterkoning*, *staartmees* en *vink* hun nesten bouwen in de wilgen-

bossen. Het oeverriet, waartussen vaak wilgen groeien, vormt interessante levensomstandigheden voor vogels, hoewel deze door de dichte begroeiing beter te horen zijn dan te zien. Tijdens de broedperiode kunnen we regelmatig wouwapen, waterrallen, waterhoenen, grote en kleine karekieten, tijgervinken en Sint-Helenafazantjes waarnemen. In de winter valt de aanwezigheid van de blauwborst en de tjiftjaf op. Er zijn verschillende plekken in de buurt van de stuw waar we de purperkoet kunnen zien. Op de stukken van de rivier met open water, tussen de **Puente de la Autonomía** en de muur van de stuw, zien we verschillende eendesoorten, zoals de wilde eend, de slobeend, de krakeend en de meerkoet. In de zomer, tijdens zijn trek, jaagt de visarend over het water, op zoek naar vis. Andere soorten die kenmerkend zijn voor ondiep water en eilandjes, en die we hier zonder problemen kunnen zien, zijn de *witte kwikstaart*, de *grote gele kwikstaart*, de *oeverloper*, de *witgat*, de *steltkluut* en de *watersnip* (in de winter). Ook de vogels die op de zanderige taluds van de rivier nesten bouwen verdienen een speciale vermelding. Bijvoorbeeld de *oeverzwaluw*, de *bijeneter* of de *ijsvogel*, waarvan enkele belangrijke kolonies in de grindgroeves langs de weg naar de rivier de **Caya** zitten.

Zonder twijfel zijn de uitkijkposten op de twee uiteinden van de stuw en het stuk dat stroomafwaarts ligt, de meest interessante plekken van de route. Op dagen dat het meezit, kunnen we hier tot 15 verschillende soorten zien, alleen al op de muren van de stuw.

In de winter, wat later op de dag, verandert de stuw in een verzamelplaats voor *kleine mantelmeeuwen*, die soms wel meer dan 2.000 exemplaren samenbrengt, vergezeld door *kokmeeuwen*. Op de **Puente Viejo** is een belangrijke kolonie *huiszwaluwen* gevestigd en ook diverse paren *alpengierzwaluwen*, een waar spektakel om ze op korte afstand te zien vliegen.

Seizoenskenmerken

In de **lente** adviseren we de plekken te bezoeken waar de reigerkolonies zijn gevestigd, en de kreupelbossen langs de rivier, waar talloze soorten in zitten die met hun zang de route veraangenaamen. In de **winter** moeten we de slaapplekken van de *aalscholver* en de *koereiger* bezoeken. Iedere tijd van het jaar is goed om vogels te kijken in de buurt van de stuw.

Koereiger

Overige natuurlijke en culturele waarde

De stad Badajoz heeft een uitstekend cultureel aanbod dat we kunnen combineren met ornithologische routes. Het wordt aangeraden door de **Arabische Alcazaba** te lopen en over de **Plaza Alta**, de meest emblematische plek van het oude centrum. We kunnen ook het **Extremeense en Iberoamerikaanse Museum voor Hedendaagse Kunst** (MEIAC) bezoeken, evenals het **archeologische museum van de provincie** Badajoz, of het **stadsmuseum "Luis de Morales"**. Als we door de straten van Badajoz lopen, kunnen we veel historisch erfgoed aantreffen, zoals de bolwerken van de verdedigingsmuur die vroeger rond de stad stond, de belangrijkste toegangspoorten (**Puerta de Mérida**, **Puerta Palmas** en **Puerta Pilar**), de huizen in de mudéjar-stijl, kerken en kloosters en talrijke pleinen en parken, etc... We zullen het zeker naar de zin hebben als we ons bezoek rond de belangrijkste feesten brengen, zoals de **Feria de San Juan** (24 juni), de processies rond **Pasen**, het **carnavalsfeest** (één van de meest levendige van Spanje) of het herdenkingsfeest van de stichting van de stad, door de Arabieren, tijdens het **Al-Mossassa Batalyaws festival** (september en oktober).

Teksten: Atanasio Fernández García

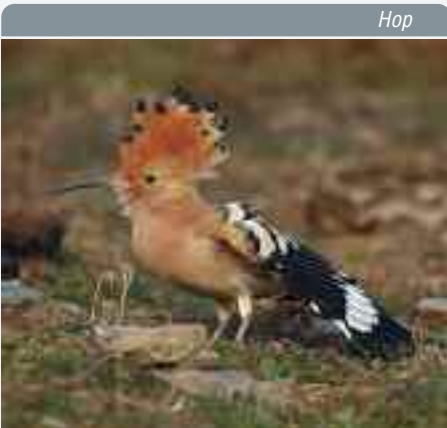

Cornalvo Stuwmeer

Ligging en bereikbaarheid

Deze route ligt in het hart van het **Natuurpark Cornalvo**, dat zich bevindt tussen de vruchtbare vlaktes van de Guadiana-rivier en de uitlopers van de Sieras van San Pedro en Montánchez. De dorpen waar we doorheen komen zijn Mérida en Trujillanos (Badajoz). De aanbevolen toegang is vanaf de snelweg van Extremadura (E-90) naar **Trujillanos**, via afslag 334 (richting Madrid) of 325 (richting Mérida). Voor dat we Trujillos binnenrijden, komen we bij een rotonde waar we de eerste afslag rechts nemen, die ons naar het **Cornalvo stuwmeer** voert.

Hop

Beschrijving van de route

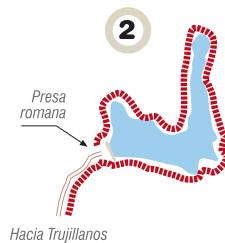
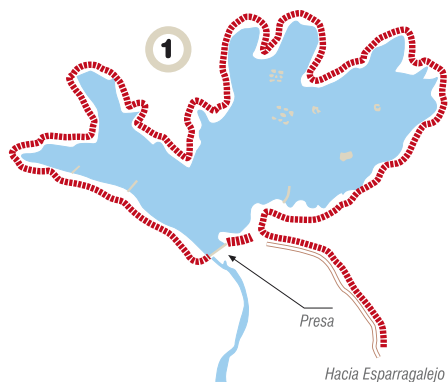
De ornithologische route begint in het Bezoekerscentrum van het Natuur Park Cornalvo, een plek die we zeker dienen te bezoeken en waar we informatie kunnen vinden over dit beschermde gebied, evenals andere mogelijke routes. Vanaf dit centrum, na ongeveer 7 kilometer, komen we bij een afslag naar rechts op de weg naar de **dam** van het stuwmeer Cornalvo. Als we met de auto zijn gekomen, parkeren we hier en gaan vervolgens te voet verder naar de stuwdam. De route ligt rond het stuwmeer, steeds over onverharde wegen en wandelpaden. We steken eerst de de dam over, en gaan verder over een paadje dat eerst door een dichtbegroeid kurkeikenbos loopt, en daarna door een meer open gebied met zicht op het stuwmeer. Na ongeveer 2.800 meter te hebben afgelegd, ongeveer de helft van het traject, komen we bij de achterkant van het meer, en keren terug naar het vertrekpunt. Tussen de staart van het stuwmeer en de damwand loopt een goed pad dat steeds parallel aan de oever van het stuwmeer loopt. Het pad rond het stuwmeer heeft een lengte van 6.800 meter, maar wanneer de stand van het water lager is, kunnen we stukken afsnijden, met name aan de ondiepere achterkant van het meer.

Ornithologische waarde

Het Natuur Park Cornalvo was één van de eerste gebieden die uitgeroepen werd tot Vogelrichtlijngebied (ZEPA) in Extremadura, met als volledige naam "Cornalvo stuwmeer en Sierra Bermeja". Vanaf het Bezoekerscentrum tot aan het stuwmeer Cornalvo

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

2,5 km

Standvogels

Zomergasten

Wintergasten

Trekvogels

STUWMEER CORNALVO

- boomklever
- boomkruiper
- appelvink
- kleine bonte specht

- zwarte ooievaar
- nachtegaal
- Orpheusspottvogel
- dwergarend
- zwarte wouw

- heggenmus
- goudvink
- houtduif
- wintertaling
- krakeend

- grauwe vliegenvanger
- bonte vliegenvanger
- gekraagde roodstaart

STUWMEER LOS CANCHALES

- koereiger
- blauwe reiger
- fuut
- meerkoet
- wilde eend
- oeverloper
- kleine plevier

- dwergstern
- lachstern
- steltkluut
- vorkstaartplevier
- witwangstern

- kleine mantelmeeuw
- kokmeeuw
- kraanvogel
- pijlstaart
- smient
- grauwe gans

- lepelaar
- krombekstrandloper
- kanoet
- groenpootruiter
- zilverplevier
- steenloper
- bosruiter
- visarend

bepalen graanvelden, olijfboomgaarden en open weides met steeneiken (dehesa) het landschap. Op dit traject kunnen we vogelsoorten tegenkomen, die we verderop niet meer zullen zien. Na 2,3 km. vanaf het begin, komen we bij een brug over de **rivier de Albarregas**, waar een dichtbegroeid bos staat, dat de moeite waard is om even te stoppen en vogels te kijken. In de zomer blijven hier waterplassen achter die vele soorten aantrekken om te drinken (*grasmussen, mezen, vinkachtigen, leeuwerikken*). In de graan- en de hooivelden die zicht uitstrekken van de brug tot aan de **boerenhoeve Campomanes**, is het mogelijk om de *grauwe kiekendief*, de *grijze wouw*, de *steenuil*, de *griel*, de *kleine trap*, de *zuidelijke klapekster*, de *graszanger* en de *thekleuwerik* te observeren. Als we bij de dam komen, is het gebruik van een telescoop aanbevolen, omdat de watervogels zich meestal in het midden van het stuwmeer bevinden. De meest voorkomende soorten hier zijn *wilde eend*, *slobeend*, *wintertaling*, *krakeend*, *pijlstaaart*, *smient*, *meerkoet*, *blauwe reiger*, *kleine zilverreiger*, *fuut*, *do-daars*, *aalscholver*, *kleine mantelmeeuw*, *kokmeeuw* en *kleine plevier*. Met geluk kunnen we de *zwarte ooievaar*, één van de kenmerkende vogels van dit be-

Appelvink

schermde gebied, zien foerageren aan de oevers. In de ondiepere gedeeltes (eilandjes, baaien en de staart) kunnen we diverse soorten waadvogels zien. Hun diversiteit is groter in de periode na het broedseizoen (van juli tot oktober), met de aanwezigheid van *steltkluut*, *tureluur*, *bonte strandloper*, *krombekstandloper* en *kleine plevier*. Aan het einde van de dam begint een pad dat een dichtbegroeide helling met kurkeiken oploopt en waar we typische bosvo-

Steenuil

gels als *boomklever*, *boomkruiper*, *nachtegaal*, *winterkoning*, *vink*, *goudvink*, *appelvink*, *pimpelmees*, *kuifmees*, *koolmees*, *merel*, *houtduif*, *gaai*, *grote bonte specht* en *kleine bonte specht* kunnen zien.

Op de stukken met veel struiken (vooral het *cistusstruweel* en de *heidevelden*), is het eenvoudig vogels te zien die bij dit soort begroeiing horen, zoals *kleine zwartkop*, *Provençaalse grasmus* of *heggenmus* (laatstgenoemde alleen in de winter).

Op dit paadje, voorbij de helling, wordt de dichtheid van steen- en kurkeiken minder en komen we in een half-open gebied met boomweides, afgewisseld door struwelen en hooivelden, waar we de vogels beter kunnen zien. De soorten die we hier het meest zien, zijn *grauwe vliegenvanger*, *blauwe ekster*, *hop*, *boomleeuwerik* en *roodkopklauwier*. Vanwege het betere zicht kunnen we ook de vlucht van de roofvogels die in de buurt nestelen (*dwergarend*, *buizerd*, *slangenarend* en *zwarte wouw*) beter zien en ook andere soorten die in de weilanden voedsel komen zoeken, zoals de *vale gier*, de *monniksgier* en zelfs de *Spaanse keizerarend*.

Seizoenskenmerken

De route is in ieder jaargetijde interessant, maar de lente wordt aanbevolen als beste tijd om vogels van bos en dehesa te bekijken. De diversiteit rond het stuwmeer is in de winter en aan het einde van de zomer groter dan de rest van het jaar.

Overige natuurlijke en culturele waarde

De observatiehut van het stuwmeer Embalse del Muelas. Op ongeveer 7 km. van de afslag die naar het **Cornalvo** stuwmeer leidt, over een geasfalteerde weg, ligt een klein stuwmeer waar een vogelkijkhut staat van waaruit we talloze soorten kunnen zien.

De **stuwdam van Cornalvo** is een Nationaal Monument omdat het één van de best bewaarde hydraulische werken uit de Romeinse tijd is.

Een cultureel bezoek aan de stad **Mérida**, WereldErfgoed, is de ideale aanvulling op de ornithologische route door het Nationale Park Cornalvo.

Blauwe reiger

Stuwmeer Los Canchales

Ligging en bereikbaarheid

Het stuwmeer Los Canchales ligt in de provincie Badajoz, ten noordwesten van de plaatsen **La Garrovilla** en **Esparragalejo** en is aangelegd in de Rivera de Lácara, een rivier die ontspringt in de Sierra de San Pedro en die uitmondt aan de linkeroever van de Guadiana. We kunnen er komen vanaf de EX-305 van Montijo naar La Nava de Santiago, en kunnen kiezen uit twee toegangspunten tussen kilometer 8 en 13, die beiden leiden naar het gebied ten westen van het stuwmeer. We kunnen ook naar de staart van het stuwmeer rijden over een weg die vanuit een buitenwijk van **Esparragalejo** loopt. We raden de toegang vanaf de EX-209 aan, waar in het dorp **La Garrovilla** de afslag staat aangegeven naar de weg die ons direct naar de damwand brengt, het ideale beginpunt voor een voegelexcursie.

Beschrijving van de route

De route begint in La Garrovilla en na ongeveer 7,5 kilometer over een verharde weg komen we bij de damwand van het stuwmeer Los Canchales. Dit eerste stuk is erg interessant, omdat we langs terreinen komen waar graan, zonnebloemen en olijfbomen verbouwd worden. In het gebied rond de damwand staan verschillende borden met uitleg van de regels van het bezoek en de te volgen routes.

De rest van de route loopt over een zandpad rond het meer van meer dan 23 km lengte, dat aangelegd is over de lijn die de maximale stand van het water in het stuwmeer markeert en die we helemaal kunnen lopen. Zo'n 80 m. voordat we bij de dam komen, nemen we een pad naar rechts, vlak voor de parkeerplaats en het **Bezoekers- en informatiecentrum** van de Confederación Hidrográfica van de Guadiana. Dit pad daalt rechtstreeks naar de oever. De eerste plek waar we zullen stoppen is na 800 m, waar we bij een dijk komen die het stuwmeer inloopt en waar aan het uiteinde een uitkijkpost staat. 4 Kilometer verderop komen we bij de staart van het stuwmeer, een gebied met ondiep water, waar we nog de kronkelige armen van de Rivera de Lácara kunnen zien. Wanneer het waterpeil heel laag is, kunnen we een alternatieve route kiezen die de af te leggen afstand aanzienlijk verkort. De route loopt verder over de rechter oever van het meer en doorkruist twee door vogels drukst-bezochte baaien die tegenover een groep kunstmatige eilanden ligt. Hierna wijkt het pad wat verder van het water af en brengt ons tijdelijk op de weg EX-305 (Montijo-La Nava de Santiago), die we zo'n 1.770 meter moeten volgen richting Montijo, tot we bij een pad komen dat linksaf gaat en ons terug bij het stuwmeer brengt. Als we dit pad volgen, komen we bij een kleine dam in één van de uitlopers van het meer. 600 m verder komen we bij een dijke die geschikt is om

vogels te kijken en een paadje langs de oever dat we in kunnen wandelen. Dit pad leidt ons over een dicht-begroeide helling met struikgewas. De laatste 3 km van dit pad lopen omhoog over een klein heuveltje naar de damwand, waar de route eindigt.

Ornithologische waarde

Het stuwmeer Los Canchales is een Beschermd Vogelrichtlijngebied (ZEPA) en is bovendien een "**Hu-medal de Importancia Internacional**" (Wetland van Internationaal Belang). De omstandigheden zijn er ideaal voor de vestiging van vele vogelsoorten, omdat er grote oppervlaktes ondiep water zijn, verschillende soorten planten en bomen die in de buurt van water groeien (*biesvegetaties, grasvlaktes, rietvelden, brem, essen en wilgen*) en om het stuwmeer heen liggen vele weilanden met steeneiken en uitgestrekte, al dan niet bevoeide akkers en fruitboomgaarden. Bovendien heeft de Confederación Hidrográfica (het rivierschap) del Guadiana diverse projecten uitgevoerd om de aanwezigheid van vogels te bevorderen, zoals de aanleg van kunstmatige eilandjes, plassen en meertjes, dijken, stuwen, verbeteringen van de leefomstandigheden, etc..

Gedurende het broedseizoen vallen vooral de kolonies vogels op die hun nesten op de eilanden bouwen.

Steenloper

Kraanvogels

Onder hen, grote populaties van *vorkstaartplevier*, *lachstern*, *dwergstern* en *steltkluut*. Ook nestelen hier andere watervogels, zoals de *wilde eend*, de *krakeend*, de *meerkoet*, de *dodaars*, de *fuut*, en de *kokmeeuw*. Er zijn ook broedgevallen van *witwangstern* en *zwarte stern* waargenomen. Tijdens de najaarstrek komen hier vele soorten en veel grote concentraties vogels. Opvallend is de aanwezigheid van waadvogels en het is ook mogelijk om *bonte strandloper*, *kleine strandloper*, *krombekstrandloper*, *kanoet*, *bontbekplevier*, *tureluur*, *zwarte ruiter*, *zilverplevier*, *steenloper*, *bosruiter* of *rosse grutto* te zien. Tijdens de zomermaanden zijn de concentraties *ooievaars* aan de oevers aanzienlijk, met meer dan 500 exemplaren. Canchales wordt beschouwd als één van de belangrijkste pleister- en overwinteringsgebieden van de *lepelaar*. Deze soort heeft zelfs in het gebied gebreed.

In de winter vallen vooral de populaties *eendensoorten* op (*wilde eend*, *pijlstaart*, *smient*, *krakeend*, *slobeend*, *tafeleend*, *wintertaling*, *grauwe gans*) die de 10.000 exemplaren overstijgen. Ook bijzonder zijn de concentraties *kokmeeuwen* en *kleine mantelmeeuwen*, evenals de stabiele kern overwinterende *kraanvogels* met meer dan 1.500 vogels, die op de oevers van het stuwmeer hun slaapplek hebben. Op de akkervelden en de boomweiden rond het stuwmeer, kunnen we ook zeer interessante soorten zien (roof- en steppevogels). Tevens is een stop bij één van de vele bosjes van hulsteiken, mirten en wilde olijfbomen de moeite waard, omdat hier vaak inte-

ressante zangvogels zich schuil houden (*baardgrasmus*, *Orpheusgrasmus*, *Orpheusspotvogel*, *zwarte tapuit* en de *rosse waaijerstaart*).

Seizoenskenmerken

Alle seizoenen zijn geschikt, maar we dienen er rekening mee te houden dat de tijd van het jaar die we kiezen, invloed heeft op de vogelsoorten die we kunnen zien. Anders dan op andere plekken, zijn de zomermaanden erg interessant om vogels te kijken.

Overige natuurlijke en culturele waarde

De **uitmonding** van de **rivier de Aljucén**. Als we de EX-209 volgen richting Mérida, komen we door het plaatsje Esparragalejo, waar de rivier de Aljucén langs stroomt, een plek die zeer aanbevolen is om vogels te kijken (*ralreiger*, *purperkoet* en *purperreiger*). Er is een vogelkijkhut.

Lácara hunebedden. Ten noorden van het Los Canchales stuwmeer bevindt zich deze interessante groep grote grafmonumenten uit de Calcolitische tijd die in uitstekende staat verkeren. We kunnen hier komen via de EX-214 van La Nava de Santiago naar Aljucén.

Teksten: Atanasio Fernández García

Ligging en bereikbaarheid

De route loopt door een regio die bekend staat als de **Zona Centro** en **Las Vegas Altas del Guadiana**, gelegen in het centraal-oostelijke deel van deze autonome regio en loopt door de plaatsen **Obando**, **Navalpillar de Pela**, **Vegas Altas** en **Madrigalejo**. De oude dehesas (boomweides) die bewaard zijn gebleven beslaan tegenwoordig slechts een klein deel van het oorspronkelijke areaal dat zeer uitgestrekt was. De uitvoering van het Plan de Regadíos de la Zona Centro (Irrigatieplan Centrale Regio) heeft veel dehesas omgevormd tot bevoelbare akkers, maar aan de andere kant heeft dit project er ook voor gezorgd dat er nieuwe vogelsoorten bij zijn gekomen. We komen bij het begin van de route via de EX-116 die het zuidelijk gelegen Navalvillar de Pela verbindt met Guadalupe in het noorden. Aan de linkerkant, (vanuit het zuiden gezien), vinden we de toegang tot het Cubilar stuwmeer, waar de route begint. Navalvillar de Pela is bereikbaar via de N-430, een afslag van de N-V ter hoogte van Torrefresnada ten westen, en die doorloopt tot de provincie Ciudad Real ten oosten.

Beschrijving van de route

De route is 37 kilometer lang en loopt van het Cubilar stuwmeer naar het Sierra Brava stuwmeer. De tocht is in één dag af te leggen; we wisselen de auto af met kleine stukjes wandelen en eindigen tegen lunchtijd in Sierra Brava, waar we na het eten langs de oevers kunnen lopen, tot we bij de staart van het stuwmeer komen, waar we meer vogelsoorten kunnen zien. Het merendeel van de verschillende habitats waar we tij-

dens de route langs komen zijn recentelijk behoorlijk veranderd, en tegenwoordig bedoeld voor landbouw en veeltelt, waardoor er hier een grote verscheidenheid aan soorten te zien is. We vertrekken bij een klein stuwmeertje, dat tussen de dehesas ingeklemd ligt, en komen langs verschillende maïs-, tarwe-, gerstvelden en fruitboomgaarden, en rijst. Dit laatste noemen we speciaal, omdat de manier van verbouwen door het laten onderlopen van het land, een ondiepe watermassa creëert waar vele waad- en watervogels op afkomen op zoek naar eten. Bovendien is het een slaapplek voor grote groepen *kraanvogels*, *grutto's*, *bruine* en *blauwe kiekendieven*. We komen ook langs dehesas enweilanden en we eindigen bij een stuwmeer (Sierra Brava), midden op een grote vlakte. We vertrekken bij het punt X: 286357, Y: 4.346.346 bij het Cubilar stuwmeer, waar het de moeite waard is een beetje door de omgeving te lopen en vanaf een hoger gelegen punt (bijvoorbeeld de wand van de dam is een goede plek) met een telescoop de talloze eendensoorten (*eenden* en *ganzen*), reigerachtigen en waadvogels (*oeverlopers*, *strandlopers*, *plevieren* ...) van de omgeving te observeren. De meeste van deze vogels gebruikt deze omgeving tijdens de wintermaanden als slaapplek, evenals een groot aantal *kraanvogels*, waardoor de zonsopkomst vanaf de dam in de winter voor de vogelliefhebber adembenemend is.

We gaan verder met de auto tot we over een kanaal komen en op het punt X: 286.435, Y: 4.345.535 slaan we linksaf, langs het kanaal. Hier zien we rechts diverse graanvelden, en vanuit de hoogte zien we het bos langs de rivier de Cubilar en de dehesas aan de horizon. We vervolgen onze weg over het pad langs het kanaal, waar pijnbomen geplant zijn die voor veel roofvogels zoals de *sperwer*, *torenvalk*, *grijze wouw* en *buizerd*

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Wilde eend • Krakeend • Slobeend • Grije wouw • Buizerd • Bruine Kiekendief • Torenavalk • Grote Trap • Kleine Trap • Zwartbuikzandhoen • Witbuikzandhoen 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwarte Ooievaar • Dwergarend • Grauwe Kiekendief • Lachstern • Vorkstaartplevier • Bijeneter 	<ul style="list-style-type: none"> • Kraanvogel • Grauwe Gans • Pijlstaart • Grutto • Blauwe Kiekendief • Velduil 	<ul style="list-style-type: none"> • Zomertaling • Bergeend • Casarca • Kluut • Visarend

hun uitkijkposten zijn. Als we bij het punt X: 289.100, Y: 4.344.836 komen waar het pad de EX-116 oversteekt die van **Navalvillar de Pela** naar **Guadalupe** loopt, gaan we rechtsaf richting Navalpillar de Pela en

vanaf de weg zien we de rijstvelden aan de linkerkant en de dehesas rechts. Op het punt X: 288.196, Y:4.343.543 ligt de toegang tot de “Dehesa de Zarzalejos”, een alternatieve route die we kunnen volgen om

grijze wouw, *buizerd*, en *blauwe ekster* te zien en in de winter foeragerende families *kraanvogels* die eikels eten. We gaan echter verder tot het punt X: 284.836, Y: 4.338.512 waar we links een pad tegenkomen met een vogelobservatietoren en daarachter een grote plas met irrigatiewater. Hier kunnen we een tijdje zoet zijn met het kijken naar verschillende soorten watervogels. In de uitgestrekte akkervelden achter dit meer bevindt zich een winterslaapplaats voor *kraanvogels*, *grauwe ganzen* en *bruine kiekendieven*.

We gaan verder over de asfaltweg tot het punt X: 284.720, Y: 4.336.634, waar we aan de linkerkant het **Bezoekerscentrum Moheda Alta**, (binnen in het Parque Periurbano de Conservación y Ocio van 150 ha.) dat de moeite van een bezoek waard is, en aan de rechterkant een pad dat uitkomt bij het landgoed Gorbea. Hier gaan we in, van de verharde weg af, door een geweldige, oude dehesa, dat herrinnertaan het habitat vóórdát het irrigatiesysteem werd aangelegd. Als we de dehesa zijn gepasseerd, doemen voor ons graanen rijstvelden op die 's winters als slaapplek dienen voor *kraanvogels*, *bruine-* en *blauwe kiekendieven*. We komen bij het punt X: 280.287, Y: 4.335.636 en gaan rechtsaf, laten het dorpje **Vegas Altas** rechts liggen en komen bij het punt X: 276.936, Y: 4.333.062, waar we de EX-102 kruisen en rechts afslaan richting **Madrigalejo**. We passeren dit dorp en gaan verder over de weg die naar **Zorita** gaat, maar op het punt : 269.288, Y: 4.341.724 gaan we rechtsaf. Na ongeveer 800 m. komen we bij het Sierra Brava stuwmeer, eindpunt van

Sint-Helenafazantje

onze tocht. Het is aan te raden de auto hier te laten staan en een paadje te nemen dat vóór de dam langs naar links gaat en met een telescoop richting de staarten van het stuwmeer te lopen, waar we talloze soorten watervogels in grote groepen kunnen zien.

Ornithologische waarde

De kraanvogel is (tijdens de herfst en de winter) waarschijnlijk één van de meest kenmerkende vogels. In deze streek kunnen we meer dan 30.000 exemplaren zien op de verschillende slaapplekken. Vele van deze vogels hebben kleurringen, waardoor het vaak mogelijk is om, op afstand, de kleurcode af te lezen. Andere soorten die tijdens het overwinteren opvallen in de plassen en stuwmeren, vanwege hun grote aantallen, zijn de *grauwe ganzen*, verschillende soorten eenden zoals *pijlstaart*, *krakeend*, *slobeend*, *krooneend*, *tafeleend*, *kuifeend*, *wintertaling* en andere watervogels, zoals *fuut*, *dodaars* en *geoorde fuut*.

In de rijstvelden verschijnen de *watersnip* en steltlopers als *grutto*, *bontbekplevier*, *steltkluut*, *goudplevier*, *kleine-* en *bonte strandloper*, *oeverloper*, *witgat* en *bosruiter*. Onder de overwinterende roofvogels benadrukken we het grote aantal *rode wouwen*, *smelleken* en de *velduil*. Daarnaast is het ook mogelijk grote en lichter gekleurde *havikken* en *sperwers* te zien, evenals de *buizerd* die tijdens de winter in aantal stijgen, als er exemplaren vanuit het noorden bijkomen. Opvallend is dat er enkele *zwarte ooievaars* in deze streek blijven tijdens de gehele winterperiode en dat ze niet naar hun warmere oorden ten zuiden van de Sahara trekken.

Van de broedvogels noemen we de *grijze wouw*, *lach-*

Velduil

stern (Sierra Brava), *vorkstaartplevier*, *bruine- en grauwe kiekendief*, *tijgervink*, *Sint-Helenafazantjes*, *blauwe ekster*, *torenvalk*, *kleine torenvalk*... Op de vlaktes rond het stuwmeer Sierra Brava kunnen we verschillende typische steppesoorten zien, zoals de *grote- en kleine trap*, *griël*, *zwartbuikzandhoen* en *witbuikzandhoen*. Tijdens de trek duiken soorten op die op andere plekken "zeldzaam" zijn, zoals de *blauwborst*, de *zomertaling*, de *kluut*, de *bergeend* of de *casarca*. Andere soorten die in deze streek gespot zijn: *kolgans*, *rietgans*, *ralreiger*, *witwangstern*, *grote zilverreiger*, *zwarte ibis*, *wulp* en *visarend*.

broedvogels deze kant op komen, maar ook talloze trekvogels voorbij komen, tot ver in de maand april.

Overige natuurlijke en culturele waarde

De **steeneik "El Convenio"** steekt af bij de andere bomen in deze dehesa, vanwege z'n hoogte. Helaas is de boom uitgedroogd. Onder zijn bladerdek werd het verdrag (convenio) tot verkoop en verdeling van het landgoed Gorbea getekend. Ook vergaderden de boeren onder deze takken. De Groene tongorchis (***Serapias perez-chiscano***), die gemakkelijk te vinden is in de omgeving van het Centro de Interpretación Moheda Alta, is een soort die bij de categorie "Met Uitsterven Bedreigde Soorten" staat in de Regionale Catalogus van Bedreigde Soorten van Extremadura. Deze orchidee werd ontdekt door de uit Extremadura afkomstige apotheker José Luis Pérez-Chiscano.

Andere orchideën. In de omgeving zien we meer orchideën van het geslacht *Serapias*, zoals de *Serapias lingua*, de *S. vomeracea* en andere soorten, zoals de *Oprhys tenthredinifera*, de *Orchis conica*, *Orchis morio*...

Teksten: Juan Pablo Prieto Clemente

Seizoenskenmerken

Deze route kan op ieder moment van het jaar bezocht worden, omdat er in de buurt veel interessante soorten zitten. Echter, tijdens de herfst en de winter, zorgt de toegenomen aanwezigheid van overwinterende vogels als de *kraanvogel* (hoogste dichtheid van het Iberisch schiereiland), de *grauwe gans*, *grutto's*, *kieviten* ervoor dat iedere vogelliefhebber, met geringe inspanning, weinig optische hulpmiddelen uitgebreid aan zijn trekken komt zonder van de route af te wijken. De lente is ook een aangename tijd, omdat dan niet alleen de

Bijeneter

Ligging en bereikbaarheid

Het **Orellana stuwmeer** is het laatste van de drie grote stuwmeren die het peil van de Guadiana-rivier regelen (gezien vanaf de plek waar deze Extremadura binnenkomt) en ligt tussen de streken **La Serena** en **Vegas Altas** del Guadiana (beiden provincie Badajoz). In het landschap domineren de stilstaande wateren van het stuwmeer, geflankeerd door halfhoge gebergtes (Sierra de Pela, 724 m., Sierra del Castillo, 697 m.) die uitsteken boven de grote oppervlakttes dehesas (boomweide), grasland en akkers.

De belangrijkste toegangsweg is de **N-430**, waarover we in **Orellana la Vieja** (over de BA-105), **Navalvillar de Pela** en **Casas de Don Pedro** kunnen komen, van waaruit we weer gemakkelijk door kunnen rijden naar **Talarrubias** en **Puebla de Alcocer**, over de wegen EX-115, EX-103 en BA-137.

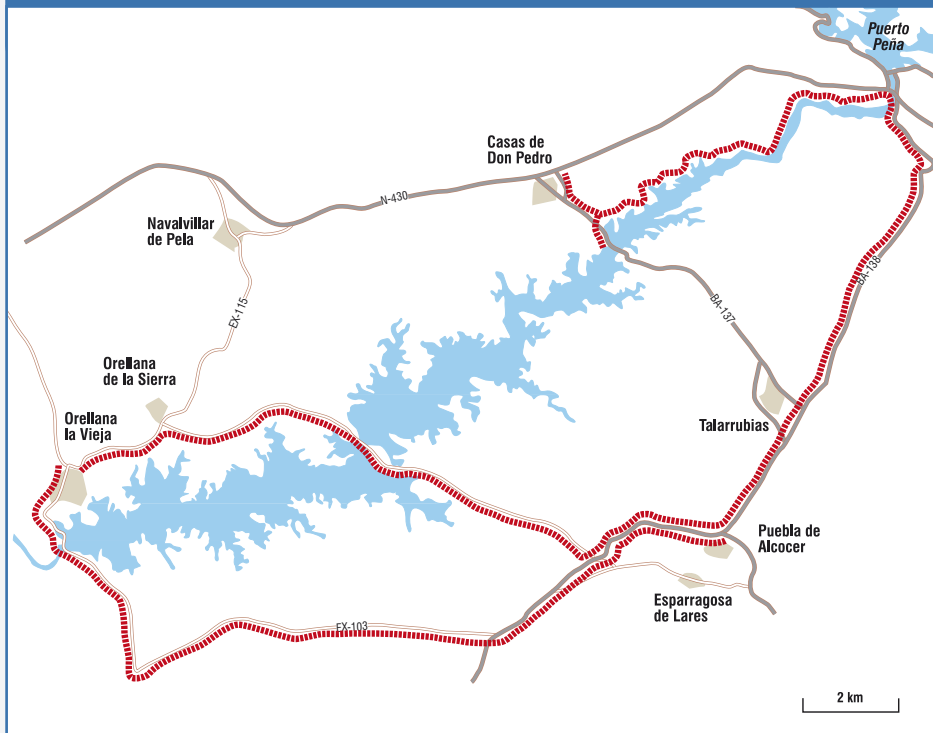
Beschrijving van de route

Route 1. Casa de Don Pedro-Puerto Peña. Deze route begint in het plaatsje Casas de Don Pedro, waar we de BA-137 nemen die aan de oostkant rond het dorp loopt en daarna richting Talarrubias afslaat. 1 Kilometer nadat we de laatste huizen van het dorp zijn gepasseerd, komen we op een kruising met een verharde weg die parallel aan het Canal de las Dehesas (irrigatiekanaal) loopt. We kunnen hier even kort van de route afwijken en rechts afslaan tot we bij de Stuw van Casas de Don Pedro komen, een interessante plek om watervogels te observeren. Om hier te komen, moeten we zo'n 2.250 m. de ventweg van het kanaal inrijden, tot we aan de linkerkant een onverhard pad zien (te-

genover één van de sluisdeuren) dat afdaalt tot bij de stuw. We kunnen het beste hier de auto laten staan en dit paadje van 500 m. te voet afdalen tot bij de oever, zodat we de vogels niet storen. Na deze stop keren we terug naar het kruispunt met de BA-137 en volgen de ventweg van het kanaal ruim 15 km. tot we bij een kruising komen waar we terug de N-430 op kunnen, of afslaan richting de camping "Puerto Peña". Naast de camping staat het Centro de Interpretación de la Fauna Rupícola de Puerto Peña: Het Bezoekers- en informatiecentrum waar informatie over de bergfauna van Puerto Peña te krijgen is en waar informatieborden staan en op afstand bedienbare camera's, waarmee we de vogels op de rotsen kunnen observeren. We gaan verder met de route en laten het Canal de las Dehesas achter ons en zetten koers richting Valdecaballeros over een weg die onder de N-430 doorgaat. We komen meteen bij de "Mirador van Puerto Peña" een verplichte stop om de vogels op de rotsen van Puerto Peña te observeren.

Route 2. Puerto Peña-Puebla de Alcocer. Na de mirador gaan we verder in de richting van Peloché-Herrera del Duque en steken de stuwdam van de García de Sola over, om 200 m. later een afslag naar rechts te nemen over de BA-138 richting Talarrubias. We gaan niet het dorp binnen, maar nemen de EX-103 richting Puebla de Alcocer. Net buiten Puebla de Alcocer aan de linkerkant van de weg (800 m. na de benzinepomp), staan de ruïnes van het Convento de Nuestra Señora de la Asunción (Klooster van Onze Lieve Vrouwe ten Hemelopneming), waar een grote kolonie kleine torenvalken leeft. We kunnen ook door de straten van het dorp wandelen en omhoog lopen naar het kasteel waar we ook talloze vogels kunnen zien.

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Grote Trap • Kleine Trap • Havikarend • Steenarend • Vale Gier • Kalanderleeuwerik 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwarte Ooievaar • Aasgier • Kleine Torenvalk • Grauwe Kiekendief • Scharrelaar • Dwergstern 	<ul style="list-style-type: none"> • Graspieper • Wintertaling • Smient • Kuifeend • Geoorde Fuut • Kleine Mantelmeeuw 	<ul style="list-style-type: none"> • Tapuit • Blonde Tapuit • visarend

Route 3. Puebla de Alcocer-Cogolludo-Orellana la Vieja. Als we verder gaan over de EX103 in de richting van Orellana la Vieja en Castuera, komen we op zo'n 3,8 km. van Puebla de Alcocer, vlak voorbij de kruising richting Esparragosa de Lares, een zandpad naar rechts tegen dat in goede staat is. We volgen dit pad helemaal, en na ongeveer 12 km. komen we bij het oord Cogolludo, waar een brug over het Orellana stuw-

meer ligt. Hierna rijden we nog 8 km. door, tot we bij de weg van Navalvillar de Pela naar Orellana la Vieja komen (de EX-115), en gaan linksaf tot we bij de laatstgenoemde plaats komen.

Route 4. Orellana La Vieja-Puebla de Alcocer. Vanuit Orellana La Vieja nemen we de EX115 richting Campanario en La Coronada en komen onderweg over de

wand van de dam van het Orellana stuwmeer. Na een kilometer of 5, komen we bij een kruising met de EX-103, die ons direct naar Puebla de Alcocer brengt. We kunnen ook kiezen voor een veedrijfpad dat parallel aan de EX-103 loopt vanaf dezelfde kruising.

Ornithologische waarde

Alle voorgestelde routes liggen binnen het Vogelrichtlijngebied (ZEPA) “Embalse de Orellana y Sierra de Pela”, één van de eerste plekken in Extremadura die deze titel kreeg. Het stuwmeer van Orellana staat bovendien op de lijst van belangrijke watergebieden van het Verdrag van Ramsar, vanwege de waarde van haar habitats en de aanwezige vogelsoorten.

Op het eerste gedeelte van de route is een bezoek aan de stuw van **Casas de Don Pedro** de moeite waard, waar we in de zomer en in de winter grote aantallen watervogels kunnen vinden, vooral eenden. Er liggen verschillende kunstmatige eilandjes waar kolonievogels hun nesten kunnen bouwen en in de lente kunnen we in dit gebied *dwergstern*, *lachstern*, *steltkluut*, *vorkstaartplevier* en *kleine plevier* waarnemen. *De kraakeend broedt hier opmerkelijk veel*. Het traject langs het irrigatiekanaal (Canal de las dehesas) richting **Puerto Peña**, doorkruist vooral dehesas en open graslanden, waar we kenmerkende soorten tegenkomen als *grijze wouw*, *buizerd*, *havikarend*, *zwarte wouw*, *kraanvogel*, *blauwe ekster*, *hop*, *roodkopklauwier*, *thekla leeuwerik*, etc. Vanaf de weg langs het kanaal hebben we de hele tijd een mooi uitzicht op het Orellana stuwmeer, inclusief de “staart” (die bij een lage waterstand meer op een rivier lijkt). Het is aan te raden af en toe te stoppen en

Puerto Peña

Vale gier

met de telescoop te proberen vogels te vinden, vooral eenden en reigers en koloniesoorten die hun nesten op de eilandjes bouwen. Op 5 km. voordat we bij de camping komen, bevindt zich een enorme *reigerkolonie* van meer dan 2.000 paar, bestaande uit *koereiger*, *kleine zilverreiger*, *kwak*, *blauwe reiger*, *ralreiger* (niet ieder jaar bevestigd) en *ooievaar*. De kolonie bevindt zich op een eiland vol met tamarisken, waarin we ook *kleine plevieren*, *kokmeeuwen*, de *lachstern*, en *dwergsternen* kunnen zien. We komen bij de oevers van het stuwmeer door een pad te volgen dat de eigenaren van het landgoed van borden hebben voorzien. Wanneer het peil van het water aan het einde van de zomer zakt, kunnen we rond dit stuk van het stuwmeer grote verzamelingen zwarte ooievaars zien, waarvan er na het broedseizoen soms wel meer dan 100 hierheen komen.

Het eerste gedeelte van deze route eindigt bij de observatiepost van de Puerto Peña, één van de meest indrukwekkende enclaves van Extremadura om vogels te kijken. Het is de enige plek waar tot maar liefst 4 paren *zwarte ooievaar* nestelen op eenzelfde rotspartij, bovendien nog vergezeld door groepen roofvogels als *havikarend*, *vale gier* (meer dan 20 paren), *aasgier*, *slechtvalk* en *torenvalk*. Ook andere typische rotsvogels als *zwarte tapuit*, *blauwe rotslijster*, *alpengier-zwaluw*, *rotszwaluw*, *raaf* en *alpenkraai* komen hier voor. Ook in de winter is de populatie bergvogels omvangrijk in dit gebergte en kunnen we regelmatig de *alpenheggenmus* zien.

Doordat er niet veel verkeer is op het tweede gedeelte van de route kunnen we rustig naar **Talarrubias** rijden door verschillende habitats (dehesas, weilanden, olijfbomgaarden), terwijl we de rotsen van de Puerto Peña en de Sierra de los Golondrinos achter ons laten. Eén van de plekken die we zeker moeten bezoeken, is de kolonie *kleine torenvalken*, waarvan er meer dan 40 paren in de ruïnes van het **Convento de Nuestra Señora de la Asunción** nestelen die we op deze plek naar harten-

Kokmeeuwen

lust kunnen observeren. Er nestelen in dit gebouw ook *ooievaars*, *steenuilen*, *kerkuilen*, *gierzwaluwen* en *vale gierzwaluwen*. Om de dag compleet te maken, kunnen we omhoog lopen naar het kasteel van **Puebla de Alcocer**, waar we de mogelijkheid hebben één van de vele rotsvogels te zien, naast een indrukwekkend uitzicht over de streken La Serena en La Siberia.

Het derde gedeelte van de route, gaan we van de verharde weg af om over een rustig pad te rijden dat tussen de weilanden en dehesas door loopt, tot we in **Cogolludo** komen, een opmerkelijk oord, waar twee gebergtes het stroomgebied van de rivier de Guadiana vernauwen en een brug beide oevers verbindt. De sierras, dichtbegroeid met steeneiken, kurkeiken, wilde olijfbomen en aardbeibomen, worden getooid door rotsformaties van kwartsiet-gesteente, waar *oehoe's*, *aasgieren*, *zwarte ooievaars*, *steenarenden* en *havikarenden* broeden. Er is ook een kleine kolonie *alpenkraaien*, vaak vergezeld door *kauwen*. In de bogen van de brug van Cogolludo huist een grote kolonie *huiszwaluwen*, maar zij bouwen hun nesten ook op de klippen, samen met de *rotszwaluw*. Vanaf de brug hebben we een prachtig uitzicht op het stuwmeer en zijn vogels. In de winter vinden we hier vele eendensoorten (*wilde eend*, *slobeend*, *krakeend*, *pijlstaart*, *smient*, *wintertaling*, *grauwe gans*, *tafeleend*, *kuifeend*, *krooneend*) en grote zwermen *meerkoeten*, *futen*, *dodaarsjes* en *geoorde futen* (zeer veel). Er zijn belangrijke slaapplekken voor *aalscholvers*, *kleine mantelmeeuwen* en *kokmeeuwen*.

Het laatste stuk is het beste voor het observeren van stepevogels, omdat het grootste deel van de tocht over de EX-103 door natuurlijke gras- en graanvelden leidt. Tijdens het broedseizoen kunnen we hier kenmerkende vogels zien zoals de *grote trap* (mogelijk zelfs in prachtkleed), de *kleine trap*, de *kleine torenvalk* of de *grauwe kiekendief*. Van laatstgenoemde soort is een belangrijke kolonie vanaf de weg zichtbaar. Ook eenvoudig waar te nemen zijn de *scharrelaar* (vaak op telegraafpalen) *hop*,

steenuil, *griel*, en als we iets meer geduld hebben ook *witbuikzandhoen*, *zwartbuikzandhoen* en de *vorkstaartplevier*. In de grasweides zitten ook de *kalanderleeuwerik*, de *thekla leuwerik*, de *graszanger*, de *grauwe gors* en de *Spaanse mus*. In de winter zijn er vooral *goudplevieren*, *kieviten*, *graspiepers*, en *witte kwikstaarten* in deze zelfde weides te vinden.

Seizoenskenmerken

De beste tijd van het jaar voor de steppeachtige gebieden en de rotspartijen is de lente, omdat het grootste deel van de avifauna hier als zomergast voorkomt en er in de winter dus niet is. Echter, het stuwmeer herbergt meer soorten en exemplaren tijdens de trek na het broedseizoen en in de winter met bijzondere aandacht voor de concentraties eenden tijdens de rui.

Overige natuurlijke en culturele waarde

Van de volksfeesten is de meestgenoemde “**La Encamisá**” van Navalvillar de Pela die op 16 januari gevierd wordt ter ere van San Antón de Abad. Als de avond valt, lopen honderden met bloemenpracht getooide paarden door de straten van het dorp tussen de kampvuren en komen vele buurtbewoners en bezoekers samen. Het feest is officieel van Regionaal Toeristische Belang. Net buiten Cogolludo vinden we de ruïnes van de oude stad **Lacimurga Constantia Iulia**, een afgelegen Romeinse plattelandsnederzetting die een grondig bezoek waard is. Ook de **schematische rotsschilderingen** van het landgoed “Hoyo de Pela” in het dorp Orellana la Vieja zijn interessant.

Teksten: Atanasio Fernández García

Ligging en bereikbaarheid

Deze route heeft als referentiepunten de dorpen La Albuera en Valverde de Leganés, beiden dicht bij de hoofdstad van de provincie, Badajoz, gelegen. De beste toegangsweg tot dit gebied is de N-432 (Badajoz-Granada), die we kunnen nemen in de richting van La Albuera, zowel vanuit de stad Badajoz uit noordelijke richting, als vanuit Zafra als we vanuit het zuiden komen, van de snelweg A-66. IGN kaarten 1:50.000, nummers 801 en 802.

Beschrijving van de route

De hier voorgestelde ornithologische route bestaat uit twee delen die geografisch gezien verschillen, maar vooral vanwege hun ecologische kenmerken: respectievelijk meren en steppe-achtige vlaktes). **De Meren van La Albuera:** Dit gebied dat bestaat uit natuurlijke meertjes en moerassen vormt het belangrijkste van Extremadura voor wat betreft het betreffende type habitat (Mediterraanse tijdelijke meertjes). Dit natuurgebied heet voluit “Complejo Lagunar de La Albuera” (Merencomplex van La Albuera) en bestaat uit een reeks zogenaamde Mediterraanse meertjes en tijdelijke poelen (Lagunas Grande, Llana, Marciega, Chica, del Burro en del Carril geheten en nog enkele kleinere), kleine oppervlaktes van ziltige steppehabitats en open boomweiden met steeneiken en is uitgeroepen tot Site of Community Interest en Wetland van Internationale Belang (onder het Verdrag van Ramsar). Samen met de landbouwvlaktes tussen deze plaats, Badajoz en Valverde de Leganés (zie verderop) maakt dit gebied ook nog deel uit van het Vogelrichtlijngebied (ZEPA) “Lla-

nos y Complejo lagunar de Albuera (Vlaktes en merencomplex van Albuera). De ornithologische route die we voorstellen als toegangsroute tot het merencomplex, vertrekt vanuit de plaats La Albuera en kan in een halve dag worden afgelegd, deels met de auto, deels te voet. Om precies te zijn nemen we vanuit La Albuera de N-432 richting het zuiden, richting Zafra, en na zo’n 6 km. te hebben afgelegd, ter hoogte van km. 29,400 (op dit punt staat een informatiebord van het Natuurgebied; 29S-694770-428368) gaan we linksaf een kleine onverharde weg op. We laten de auto bij de weg staan en lopen ongeveer 2 km., in een rechte lijn naar het centrale punt van dit merencomplex, dat bestaat uit de meren Laguna de la Marciega, Laguna Grande en Laguna Llana, allen te vinden tussen de steeneiken van de Dehesa del Caballo (paardenboomweide). Terug bij de auto en op zo’n 100 m. van de weg, slaan we linksaf een ander pad in dat ons na ongeveer 1 km., nadat we een boerderij met de naam Cortijo de las Nateras Altas zijn gepasseerd, naar de Laguna Chica leidt. Het Laguna del Burro, een zeer ondiep meertje, is bereikbaar via een paadje dat op de kaart Carril de las Vacas heet, dat parallel loopt aan de N-432 en dat we dezelfde kant uit volgen als het vorige pad. We starten bij het kilometerpunt 27,300 (29S- 693025-428479), laten de auto bij de weg staan en na 1,7 km. lopen komen we bij het genoemde meertje, rechts van het pad.

Enkele andere meren die tot dit complex behoren, zijn direct vanaf de N-432 zichtbaar. Bijvoorbeeld het Laguna del Carril bij kilometerpunt 31,500 en het Laguna de La Gitana op 33,000. **De steppenvlaktes van La Albuera-Valverde de Leganés:** De hier voorgestelde ornithologische route (20 km.) door deze landbouw- en semi-steppenvlaktes duurt ongeveer een halve dag (met de auto en te voet), en loopt grotendeels via de bin-

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Grote Trap • Kleine Trap • Zwartbuikszandhoen • Griel • Grijze Wouw • Fuut • Dodaars 	<ul style="list-style-type: none"> • Grauwe Kiekendief • Kleine Torenvalk • Scharrelaar • Orpheusgrasmus • Steltkluut • Witwangstern 	<ul style="list-style-type: none"> • Kraanvogel • Grauwe Kiekendief • Goudplevier • Eendensoorten 	<ul style="list-style-type: none"> • Lepelaar • Zomertaling • Waadvogels

nenweg tussen de plaatsen La Albuera en Valverde de Leganés (BA-006; 15 km.). Deze lokale binnenweg vinden we door in de eerstgenoemde plaats de oude N-432 te blijven volgen die door het dorp heen loopt, en als we het dorp bijna uit zijn gereden, ter hoogte van de graansilo, links af te slaan. Vanaf dit punt in het dorp en na zo'n 5,700 km., ter hoogte van een boerderij of varkensmesterij die op 200 m. rechts van de weg ligt, gaan we (lopend – we laten de auto bij de weg staan) een pad op dat Carril del Conde genoemd wordt. We kunnen bij de boerderij links en rechts. Als we rechts gaan, komen we via dit veedrijfpad bij een gebied dat **El Adobal** heet, een prachtig voorbeeld van het landbouwsysteem die dit natuurgebied kenmerkt met zijn droge (wijngaarden en graan) en natte (alfalfa, zonnebloemen, etc.) gewassen. We lopen zo'n 3-3,5 km. tot we bij een groot irrigatiemeer (Charca de El Adobal)

komen dat rechts van het pad ligt, zeer dichtbij de kruising met het pad "Carril de las Lanás". Aan de linkerkant voert het pad ons langs het oord El Campillo-Valdesevilla (2 km.). Na dit gedeelte te voet, gaan we met de auto verder richting Valverde de Leganés. Na 3,2 km., voorbij een ruime bocht naar links, begint aan de rechterkant opnieuw een pad (29S-680654-428723) dat ons naar een grote vergane boerenhoeve leidt (Cortijo de la Campana op ong. 250 meter vanaf de weg). We kunnen dit pad aflopen en genieten van het typische steppehabitat dat zo kenmerkend is voor deze streek. Terug op de weg gaan we verder richting Valverde de Leganés (einde van de route; 6,5 km.) waarbij we desgewenst onderweg nog hier en daar kunnen stoppen.

Ornitologische waarde

1) Lagunas de La Albuera: De vogelgemeenschap die dit merengebied bevolkt gedurende het jaar, is zeer divers en zeer goed behouden gebleven. Deze gemeenschap laat zich per seizoen verdelen in verschillende kleinere gemeenschappen en/of soorten (standvogels, zomgasten, wintergasten, of doortrekkers). In totaal zijn er hier meer dan 150 vogelsoorten waar genomen, waarmee direct de waarde van deze waterpartijen duidelijk wordt. Tijdens de lente, het broedseizoen, zijn de meest algemene broedvogelso.a. de fuut, de dodaars, de meerkoet, de kraakeend en de wilde eend. Opvallend is ook de gemeenschap waadvogels die hier tot broeden komt, bestaande uit soorten als *steltkluut*, *witwangstern*, *vorkstaartplevier* en *kievit* (dit gebied is één van de weinige in deze regio waar de kievit broedt). De *bruine kiekendief* nestelt soms ook bij het meer. Tijdens de winter zien we hier belangrijke populaties van verschillende eendensoorten (*grauwe gans*, *wintertaling*, *pijlstaart*, *slobeend*, *smient*, *krooneend* of *tafeleend*, in sommige jaren ook als broedvogel). Dit gebied is traditioneel ook een winterkwartier en pleisterplaats voor de *kraanvogel* (meer dan 1.000 exemplaren), waarbij Laguna Grande het meer is waar ze slapen. Tijdens de trek zijn de *lepelaar*, de *zwarte* en *witte ooievaar*, de *zomertaling* en *steltlopers* (witgat, tureluur, kemphaan, strandlopers, etc.) opmerkelijk. In de dehesas (boomweiden) met steeneiken die rond de

Jonge Grauwe kiekendief

meren liggen, komen veel broedvogels voor, zoals *grijze wouw*, *dwergarend*, *buizerd*, *blauwe ekster*, *Orpheusgrasmus*, *hop*, en vele anderen.

2) Llanos de La Albuera-Valverde de Leganés: Het pseudo-steppe agrosysteem van het betreffende gebied is één van de beste van Extremadura, ondanks dat het niet zo'n heel grote oppervlakte beslaat. Er leven vele "steppevogels". Kenmerkende soorten die hier broeien zijn de *grote trap* (250 individuen in de lente en meer dan 1.000 tijdens de winter), *kleine trap*, *zwartbuikszandhoen*, *griel*, *scharrelaar*, *grauwe kiekendief*, *kleine torenvalk*, *kalande*-, en *kortteenleeuwerik*. Tijdens de winterperiode komen daar contingenten wintergasten bij met *blauwe kiekendieven*, *smellekens* (met interessante gezamenlijke slaapplekken), *kieviten*, *goudplevieren*, *leeuweriken*, *duinpiepers* en andere soorten. In de weinige open dehesas met steeneiken die nog over zijn in dit gebied, is de *grijze wouw* relatief algemeen als broedvogel (één van de beste van de regio, 10-15 paren), terwijl in deze gebieden ook de *ransuil* zich voortplant.

Grote trap

Seizoenskenmerken

Deze route is in iedere tijd van het jaar te bezoeken, wellicht met als enige uitzondering het midden van de sikhete zomer. De aanbevolen bezoekenmomenten zijn echter: in de lente (maart-mei), of in de winter (december-februari). Houdt er rekening mee dat tijdens deze laatste periode de staat van de paden over het algemeen verslechterd is, vanwege de kleiachtige soort grond, de modder en het water. Ook dient vermeld te worden dat alleen in hydrologisch opzicht "normale"

jaren, d.w.z. met veel regen in de herfst en in de lente, de meren hun normale waterstand kunnen houden tijdens de regenperiode. Zo niet, dan zullen ze het hele jaar door droog staan.

Overige natuurlijke en culturele waarde

Natuur: De **Ribera van Nogales - Los Limonetes**, die door dit Vogelrichtlijngebied (ZEPA) loopt, is een Site of Community Interest (LIC) vanwege de grote autochtone waterfauna en de goede staat van de beekbegeleidende vegetatie langs de oevers (essenopstanden, oleanders, tamujares (bremstruweel)). De nabijgelegen sierras (**de sierras de Alor, Monsalud, María Andrés**, etc.), met kalkhoudende bodem, zijn gebieden met grote botanische waarde en rijk aan orchideeën. Op de weg van Valverde de Leganés naar Badajoz vinden we een interessant **gemengd bos** met **steen- en kurkeiken en parasoldennen** met veel en waardevolle avifauna (ooievaars, wouwen, dwergarenden, ransuilen, bosuilen, etc.). Op de **vuilnisbelt van Badajoz**, gelegen aan deze weg, zijn ook altijd verschillende vogels in grote aantallen te vinden, en het kan bovendien bezocht worden.

Witbuikzandhoen vrouwtje drinkend

Cultuur-historische waarde: De historische centra van **Badajoz** (Arabische alcazaba, stadsmuren, middeleeuwse brug, kathedraal, kerken, oude wijk, musea), **Olivenza** (Ajudabrug, fort, kazernes, kerken, volks- en Portugese religieuze architectuur, etnografisch museum) en **Zafra** (kasteel, paleis, kloosters, pleinen, volksarchitectuur) zijn de moeite van het bezoeken waard. In Valverde de Leganés en Barcarrota staan zeer veel **megalitische monumenten** (hunebedden en menhirs) met brochures met uitleg, gemaakt door de respectievelijke gemeenten, om het bezoek te veraangename.

Teksten: Casimiro Corbacho Amado

Schemering boven de meren van La Albuera

Ligging en bereikbaarheid

Deze route ligt in het midden van de provincie Badajoz, met als referentiepunten de plaatsen Almendralejo, Alange, Oliva de Mérida en Hornachos. Er zijn meerdere eenvoudige toegangswegen: zowel de snelweg A-5 van Madrid naar Badajoz (E-90) als de snelweg van de "Zilverroute" (A-66) brengen ons naar dit gebied. Pagina's 803, 804 en 830 van de IGN-kaarten.

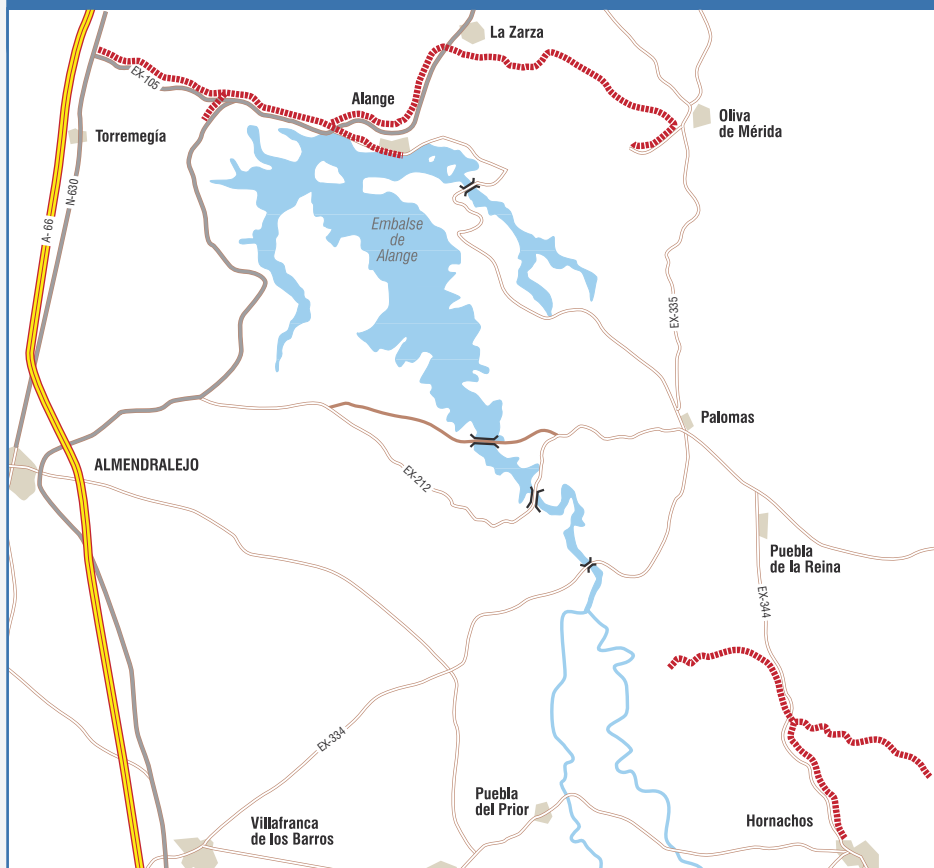

Beschrijving van de route

De hier voorgestelde route is lang, omdat de verschillende ornithologisch interessante plekken een eindje uit elkaar liggen. De route is bedoeld om met de auto af te gaan, hoewel er kleine stukken te voet tussen zitten, en duurt in totaal twee dagen. We kunnen de route beginnen met een bezoek aan de **Iglesia de la Purificación van Almendralejo**, een religieus gebouw dat tot ZEPA (vogelrichtlijngebied) is uitgeroepen, vanwege z'n grote kolonie kleine torenvalken (+100 paren). Hierna gaan we verder over de historische "Zilverroute", richting Mérida, terwijl we tussen wijn- en olijfgaarden rijden, aangelegd op de vruchtbare vlaktes van de streek Tierra de Barros. 2,5 Kilometer na het plaatsje Torremejía te zijn gepasseerd, vóór de Puerto de Sevilla die de sierra in tweeën deelt, houden we rechts aan (EX- 105: Alange-Don Benito). We komen nu aan de voet van enkele bergen die samen het Natuurgebied vormen dat we gaan bezoeken, de **ZEPA van het "Alange Stuwmeer en de Centrale Sierras van Badajoz"**. In het bijzonder komen we langs de terrassen van de **Sierra Grajera (Grande en Chica)**, begroeid met dicht thermofiel struikgewas (mastiekbomen, wilde olijfbomen, cistus-zonnerozen, etc.), nadat we de **Sierra Mo-**

neda achter ons hebben gelaten. Vlak nadat we deze berg over zijn, zo'n 4 km. na het begin van deze weg, komen we bij een kruising waar we rechts afslaan richting Almendralejo, maar na 500 meter stoppen we even als we aan de rechterkant van de weg het **Meer van Melchor Gómez** zien liggen en daarna een enorm veld met zonnepanelen. In dit kleine moeras, dat overgroeid is met waterplanten (*Scirpus*, *waterbie*, *russen*), staat alleen water wanneer het in de winter heel veel geregend heeft. Na deze stop, rijden we 4 km. door tot we bij de enorme damwand van het **Alange Stuwmeer** komen; deze steken we over en stoppen daarna aan de rechterkant, op de parkeerplaats die hier is aangelegd, onder de kliffen van de berg waarop het **Kasteel van Alange** is gebouwd (dit punt is ook vanuit Mérida eenvoudig en direct te bereiken via de EX-089 Mérida-Alange). Op dit punt, ideaal om vogels te kijken, is het aan te raden (te voet) het pad te volgen dat over de zuidhelling van het Kasteel naar **Alange** loopt (2 km.). Tijdens deze tocht, met prachtig uitzicht over het water van het stuwmeer, kunnen we even stoppen bij de **archeologische vindplaats** uit de Chalcolithische Tijd. Het is voor de vogelaar ook zeker de moeite waard om even over de weg op de stuwdam te lopen. Als we voldaan zijn, rijden we langs de schaduwzijde van de heuvel van het kasteel verder over de EX-105 richting **La Zarza** (6 km.). We laten daarna de uitlopers van de Sierra de Peñas Blancas rechts liggen, want we gaan precies richting het andere uiterste van deze bergrug. Vlak vóór La Zarza, nadat we door Arroyo de la Calera heen zijn gekomen, gaan we rechtsaf de ringweg van het dorp op (ZA-30), rijden 1,9 km. door en op het hoogste punt van deze weg (29S-742435-430013), ter hoogte van een verharde afslag richting het dorp, gaan we opnieuw rechtsaf het zgn. Camino de Juan Bueno ("Janbueno") in. Als we dit volgen komen we bij de **mijnen van Tierrablanca** de

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Vale Gier • Havikarend • Steenarend • Oehoe • Blauwe Rotslipster • Zwarte Tapuit • Grijsz Gors 	<ul style="list-style-type: none"> • Aasgier • Alpengierzwaluw • Blonde Tapuit • Witwangstern • Steltkluit 	<ul style="list-style-type: none"> • Alpenheggenmus • Kraanvogel • Aalscholver • Kleine Mantelmeeuw • Kokmeeuw 	<ul style="list-style-type: none"> • Lepelaar

la Zapatera (porseleinaarde, of sericiete leisteen, gebruikt om muren te witten). Tijdens dit traject kunnen we genieten van prachtige uitzichten over de **Sierra de Peñas Blancas**, bedekt met olijf- en amandelboomgaarden, vol stenen en bekrond met kliffen van kwartssteen. Een-

maal in de mijnen, die in werkelijkheid een enorme groeve zijn, zien we naar rechts een paar kleine paden (29S-743796-429979), maar wij gaan verder over het hoofdpad (links), tussen de ontginningshellingen door. Als we deze, en hiermee de mijn gepasseerd zijn, en ter-

wij we afdalen voor de Cueva de la Zapatera (grot) in de **Sierra de Juan Bueno**, gaan we verder over hetzelfde pad (dat nu smaller wordt). Na dit pad zo'n 400 meter gevolgd te hebben, komen we bij een goede onverharde weg (29S-74422-430019). Hier gaan we naar rechts, en rijden door tot **Oliva de Mérida** (6 km.), met steeds aan de linkerkant de genoemde sierra, die in sterke mate is aangetast door de aanplant met eucalyptusbomen. Bij het verlaten van dit dorp komen we bij een weg. Voor ons staan de ruïnes van de hermitage **Ermita del Espíritu Santo**, waar een mooie kolonie kleine torenvalken leeft. We gaan hier rechtsaf, richting Palomas (EX-335) en rijden parallel aan de veedrijfbaan **Cañada Real Leonesa Occidental**; na 2,0 km. nemen we de aftakking naar het oude wegtracé. We steken vervolgens de beek Higuereja over om daarna te stoppen onder de kliffen van de **Sierra Utrera** (komt van "butrera": Gierengebergte) op de rustplaats. Deze sierra dankt haar naam aan de grote kolonie gieren die hier leeft, samen met andere grote roofvogels (zie verderop). Na een waardevolle ornithologische stop, gaan we verder richting Palomas (10 km.), op weg naar onze bestemming: De Sierra de Hornachos (25 km.). Eventueel kunnen we een uitstapje maken, over de zuidhelling die begroeid is met prachtige thermofiele wilde olijfbomen en rotsblokken. Hiertoe gaan we na de top van de **Puerto de Palomas** en zo'n 200 m. na de Ermita de San Isidro, aan de rechterkant een pad in, waarvandaan we spectaculaire en verschillende uitzichten hebben over de Sierra de Peñas Blancas. Terug op de weg, komen we al snel in Palomas, waar we richting Puebla de la Reina gaan (EX-210) en daarna richting Hornachos (EX-344).

Zwarte wouw

Het Natuurgebied "**Sierra Grande de Hornachos**" en speciale beschermingszone (ZEPA, SCI en ZIR: Zona de Interés Regional) een topbestemming voor vogelexcursies, herbergt een uitzonderlijke rijkdom aan avifauna. Er zijn twee routes die we te voet kunnen volgen en die beide door de twee bergen voeren die samen deze sierra vormen: Sierra de Pinos en Sierra Grande. In Hornachos, in het lage gedeelte van het dorp, op een kruising van verschillende wegen met in het midden een pilaar, nemen we de EX-344 richting Puebla de la Reina. Na ongeveer 2,8 km. nemen we de onverharde weg naar rechts (29S-75382-427412). Deze afslag ligt 100 m. na de ingang (naar links) van de Ermita de San Isidro, en bij de ingang van de onverharde weg vinden we een informatiebord. Na deze zandweg 2,2 km. gevolgd te hebben komen we bij een kruising van verschillende paden (29S-755364-4275325), waar we het pad kiezen dat naar rechts gaat. Dit pad (dat we het beste kunnen lopen) brengt ons tussen prachtige panoramische vergezichten over de **schaduwrijke noordhellingen van de Sierra Grande**, die dichtbegroeid zijn met mediterraan bos en struikgewas, afgewisseld met rotsen en in de hoogte zien we de kliffen van kwartsietsteen. We kunnen dit pad gewoon blijven volgen langs de afrastrering aan onze rechterhand (we komen een paar paadjes naar links tegen), ong. 4-5 km. tot we bij mooie kurkeikenbossen komen. Terug in de auto gaan we verder richting Puebla de la Reina en nadat we de berg over zijn hebben we een mooi panoramisch uitzicht over de Bejarano-vallei. Na iets meer dan 4 km. verlaten we deze hoofdweg en slaan linksaf een weg in die volgens de borden naar het landhuis Sierra del Mampar leidt (29S752791-4277720). We parkeren de auto in de berm en lopen verder om de indrukwekkende **Sierra de Pinos (dennenberg)** heen. Deze bergrug is bezaaid met metalloze kliffen en is bedekt met ondoordringbaar mediterrane bomen en struiken. Als we terugkomen bij de auto, is de vogelroute ten einde; deze route kan ook vanuit Puebla de la Reina gedaan worden, in tegenovergestelde richting.

Ornithologische waarde

De bergen die de in het centrum van de provincie Badajoz liggen (de Sierras de San Serván, Grajera, Peñas Blancas, del Conde-Vistalegre, Manchita y Hornachos) liggen allemaal geïsoleerd, als natuurlijke eilanden, in een uitgestrekt en gedegradeerd landbouwgebied.

Hun belangrijkste ornithologische waarde zit hem in de **gemeenschap van grote roofvogels**. Gedurende de hele route kunnen we op de verschillende observatiepunten en/of voorgestelde wandelpaden (heuvel van het Kasteel, Stuwdam van het Alange-meer, Mijnen van Tierra Blanca, Sierra Utrera,

Sierra Grande Sierra de Pinos) verschillende soorten observeren. Het meest opmerkelijk, vanwege hun belang voor het natuurbehoud, zijn zonder twiifel de populatie *havikarenden* (10 paren), *steenarenden* (9 paren) *aasgieren* (8 paren) en *vale gieren* (+100 paren). Andere waardevolle soorten hier: *slangenarend*, *oehoe*, *torenvalk* en *kleine torenvalk*, *sperwer*, etc.), terwijl ook algemeen voorkomende soorten (*zwarte wouw*, *dwergarend*, *buizerd*) niet ontbreken. Noemenswaardig zijn ook andere soorten, die kenmerkend zijn voor de mediterrane klimaatzone, zoals bijvoorbeeld de *zwarte en blonde taptuit*, *blauwe rotslijster*, *grijze gors*, *Orpheus*-, *baard*-, en *Provençaalse grasmus* en andere typische soorten van rotsachtig terrein en mediterrane bossen en dehesas. Tijdens de winter verschijnen soorten als de *Alpenheggenmus* en een kleine populatie *kraanvogels* die in de dehesa eten en de stuwmeren gebruiken als slaapplek. Op en boven de damwand van de stuw van Alange, vinden we de grootste kolonie *Alpengierzwaluwen* van Extremadura (+300 vogels; ook te vinden op sommige rotskliffen in de omgeving), alsmede een groot aantal *huizwaluwen*, *kauwen*, etc. In de wetlands van de omgeving, met name in het Alange-stuwmeer (door z'n grootte moeilijk toegankelijk), leeft jaarrond een grote populatie watervogels, maar vooral tijdens de winter (*futen*, *rallen*, *eendsoorten*, *reigers*, *meeuwen*, *sterns*, *aalscholvers*, etc.), doch ook tijdens het broedseizoen (eendsoorten en voornamelijk koloniale waadvogels). In het Melchor Gómez-meer broeden vaak *stelkluten*, *dodaarsen*, en *meerkoeten*, en minder vaak ook de *witwangstern*, de *vorkstaartplevier* en de *kievit*. Tijdens de trek wordt de vogelgemeenschap hier uitgebreid met andere soorten (met name steltlopers) en zien we ook de *lepelaar*. Kortom, een grote vogelrijkdom, zoals men mag verwachten van een divers en heterogeen gebied.

Steltkluit

den in de winter (december, januari), zullen we echter ook niet teleurgesteld worden.

Overige natuurlijke en culturele waarde

Natuurlijke waarde. In de invloedssfeer van dit gebied, ligt nog een aantal Natuurgebieden die onder **Natura2000** vallen (de SCI's Guadiana alto, Río Matachel, Río Palomillas; ZEPA's Colonia de primillas de la Iglesia de Guareña en het Parque Natural de Cornalvo; meer informatie is te vinden op <http://www.extremambiente.es>). Het gebied heeft verder grote botanische waarde, vanwege de grote en bijna de enige populatie **wilde geraniums (Erodium mourettii)** van het Iberisch schiereiland en de schitterende populaties **orchideeën** en **narcissen (Narcissus spp.)**. Het **stuwmeer los Molinos** (Hornachos) is een ander gebied dat we kunnen bezoeken (slaapplek van kraanvogels, najaarsconcentraties zwarte ooievaars en eendsoorten , etc.).

Cultuur-historische waarden. De genoemde gebergten herbergen zonder twiifel één van de beste verzamelingen van **schematische grottekeningen** van het zuidwesten van het Iberisch Schiereiland; in La Zarza bevindt zich een bewegwijzerde route om de beroemde "**Pinturas rupestres de la Calderita**" (prehistorische grottekeningen van de Sierra de la Calderita) te bezoeken. De oude centra en **monumentale gebouwen** van Mérida (werelderfgoed), **Alange** (de Romeinse thermische baden, Kasteel, parochiekerk, hermitages) en **Hornachos** ("enclave morisco" (Moorse wijk): Arabische alcazaba, pilaren en fonteinen, moestuinen en irrigatiekanaaltjes, manors, hermitages). De in **mudéjar-stijl** gebouwde **kerken** van Palomas, Puebla de la Reina en Hornachos zijn ook een bezoek waard.

Teksten: Casimiro Corbacho Amado

Seizoenskenmerken

De voorjaarsperiode is het meest geschikt voor een ornithologisch bezoek aan deze route, qua rijkdom aan zowel soorten fauna, als aan flora (zie verderop). Mid-

Ligging en bereikbaarheid

La Serena is een in het oosten van de provincie Badajoz gelegen streek, en de uitgestrekte graslanden die in het landschap overheersen, vormen één van haar belangrijkste identiteitskenmerken. De rivier de **Zújar** en haar zijrivieren doorklieven deze glooiende schiervlakte van leisteen. Aan de zuidkant en de oostkant van deze schiervlakte liggen gebergtes die niet hoger zijn dan 950m, en die dichtbegroeid zijn met mediterrane bossen en struikgewas.

Om dit gebied te bezoeken, volgen we de EX-104 naar Villanueva de la Serena. Deze weg komt door de belangrijkste plaatsen van deze streek: **La Coronada**, **Campanario**, **Castuera** en **Cabeza del Buey**. Het gebied is ook te bereiken via de N-430, via Acedera (BA-105 richting Orellana la Vieja), Navalvillar de Pela (EX-115 richting Orellana la Vieja) of Casas de Don Pedro (BA-137 richting Talarrubias en Puebla de Alcocer).

Beschrijving van de route

De route is zo'n 77 kilometer lang, waarvan 53 via goede asfaltwegen met weinig verkeer, en de overige 24 lopen over onverharde wegen die met een gewone auto ook goed begaanbaar zijn.

Route 1. Van Campanario tot de EX035. Deze route begint in de plaats Campanario, waar we over de EX104 naartoe zijn gereden vanuit Villanueva de la Serena. Vlak voordat we het dorp binnenrijden, gaan we naar links op de kruising met de EX-349, die ons naar het La Serena-stuwmeer zal brengen. Na 850 meter komen we op de kruising met de EX-115 richting Orellana la Vieja, maar wij gaan rechtdoor en blijven op deze weg,

terwijl we één van de mooiste steppegebieden van La Serena inrijden. Eerst komen we langs de Ermita de Piedra Escrita (km 5,5), daarna over de rivier de Guadalefra (km 6,1) en uiteindelijk komen we op de EX-103. Hier gaan we linksaf richting Orellana la Vieja en Puebla de Alcocer, tot we na 1200m rechtsaf de BA-035 op gaan. Na zo'n 3 kilometer gaan we over de staart van het stuwmeer heen en nog eens 3 kilometer verder komen we bij een kruising waar we rechtsaf gaan richting Cabeza del Buey (weg blijft BA-035 heten).

Route 2. Van de BA-035 naar de Ermita de Belén. Deze route is 22 km lang en bestaat uit één lang rechte weg die geheel tussen graslanden en akkers loopt. De weg wordt wel de "Carretera de las Golondrinas" (Weg van de Zwaluwen) genoemd. Aan het einde van de weg komen we opnieuw op de EX-104 die we volgen in de richting van Castuera. Na 3,7 km en eenmaal door het dorpje Almorchón heen, zien we aan de rechterkant een afslag naar de Ermita de Belén.

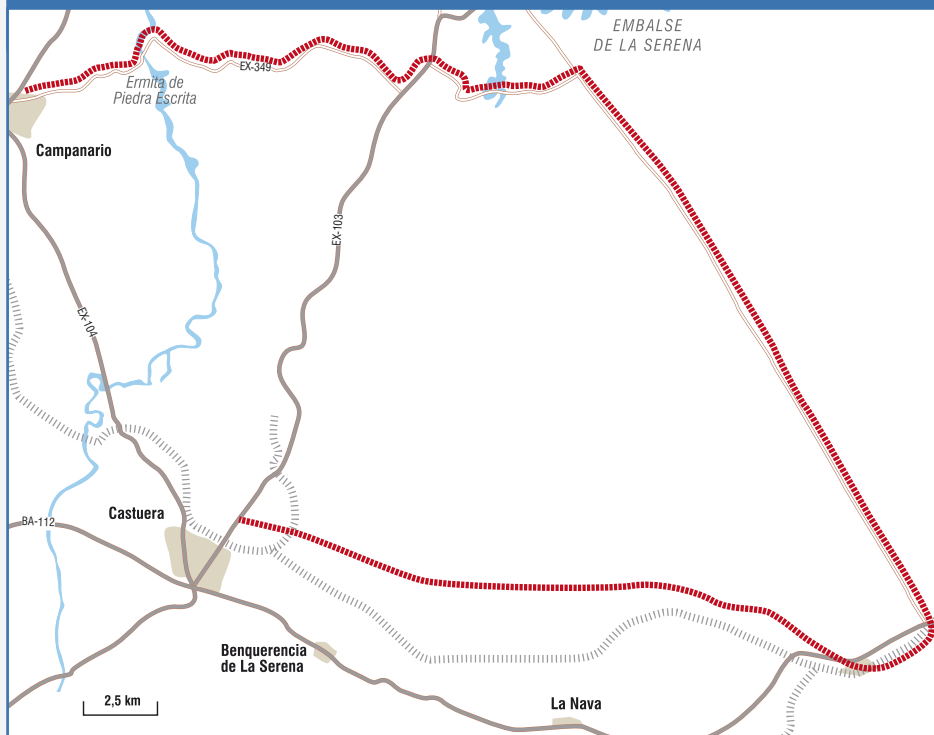
Route 3. Van de Ermita de Belén naar Castuera. Vanaf de Ermita de Belén gaat de route verder, meer dan 25 km over een onverharde weg, die we volgen, steeds rechtdoor. De eerste 5,5 km lopen parallel aan een spoorlijn, daarna wijkt het pad daarvan af en loopt verder tussen de graslanden in de schaduw van de bergen. Het pad komt in Castuera uit op de EX-104, naast de begraafplaats van dit dorp.

Ornithologische waarde

La Serena is zonder twijfel één van de meest waardevolle steppegebieden van het Iberisch Schiereiland, zowel wat betreft oppervlakte als wat betreft het belang

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Grote Trap • Kleine Trap • Witbuikzandhoen • Zwartbuikzandhoen • Havikarend • Steenarend 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwarte Ooievaar • Aasgier • Kleine Torenvalk • Grauwe Kiekendief • Scharrelaar • Kortteenleeuwerik 	<ul style="list-style-type: none"> • Kievit • Goudplevier • Kraanvogel • Graspieper • Veldleeuwerik • Blauwe Kiekendief 	<ul style="list-style-type: none"> • Tapuit • Blonde Tapuit • Paapje

van z'n habitats en de soorten die er te vinden zijn. De karakteristieke vogels van graslanden en niet bevoeide akkers zijn hier in ruime mate vertegenwoordigd. Van sommige soorten zijn zelfs zeer grote populaties aanwezig die van groot belang zijn voor behoud van betreffende soorten. Om deze en andere redenen, is dit gebied uitgeroepen tot Vogelrichtlijngebied (ZEPA). Het

is zelfs het grootste beschermde gebied van Extremadura, met meer dan 150.000ha.

Op de routes 1 en 2 krijgen we veel mogelijkheden om steppesvogels te zien, omdat we op deze routes door gebieden met geschikt grasland komen. De *theklaeeuwerik*, die veel meer voorkomt dan de *kuifleeuwerik* in

dit gebied, is één van de meest voorkomende soorten en zal ons de hele weg vergezellen. We zullen gemakkelijk vele vogels kunnen zien zitten op de hekken, draden, kabels, de stenen muurtjes en de “hondentanden” (streeknaam voor de kwartsietstenen die uit de grond steken en die in sommige gevallen meer dan 2 m hoog zijn), zoals de *blonde tapuit*, de *zuidelijke klapekster*, de *grauwe gors*, de *hop*, de *steenuil* en de *rode patrijs*. Doordat er geen bomen in het gebied staan, gebruiken de vogels de elektriciteitsmasten –kabels des te meer en hierop zien we dan ook regelmatig *kleine torenvalken*, *torenvalken*, *buizerds*, *slangenarenden* en *scharrelaars*. Op de graslanden verraadt de *kalanderleeuwerik* zijn aanwezigheid met zijn zang en snelle vlucht en, in sommige gebieden, voornamelijk braakliggende en geploegde gronden is het ook mogelijk de *kortteenleeuwerik* te zien. Vanwege het ontbreken van bomen, moeten we ons vooral concentreren op de pitrus-, bies- en thijmplanten, of de struiken (brem, wilde olijfbomen, meidoorn, wilde perenbomen, braamstruiken), waar we andere soorten kunnen vinden, zoals de *putter*, de *kneu*, de *graszanger*, de *rodborsttapuit*, de *Orpheusspotvogel*, de *brilgrasmus*, de *kleine zwartkop*, de *Orpheusgrasmus*, en de *rosse waaiersstaart* (de laatste twee met name daar waar wilde olijfbomen staan). In sommige graanvelden vestigen zich kolonies *grauwe kiekendieven*, waarbij we ook paartjes van de *bruine kiekendief* kunnen aantreffen. Op beide trajecten komen ook vele *witbuik-* en *zwartbuikzandhoenders* voor, twee soorten die bij steppegebieden horen, hoewel we om deze vogels te kunnen zien wel even de auto stil moeten zetten om ze te horen tijdens hun vlucht; hun gezang is luid en makkelijk te her-

Theklaleuwerik

kennen. Tijdens het vallen van de avond kunnen we gemakkelijk *grielen* horen en zien, evenals *nachtzwaluwen*, waarvan er veel meer zijn dan we ons kunnen voorstellen. Op ieder moment tijdens onze route zouden we ineens een *grote trap* kunnen zien, vooral op het stuk van de BA035, waar in de lente vele exemplaren staan te pronken met het prachtkleed dat ze in het broedseizoen tooien. De *kleine trap* is meer verspreid over het gebied aanwezig en tijdens het broedseizoen dienen we ze te zoeken op plekken waar graan verbouwd wordt en op de graslanden met weinig vee. Ze zijn eenvoudiger te vinden als we goed op het geluid letten dat de mannetjes maken als ze hun territorium afbakenen.

Rond de rivieren en beken waar we onderweg langskomen, kunnen we soorten zien als *wilde eend*, *kleine plevier*, *witgat*, *oeverloper*, *ijsvogel* en *witte kwikstaart*. Bij de grotere rivieren (de *Zújar* en de *Guadalefra*) kunnen we ook de *kleine zilverreiger*, de *dwergstern*, de *kokmeeuw* en de *kleine mantelmeeuw* aantreffen. Tijdens de zomermaanden verzamelen veel verschillende soorten zich rond die meertjes en poelen waar nog water in staat en hun observatie is dan ook zeker de moeite waard.

De boerderijen en schuren zijn ook interessante plekken voor de vogels, omdat de openingen en de daken voor velen van hen nestelmogelijkheden bieden. Rond deze plekken zitten veel kolonies *kleine torenvalken* en ook *ooievaars*, *steenuilen*, *dwerghoerulien*, *scharrelaars*, *kauwen*, *hoppen*, *zwarte spreeuwen* en zelfs *Alpenkraaien*. Ook *koereigers* zijn vaak te zien bij stallen en hokken, altijd in de buurt van het vee.

Tijdens de trek komen er zeer veel *tapuiten*, *blonde tapuiten*, *papen*, *fitissen* en *duinpiepers* voor. De meest spectaculaire verandering in de avifauna doet zich echter in de winter voor, wanneer de graslanden overspoeld worden door grote populaties van soorten als *goudplevier*, *kievit*, *blauwe kiekendief*, *graspieper*, *veldleeuwerik* en *witte kwikstaart*. Sommige van de standvogels groeperen zich in deze periode en verplaatsen zich in zwermen, zoals de *spaanse mus*, de *putter*, de *kneu* en de *kalanderleeuwerik*. De *kraanvogel*, hoewel meestal te vinden in de boomweides, gebruikt kleine plassen midden in de graslanden als slaapplek.

Route nr. 3 begint bij de Ermita de Belén en loopt door graslanden en akkers, maar biedt ons voor het grootste gedeelte uitzicht op de schaduwkant van de Sierra de Tiros, die zich uitstrekt van de omgeving van Almorchón tot Castuera. De bergen zijn dichtbegroeid; op sommige plekken groeit mediterrane bos (met

Kleine torenvalk

steen- en kurkeiken), op andere plekken domineren de struwelen van zonneroosjes en op het laagste gedeelte vinden we vooral open dehesas. Op de toppen zien we de opvallende kwartsietrotsen. Dit ingewikkelde samenspel van habitats verrijkt de samenstelling van de vogelpopulatie aanzienlijk, en er zijn dan ook zowel typische bosvogels te zien (*zwarte wouw*, *buizerd*, *dwerlgarend*, *grote bonte specht*, *grote lijster*, *nachtegaal*, *gaai*, *blauwe ekster*, *roodkopklauwier*, *winterkoning*, *rotsmus*, *vink* en *appelvink*) als rotsvogels, zoals de *blauwe rotslijster*, de *zwarte tapuit*, de *rotszwaluw* en de *alpenheggenmus* (in de winter). De bergen zijn zeer belangrijk als broedgebied voor de *havikarend*, *steenarend*, *aasgier*, *vale gier*, *oehoe*, *slechtvalk* en *zwarte ooievaar*, soorten die in de wanden van de kwartsietrotsen een veilige nestgelegenheid vinden terwijl ze in de steppegebieden hun eten zoeken.

Overige natuurlijke en culturele waarde

In Castuera staat het **Centro de Interpretación de la Naturaleza “Comarca de La Serena”** (Bezoekers- en informatiecentrum van de streek La Serena), waar we verschillende informatieborden en leerzame audiovisuele uitleg vinden. Het staat naast het *Museo del Turón* (Noga-Museum) –noga is een typisch product uit deze regio-, dat zeker een bezoek waard is. In Castuera vinden we verder enkele kaasmakerijen waar op traditionele wijze en met ongekookte melk van Merinoschapen de beroemde, officieel erkende “*Queso de La Serena*” wordt gemaakt.

Aan het einde van de route kunnen we via de EX-104 richting **Cabeza del Buey** rijden en de **kastelen van Benquerencia de la Serena** en **Almorchón** bezoeken (Almohadische oorsprong, 12e-13e eeuw), en we kunnen zelfs doorrijden tot we bij het kasteel van **Zarzacapilla** komen. Dankzij de prachtige ligging van deze kastelen, kunnen we hier genieten van uitzonderlijke panoramische uitzichten. Na Benquerencia de la Serena komen we in Puerto Mejoral, een klein dorpje waar ADENEX (de vereniging voor natuurbescherming in Extremadura) een **Aula de Naturaleza** en een schitterend vogelobservatiepunt heeft om kraanvogels te observeren tijdens het vallen van de avond, wanneer ze van de dehesas richting hun slaapplaatsen trekken.

Teksten: Atanasio Fernández García

Seizoenskenmerken

Deze route zal ons op geen enkel moment van het jaar teleurstellen, maar in de lente en in de winter kunnen we hier de meeste vogels zien. In de zomer zijn de vogels bij het ochtendgloren heel actief en kunnen we de uren midden op de dag beter vermijden. De in augustus goudkleurende graslanden zijn ook spectaculair om te zien. We dienen tijdens deze route niet van de wegen en de paden af te gaan, en niet op de graslanden of de akkers te komen. In de lente dienen we extra voorzichtig te zijn, omdat we anders de in deze habitats nestelende vogels kunnen verstoren. Als we groepen baltende grote trappen zien, kunnen we beter op afstand blijven.

Ligging en bereikbaarheid

De route ligt tussen de dehesas (boomweides) van Jerez de los Caballeros, in het zuidwesten van de provincie Badajoz, waar één van de meest uitgestrekte en best behouden steen- en kurkeikenbossen van het Iberisch Schiereiland aanwezig is. Het vertrekpunt van de voorgestelde routes ligt in het plaatsje Jerez de los Caballeros, dat te bereiken is via de N-435 vanuit het noorden en het zuiden; de EX-112 vanuit het oosten en het westen en vanaf resp. de A-66 (Zafra) en Villanueva de Fresno.

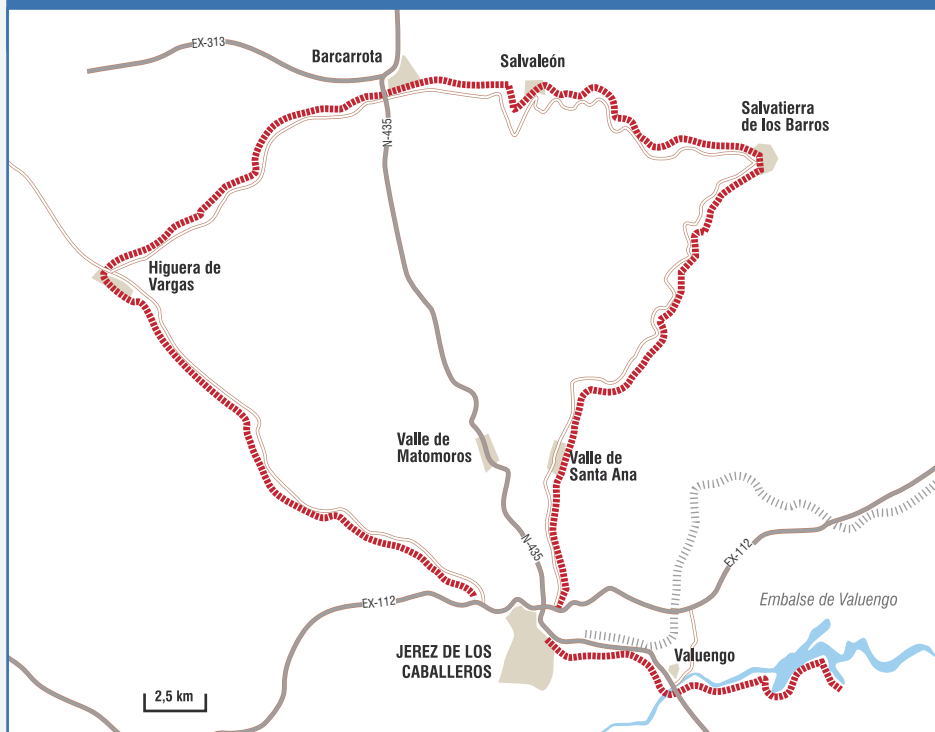
Beschrijving van de route

De route bestaat deels uit verharde wegen en deels uit onverharde en heeft een totale lengte van 105 km., waarvan slechts 10 km over zandwegen. Het vertrekpunt ligt in het plaatsje **Jerez de los Caballeros**, waar we aan het einde van de route ook terugkeren. Het idee is de route in één dag met de auto af te leggen, en onderweg te stoppen en korte wandelingen te maken op interessante observatiepunten. Met uitzondering van de irrigatiegebieden van de **Ardila** en het **Valuengo stuwmeer**, loopt de route grotendeels door landschappen waar steen- en kurkeiken overheersen. Deze bomen staan al dan niet gemengd, in een lage dichtheid, in open dehesas, of juist in dichtbegroeide bossen, vaak vergezeld door wilde perenbomen. De streek van de gebergtes van Jerez de los Caballeros laat ons het meest kenmerkende landschapstype van Extremadura in volle glorie zien: de “dehesa” (boomweide). De gigantische zee van steen- en kurkeiken met talloze volgroeide bossen in uitstekende staat dat het glooiende reliëf van de

noordlijke uitlopers van de Sierra Morena bedekt, vormt samen met de aangrenzende Andaluische streken het grootste aaneengesloten sclerofyle bos van zuid-west Spanje. Dit gebied is bovendien het belangrijkste “reservaat” van inheemse bomen van Extremadura, met zo’n 350.000 hectare, hetgeen 40% is van het gehele beboste areaal van de regio, waarvan zo’n 100.000 hectare toebehoren aan de dehesas van Jerez de los Caballeros. De kwaliteit van de bossen en boomweides, en de rijkdom aan broedvogels zoals de *zwarte ooievaar*, hebben ervoor gezorgd dat dit gebied is uitgeroepen tot Vogelrichtlijngebied (ZEPA).

We beginnen onze route in de plaats **Jerez de los Caballeros**, en nemen de N-435 richting Fregenal de la Sierra. Vóórdat we de brug over de rivier de Ardila overgaan, gaan we linksaf op het punt (X:0699392, Y:4241573) om daar een weg in te slaan die ons naar Valuengo voert, van waaruit we naar het Valuengo-stuwmeer gaan, door rechtsaf te slaan op het punt (X:0700264, Y:4242231). Eenmaal bij het stuwmeer kunnen we vanaf de damwand stroomafwaarts *blauwe reigers*, *kleine zilverreigers* en *aalscholvers* zien vissen, of zonnend op de rotswanden. Met enig geluk en geduld is het goed mogelijk om een *otter* te zien spelen in het water. Vanaf deze plek gaan we verder over een zandpad dat om het stuwmeer heen loopt en dat uitzicht biedt op open stukken en kronkelingen, waar in de winter grote concentraties eendensoorten (*wilde eend*, *smient*, *sloboend*, *meerkoet...*), *aalscholvers*, *futen* en *dodaarsen* te zien zijn. In de eucalyptusbomen langs de oevers aan de overkant bevindt zich een belangrijke slaapplek voor aalscholvers en aan het einde van de zomer is het mogelijk hier groepen *zwarte ooievaars* te zien, bij elkaar gekomen alvorens aan de trektocht naar Afrika te beginnen. De route eindigt bij de

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Vale Gier • Blauwe Ekster • Grijs Wouw 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwarte Ooievaar • Slangenarend • Dwergarend • Gekraagde Roodstaart 	<ul style="list-style-type: none"> • Heggenmus • Houtduif • Zanglijster 	

staart van de boerenhoeve La Parrilla, van waaruit we via dezelfde weg terugrijden naar Jerez de los Caballeros. Daar nemen we de EX-112 richting **Oliva de la Frontera** en gaan op het punt (X:0691600, Y:4244694) rechtsaf richting het plaatsje **Higuera de Vargas**. Op deze route komt heel duidelijk de nauwe relatie naar voren tussen de natuur enerzijds en de duurzame, traditionele productiesystemen anderzijds. De zachte wintertemperaturen zorgen voor een aangename tocht door de dehesas. In deze periode worden de bomen gesnoeid. Van het snoeihout worden stapels of “boli-

ches” gemaakt: bewerkelijke constructies die bedoeld zijn voor de ambachtelijke productie van houtskool. Die houtskool is van uitstekende kwaliteit, zozeer zelfs dat de plaats **Zahinos** hierom bekend staat. Daarnaast kunnen we de werkelijke bron van rijkdom van de omliggende dorpen zien: het Iberische varken. In de herfst en winter eten deze zwarte varkentjes eikels in de dehesa. Deze zgn. “montanera”-fase is heel belangrijk voor de varkensmesterij, beslissend zelfs want het zijn juist de eikels die de “patanegra” (zwartpoot) hammen en worsten zo’n speciale smaak geven.

Tijdens onze tocht zullen we verbazingwekkend weinig *blauwe eksters* zien. In de oudere, dichter begroeide en goed behouden bossen kunnen we ook de *kleine bonte specht* en de *gekraagde roodstaart* waarnemen. De laatstgenoemde soort is een schaarse broedvogel, waarvan hier het belangrijkste bolwerk van Extremadura leeft. Eenmaal aangekomen in **Higuera de Vargas**, slaan we linksaf de EX-311 in, richting de N435 en van daaraf rechts naar Barcarrota. In **Barcarrota** nemen we de weg richting de dorpen **Salvaleón** en **Salvatierra de los Barros**, een bekend pottenbakkersdorp dat een bezoek waard is. Wat landschappen betreft is deze route werkelijk spectaculair. Dat komt doordat we in de schaduw rijden van de “**Sierra de Peña Utrera**”, met enkele grote portugese- en kurkeiken en met mooie uitzichten op de omliggende valleien en de **Sierra de Valbellido**, op wiens steile rotsen we *vale gieren* kunnen zien. Aangekomen in Salvatierra nemen we de BA-3021 richting **Valle de Santa Ana** en de N435. Dit stuk is waarschijnlijk het meest spectaculaire van de hele tocht. Gedurende iets meer dan 25 km loopt de weg door een landschap dat bestaat uit bossen en waar het niet ongebruikelijk is *zwarte ooievaars* laag over te zien zweven, of te zien vissen in een stroompje of in een poel in de dehesa.

Ornithologische waarde

De steen- en kurkeikenbossen herbergen een rijke vogelpopulatie, waarbinnen een speciale plek ingeruimd is voor bedreigde soorten als de *zwarte ooievaar* voor wie deze uitgestrekte bossen een goede plek zijn om zich terug te trekken tijdens het broedseizoen. Een klein deel van de populatie brengt de winter, gepaard of in kleine groepen, verdeeld over de talloze drinkplaatsen in het gebied door. In de nazomer verzamelen ze zich hier voor de trek, die hen terug voert naar de plekken waar ze overwinteren, ten zuiden van de Sahara-woestijn. Tijdens de lente verwelkomt dit gebied ook *dwerlgarenden*, *slangenarenden* en andere vogels die hier de zomer doorbrengen en die vanuit Afrika komen samen met een lange lijst van duizenden kleine vogeltjes die verborgen tussen de takken van de bomen opvallend blijven. De luidruchtige *blauwe eksters* komen veel voor in de steeneiken-bossen waar ze hun broedkolonies vestigen. Evenals de *ooievaar*, *houtduif*, *koekoek*, *grote lijster*, *spreeuw* en *hop*, die ook in grote

getale aanwezig zijn in dit gebied. Door de jaren heen hebben de eeuwenoude steen- en kurkeiken van de oudste bossen onderdak geboden in hun holtes of in de kroon aan talloze dieren. Dit is de reden van de aanwezigheid van vele nachtroofvogels als de *bosuil* en de *kerkuil* en zoogdieren als de *genetkat* of de *eikelmuis*. Deze oude bossen vormen het ideale biotoop voor de *kleine bonte specht* en de *gekraagde roodstaart*. Het Valuengo stuwmeer telt in de winter belangrijke populaties *futen* en er is een winterslaapplaats voor *aalscholvers* in de eucalyptusbomen langs de oever. Vermeldenswaardig is één van de eertse broedgevallen van deze soort in dit stuwmeer, daterend uit 1993.

Seizoenskenmerken

De route kan in ieder jaargetijde bezocht worden. Zoals aangegeven bij eerdere routes, is de lente het meest gunstige seizoen, omdat de temperaturen dan goed zijn en de zomergasten terugkeren: de *zwarte ooievaar*, de *dwerlgarend*, de *slangenarend*... De lente is tevens het broedseizoen en als algemene opmerking die voor alle routes geldt: we dienen in deze periode niet van de voorgeschreven route af te wijken. In de zomer is het erg warm, dus dan moeten we voldoende blijven drinken en afdoende bescherming tegen de zon dragen tijdens de warmste uren, die overigens de minst gunstige uren zijn om vogels te kijken.

Overige natuurlijke en culturele waarde

- **Het Cultuur-historisch geheel** van Jerez de los Caballeros
- “**Pozo de la nieve**” (sneeuwput), **Kasteel** en **pottenbakmuseum** in Salvatierra de los Barros

Teksten: Víctor Manuel Pizarro Jiménez

Grijze wouw

19 Arroyo-Conejos stuwmeer en Campiña Sur

Ligging en bereikbaarheid

We richten ons op de plaatsen Llerena en Azuaga (begin- en eindpunt van de route) in het zuiden van de provincie Badajoz, beiden gelegen aan de N-432 (Badajoz-Granada). Dit gebied kunnen we bereiken vanaf de Autovía de la Plata (Zilversnelweg, A-66) door ter hoogte van Zafra de afslag richting deze twee plaatsen te nemen. 1:50.000 kaartblad nrs. 855, 856, 877 en 878.

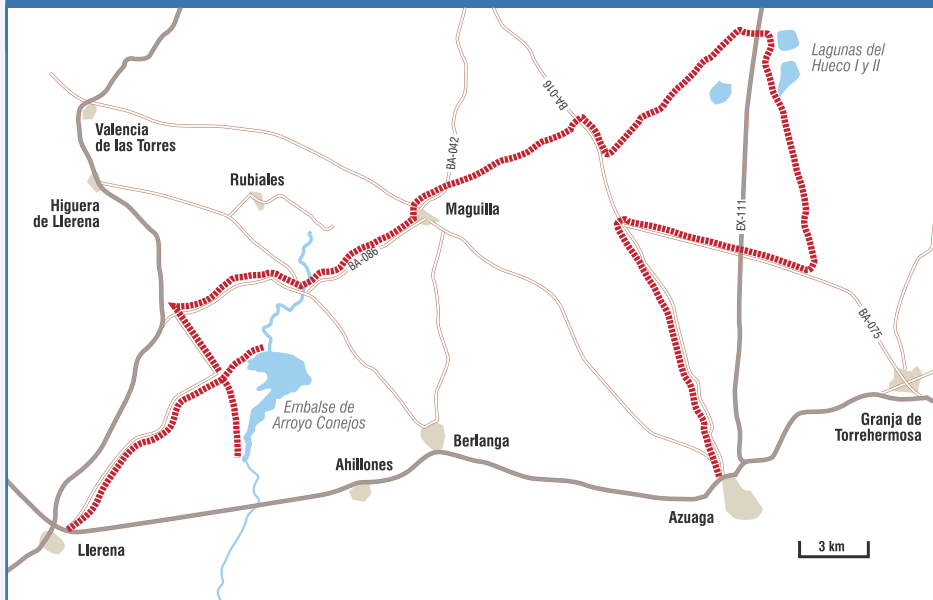

Beschrijving van de route

De route loopt door de Speciale BeschermingsZone ZEPA “Campiña Sur y Embalse de Arroyo Conejos”, een enorme vlakte waar graan verbouwd wordt (+250.000 ha.) in het zuiden van Extremadura. Dit gebied heeft een grote ornithologische waarde, in het bijzonder wat betreft steppe- en watervogels. De route die we voorstellen is een lang en compleet tracé, iets meer dan **80 km.** en is bedoeld om met de **auto**, gedurende een **hele dag** te volbrengen. De route begint in **Llerena**, waar we de lokale weg (carretera de los Labradoros of carretera del Pantano) nemen, die ons naar de damwand van het Arroyo Conejos (of Llerena)-stuwmeer brengt (12,5 km.). Op dit punt kunnen we de staart van het stuwmeer bezoeken, die we bereiken door 2,8 km. terug te rijden over dezelfde weg, tot we op een kruising komen (30S- 242988-4244234); hier gaan we naar links en na 3,5 km. komen we bij het stroomgebied en de staart van het Arroyo Conejos-stuwmeer. Als we teruggaan naar het genoemde kruispunt en rechtdoor gaan tot het einde van de weg (2,5 km.) komen we bij het **Caserío de Casas de Pila** (30S-241322-4246132) een typisch voorbeeld van de boer-

derijen van La Campiña. Hier aangekomen gaan we rechtsaf de kleine lokale weg BA-086 op (Llerena-Maguilla), waarvan het eerste stuk samenvalt met de **Cañada Real** (veedrijfpad) vanuit **Soria**. Nadat we door de “dehesas” (boomweides) van **Las Tiendas, Casablanca** en **Malajuncia** heen zijn gekomen, waar grote populaties kraanvogels overwinteren, en na 6,5 km., komen we op een kruispunt van enkele kleine weggetjes, precies waar de beek Arroyo Conejos (benedenstrooms van het stuwmeer) ons pad kruist. Op dit punt gaan we richting Maguilla en laten vlak nadat we deze weg zijn ingeslagen links in de hoogte op een heuvel de **boeredrijf van Tío Piche** en enkele verlaten mijnen liggen. Na 6,5 km. tussen olijfbomgaarden, wijngaarden en graanvelden komen we, na de **Arroyo de la Veguillas** te zijn overgestoken –waar omheen een prachtig iepenbos staat dat tot LIC (Site of Community Interest) is uitgeroepen-, in **Maguilla**. Nadat we door het dorp heen zijn gereden, nemen we de weg naar Campillo de Llerena (BA-042). Na 1,5 km., midden in een ruime bocht (30S-253122425145), gaan we rechtsaf een verhard pad (Carrera o Camino de Zalamea) in totdat het (na 6,5 km.) kruist met de **weg van Campillo naar Azuaga** (BA-106). Tijdens dit traject en tot het einde van de route, komen we door een enorme vlakte van zeer vruchtbare landbouwgrond (olijfbomen, wijngaarden, graan) met losse groepen steeneiken, waarin verder boerderijen en witte duiventillen staan. Op ieder moment tijdens deze route kunnen we stepevogels ontwaren (*kleine trappen, grote trappen, zwartbuikzandhoenders, kiekendieven*, etc.) of zwermen *kraanvogels* (zowel in de dehesa als boven de vlaktes), waardoor aangeraden wordt het gebied nauwkeurig te verkennen op zoek naar deze soorten. We kunnen dit het beste doen door naar goeddunken te stoppen. Een-

Schematische weergave van de route en nestelende soorten

Standvogels	Zomergasten	Wintergasten	Trekvogels
<ul style="list-style-type: none"> • Grote Trap • Kleine Trap • Zwartbuikzandhoen • Griel • Grijsz Wouw • Witte Ooievaar • Alpenkraai 	<ul style="list-style-type: none"> • Lachstern • Dwergstern • Vorkstaartplevier • Steltkluit • Grauwe Kiekendief • Kleine Torenavalk • Scharrelaar 	<ul style="list-style-type: none"> • Kraanvogel • Blauwe Kiekendief • Smelleken • Goudplevier • Eendensoorten 	<ul style="list-style-type: none"> • Zomertaling • Blonde Tapuit

maal op de eerdergenoemde weg, gaan we naar rechts, richting Azuaga, om na 2,8 km. (30S-259756-4252775) deze weg weer te verlaten en linksaf een verharde weg op te draaien (de “**Carretera de Palomero**” of “**Pista de los Alcornocales**” (kurkeikenpad)). Dit pad van iets meer dan 7,6 km. brengt ons bij een nieuwe weg (EX-111: Azuaga-Zalamea de la Serena), nadat we op een kruising met een onverharde weg (30S-266159-4256465) naar rechts zijn gegaan. Vlak voordat we bij deze weg komen, komen we door een klein bos met volwassen **kurkeiken**, die enkele decennia geleden zijn aangeplant. Deze bomen zie je niet vaak

op dit soort graanvlaktes. Als we bij de eerdergenoemde EX-111 komen, steken we deze over en nemen op de weg tegenover de kruising; na deze ongeveer 250 m. gevolgd te hebben, rechts afslaan, een weggetje in (30S-26654-428368) in zuidelijke richting. Op het kruispunt van de weg met deze paden en in de omgeving bevinden zich verschillende tijdelijke meren (de **Lagunas del Huevo I en II, del Lentiscal, Tres Chicas en Juan Andrés**). Dit is een ander kenmerkend element van La Campiña hoewel de meeste meren flink zijn aangetast door afwaterings- en landbouwactiviteiten, en verkeerd beheer, etc. Hoe het ook zij, na periode’s met

veel regen, vinden we hier met name tijdens de overwinteringsperiode en tijdens de trek interessante groepen en soorten watervogels (zie verderop). Eenmaal op deze weg, volgen we deze zo'n 10 km., tot hij eindigt op de BA-075 die vanaf **Granja de Torrehermosa** naar de eerdergenoemde wegen (EX-111 en BA-016) loopt. Met dit laatste stuk zijn we door één van de meest geliefde plekken van de streek gekomen voor steppevogels in het algemeen, en in het bijzonder voor *grote trappen*. Als we op de genoemde weg aan zijn gekomen, vinden we precies bij de kruising een ander meer (**Laguna del Alguacil**). Hier gaan we rechtsaf en volgen deze weg 4,5 km. tot we bij een kleine boomweide komen (**Dehesa de Llera**, geliefd onder *kraanvogels*) op de kruising met de weg van Azuaga naar Zalamea. Hier aangekomen hebben we twee opties, afhankelijk van of aan onze "ornithologische verwachtingen" voldaan is of niet: we kunnen linksaf richting Azuaga (9 km.) om in deze plaats te eindigen, of rechtdoor, om de ornithologische route nog wat te verlengen. Als we voor deze tweede optie gaan, moeten we na het oversteken van de EX-111 rechtdoor over dezelfde binnenweg en komen we na 5,5 km, opnieuw bij de Carretera de Campillo (BA-016). Hier aangekomen en nadat we door nog een belangrijk gebied voor de trap heen zijn gekomen, gaan we linksaf en gaan richting het eindpunt van de route, in het plaatsje **Azuaga** (12 km.). Eventueel kunnen we op kruisingen met andere middelgrote wegen (kleine wegen worden afgeraden vanwege het slechte wegdek, zeker nadat het geregend heeft) kleine alternatieve routes kiezen, steeds terugkerend naar deze weg.

Vliegende Witbuikzandhoenders

Ornithologische waarde

In deze streek in het zuiden van Extremadura kunnen we veel verschillende ornithologische elementen benadrukken. Te beginnen met het Arroyo Conejos-stuwmeer, opnieuw een wetland in Extremadura dat van groot belang is voor **watervogels**. In het broedseizoen is de aanwezigheid van kolonies waadvogels belangrijk, die zich regelmatig op de eilandjes in het stuwmeer vestigen: *lachstern*, *vorkstaartplevier*, *dwergstern* en *steltkluut*. Naast deze soorten, broeden de *fuut*, de *dodaars*, de *krakeend*, de *wilde eend*, de *meerkoet*, etc. ook in dit gebied. Tijdens de winterperiode wordt deze watermassa gebruikt door een veelheid aan watervogels, waaronder *grauwe gans*, *wintertaling*, *slobeend*, *smient*, *kroneend* en *tafeleend*. Zowel in het stuwmeer als in de tijdelijke water-tjes in de graanvlaktes van La Campiña, is met name de aanwezigheid tijdens de trek van enkele *lepelaars*, *zomertalingen* (vooral tijdens de voorjaartrek), grote groepen *ooievaars* en verschillende soorten **steltlopers** speciaal. De *kraanvogel*, voor welke La Campiña in aantal het tweede belangrijkste gebied van Extremadura is, maakt met meer dan 10.000 exemplaren, zeer veel gebruik van zowel de dehesas als de vlaktes (voor voedsel), als ook de wetlands (slaapplaatsen). We kunnen het Arroyo-Conejos stuwmeer prima gebruiken als observatiepunt om de kraanvogel te zien wanneer hij naar zijn slaapplek vliegt; komend vanaf de eerdergenoemde Dehesas die ten westen van het stuwmeer liggen, hebben we vanaf de damwand een bevoorrecht uitzicht op dit luidruchtige en spectaculaire fenomeen. Wat betreft de **steppevogels** is het zuidelijke deel van La Campiña, samen met de vlaktes van Cáceres en La Serena één van de belangrijkste bolwerken in Extremadura voor deze soorten. Onder de broedvogels, ver-

Dodaars

Kleine torenvalk

melden we hier speciaal de *grote trap* (+500 exemplaren; 's winters meer dan 1000), *kleine trap*, *zwartbuikszandhoen*, *griël*, *scharrelaar*, *grauwe kiekendief*, *kalanderleeuwerik* en *kortteenleeuwerik*. Terwijl tijdens de winterperiode ook de aanwezigheid van o.a. de *blauwe kiekendief*, *smelleken*, *kievit*, *goudplevier*, *veldleeuwerik* en de *duinpieper* bijzonder is. Er zijn belangrijke broedkolonies van *kleine torenvalken*, ruimschoots vertegenwoordigd in deze streek, in de bebouwde kommen (de kolonie van de kerk van Llerena is tot Vogelrichtlijngebied uitgeroepen) en in bebouwing op het open land, waar ook de *scharrelaar* te vinden is. De *alpenkraai* is een kenmerkende soort, die algemeen in dit gebied voorkomt, met name in de buurt van oude, inmiddels verlaten, loodmijnen. Tot slot, bestaat de avifauna van de verspreid gelegen "**dehesa**"-bosjesuit interessante soorten als de *grijze wouw*, de *blauwe ekster*, de *ransuil*, etc., naast de reeds genoemde kraanvogel.

Seizoenskenmerken

Hoewel deze route in principe op ieder moment in het jaar bezocht kan worden, raden we toch aan om dit in de lente te doen (maart-mei) of in de winter (december-februari), hoewel we dan wel extra op moeten letten op de slechte staat van de onverharde wegen en paden (modder en water).

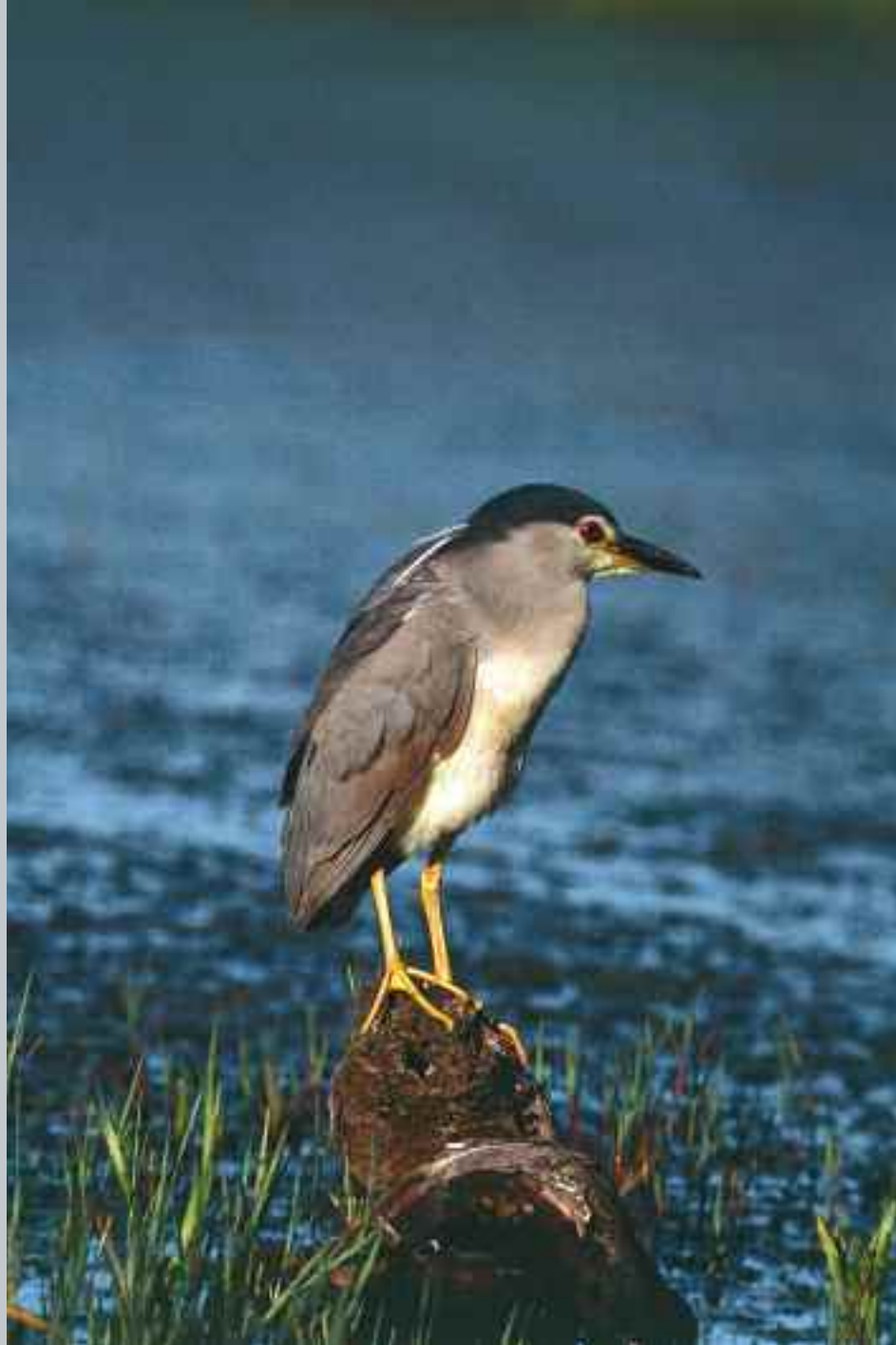

Overige culturele en natuurlijke waarde

Natuurlijke waarden. In deze streek en in de omgeving, vinden we meerdere **Natura2000 natuurgebieden** die de moeite waard zijn om te bezoeken. We hebben het over de SCI's op de hooggelegen trajecten waar de rivieren Matachel, Retín en de Bembézar ontspringen; het olmenbos in Arroyo de las Veguillas (Maguilla) of de gebergten Sierra de Bienvenida en Sierra de la Capitana (Bienvenida). De "**Mina de la Jayona**" (Fuente de Arco) is een Natuurmonument, en is aangepast en geschikt gemaakt voor bezoeken (meer informatie op <http://www.extremambiente.es>). Tot slot herbergen de **Sierra del Recuerdo** en de uitlopers van de Sierra Morena (Azuaga) belangrijke natuurlijke waarden, vooral dankzij de grote roofvogels.

Cultuur-historische waarden. Monumentale complexen van Llerena (Kerk Nuestra Sra. De Granada, Plaza Mayor, de huizen in mudéjarstijl, de stadsmuren) en Azuaga (kasteel Miramontes, kerk van Nuestra Sra. De la Consolación, hermitages, manors). Kerken in de mudéjarstijl gebouwd in Granja de Torrehermosa, Berlanga en Valverde de Llerena. Indrukwekkende overblijfselen uit de Romeinse en Arabische tijd zijn respectievelijk het **theater** en de **Romeinse stad Regina** (Casas de Reina) en de **Arabische Alcazaba de Reina**. In La Cardenchosa, een gehucht dat bij Azuaga hoort, zijn verschillende megalitische monumenten te vinden, waaronder een menhir, die midden in de bebouwde kom staat.

Auteur: Casimiro Corbacho Amado

Kwak

Vink

JUNTA DE EXTREMADURA
Consejería de Cultura y Turismo

UNIÓN EUROPEA
Fondo Europeo de
Desarrollo Regional

"Una manera de hacer Europa"

www.turismoextremadura.com